

1988
VASARIS — FEBRUARY
Nr. 2

KARYS

KARYS

1988
Nr. 2 (1639)

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje pasižvalgius, Žvilgsnis į politiką, Kronika ir Šaulių priedas — Tremties trimitas.

Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075

Administratorium — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

Čekius arba Money Orders adresuoti tik KARYS vardu, - ne "Warrior" ar kt.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207

TURINYS

Viršelio 1 p. — V. Senūtos medžio (buvo) bareljefas, premijuotas amerikiečių parodoje bronzos medaliu	
Viršelio 4 p. — Audinys, gautas iš Seinų, su Lietuvos vyčių ir eilėraščio posmu	
Dr. K. Ėringis — Lietuvos karių mirtis	59
B. Raugas — Lietuvos karinės pajėgos 1918 - 1940 m.	53
J. Abraitis — Lietuviai kariai žydų gelbėjimo akcijoje	60
Karininkų metraštis 1939 m.	64
KARIO SKYRIAI	
Karinės žinios	67
Mūsų spaudoje pasižvalgius	69
Žvilgsnis į politiką	73
KARIO RPIEDAS	
Tremties trimitas	79
Mūsų mirusieji	93

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. — Br. Masiokas, Australia — V. Šalkūnas, Detroit — V. Kutkus, Boston — V. Senūta.

PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, St. Prakapas.

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-Miesau 2 Raiffeisenstr. 4.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

CHICAGO, IL — "Gifts International" "Parama", "Patria" Gifts & Electr.

DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv. Antano Parapijos Spaudos Kioskas

OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

BROCKTON, MASS — A. Šeduikis, 990 N. Main St.

ANGLIJOJE

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman Road, London E 2. ORF, England

SPAUSDINA

Franciscan Press
341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Juginėse
Amerikos Valstybėse
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1639)

VASARIS — FEBRUARY

1988

*Vasario Šešioliktoji tegaišina Lietuvos prisikėlimo viltį ir
teskatina mus darbui bei aukai dėl jos laisvės!*

LIETUVOS KARIŲ MIRTIS SOVIETŲ ARMIJOS GRETŲ REPLĖSE

(Tęsa iš Kario Nr.1)

DR. KAZYS ERINGIS

13. Raudonųjų kunigaikščių žygis vergovėn

Lietuviškos kilmės sovietų kariniai diversantai, pagrindiniai parašutininkai bei kitokiu būdu Maskvos parinktieji ir atsiųstieji kovotojai, atvykę Gudijon, šio krašto gilumoje ir Rytų Lietuvoje pasienyje **telkė apie save kitataučius partizanus**, pagrindiniai rusus. Jų eilėse buvo nežymus skaičius lietuvių, kiek daugiau — iš getų pabėgusių Lietuvos žydų. Maskvos tikslas buvo šio pobūdžio kovą **organizuoti** ir Lietuvos bei lietuvių vardu. To reikalavo **sovietų okupacinė politika**. Pabaltijo valstybių atžvilgiu, turint užmačią pasauliui parodyti, kad Lietuvos liaudis, "laisvanoriškai" inkorporuota į Sovietų Sąjungos sudėtį Lietuva, pasiaukojančiai grumiasi su Maskvos ir Sąjungininkų priešu Vokietija. Toks Lietuvos žmonių okupacinės nelaimės keliuose "priklausymas" antihitlerinei karinei koalicijai turėjo prasmę. **Bet kaip visa pokarinė istorija byloja — toks priklausymas buvo bevaisis** prieš inspiruotas pokarinei vergovei įtvirtinti.

Plėsdama diversinę-partizaninę veiklą Maskva visomis galiomis **parazitavo Lietuvos istoriją**, didingiausius jos istorijos faktus. Todėl "lietuviškoji" diversantų vadovybė sirgo sindromu jos kuriamus di-

versantų-partizanų būrius įvardinti Lietuvos didžiųjų kunigaikščių, legendinių ir istorinių asmenybių bei kitais, neatskiriama nuo Lietuvos valstybės ir valstybingumo, vardais. Diversantų būriai buvo pavadinti Mindaugo, Kęstučio, Vytauto, Šarūno, Margirio, Perkūno, Gražinos, Žalgirio, Kalinausko, Žemaitės, Vilniaus, Dainavos vardais.²⁶ Kęstučio vardas buvo suteiktas trim atvejais. Žalgirio — dviem. Algirdo, taip pat Radvilų vardai **nebuvo naudojami**, matyt, kad neįsiveistų sovietų kovotojų galvose kokia nors politinė "velniažolė". Mat savo laikais Algirdas griovė Maskvą, o Radvilai daug karinių pergalių pasiekė pamaskvės srityse. Tų Lietuvos istorinio kraičio vardais pavadintų junginių diversinės veiklos grupėse dažniausia lietuvių buvo mažai (žr., pavyzdžiui, aukščiau esantį skirsnį "Grumtynės su Kęstutaičiais"). Tai savotiškai Maskvos "pasamdyta" kariuomenė Lietuvai. Tiesa, tik "parašutininkų" tipo kovotojai buvo tiesioginiai iš NKVD kariuomenės ir sovietų armijos, o kiti atėjūnai įsijungė pabėgę iš karinių dalių apsupimo, nelaisvės ar vokiečių teroro (pvz. Lietuvos žydai, kai kurie lietuviai). Pagal maskvinio marksizmo dogmą tų kovotojų nevalia vadinti kariškiais, neatsižvel-

giant net į tai, kad NKVD ir Armija juos išperejo ir "plunksnas išaugino", nes jiems Maskva skyrė apgaulingą ginkluotos kovos liaudies valios reiškimo funkciją. Atseit Lietuvos "partizanai" grumiasi už sovietinę Lietuvą.

Ir taip, sutinkamai su "dokumentinės" knygos dokumentu Nr. 366, Sniečkaus štabui pavaldūs diversantų junginiai 1944 m. birželio 25 d. gavo žinią, kad sovietų armija pralaužė vokiečių frontą Vitebske-Oršės-Mogilievo ruože ir artėja prie Lietuvos.²⁶ Birželio 27 d. diversantų operatyvinės grupės vadovas M. Šumauskas iš Naručio miškų atvyko į Kazėnų girią, esančią šiaurryčių Lietuvos pasienyje Gudijoje. Buvo įsakyta visiems diversantų daliniams susijungti į vieną junginį, susidedantį iš šimtų kovotojų, ginkluotų automatais, kulkosvaidžiais, minosvaidžiais, išeiti iš Naručio ir Kazėnų miškų ir, žygiuojant į Lietuvą, trukdyti vokiečiams trauktis ir grobti turtą. Naktį į birželio 29 d. baltarusių "Spartako" brigada puolė ir užėmė Vidžius. Tuoj į Vidžius įžengė ir Sniečkaus štabo diversantų junginys. Pirmumas baltarusiams jau parodė, kad Lietuvos etnografinė vietovė jai nepriklausys. Vidžiuose suvartytame mitinge kalbas pasakė M. Šumauskas, "spartako" brigados vadas A. Ponomariovas ir kt. Dar dienos metu diversantų junginys iš Vidžių išžygiavo link Ignalinos ir nuėję devynetą kilometrų apsinakvojo Aukštakalnių k. Birželio 30 d. diversantai pasiekė Daugeliškio vls. Izabelinės k., kur susijungė su Kalinausko diversantų būriu, kuriame nemažai partizanavo ir Lietuvos žydų. Iš čia junginys patraukė Vilnius-Daugpilis geležinkelio magistralės link, kur dar kursavo vokiečių traukiniai. Diversantai sukėlė sargybų būstinėse sąmyšį, keliose vietose išardė geležinkelį ir, apšaudydami tarnybų veiklos židinius, galutinai nutraukė vokiečių ešelonų eismą. Liepos 3 d. pavakare junginys puolė ir užėmė Ignaliną. Liepos 4 d. temstant junginys susitiko su reguliaria sovietų armija. Liepos 5 d. sovietų armijos daliniai nenutrūkstama srove veržėsi pirmyn link Lietuvos sostinės Vilniaus. Diversantų junginys taip pat gavo įsakymą žygiuoti Vilniaus link. Liepos 6 d. diversantų junginys įžengė į degantį Švenčionių miestą. Vakare į Švenčionis atžygiavo ir S. Apyvalos vadovaujamas "Vilniaus" būrys. Liepos 8 d. diversantų vadovybės nurodymu, Švenčionyse ir Švenčionėliuose buvo paliktos diversantų grupės partiniam ir sovietų okupacinės administracijos kūrimo darbui. Ir kituose pakelės miesteliuose junginio štabas paskirdavo maskvinius diversantus sovietų okupaciniams

valdžios organams kurti. Liepos 12 d. sovietų armijos ir NKVD kariuomenės politinė vadovybė nukreipė Sniečkaus štabo diversantų junginį į Naująją Vilnią, kur jau buvo Lietuvos okupacinės administracijos sovietinė "vyriausybė" su sovietų kompartijos statybiniais priešakyje. Vilniuje dar vyko smarkios kovos su apsupta vokiečių grupuote. Sovietų artilerija be atvangos apšaudė Vilnių ir įnirtingai apšaudydama tuščią Gedimino kalną be jokios karinės prasmės sunkiai sužalojo Gedimino pilies bokštą. Liepos 13 d. sovietų armija užėmė Vilnių ir diversantų junginys gavo įsakymą žygiuoti į Lietuvos sostinę. Vilnius degė. Diversantai buvo pajungti naujo okupanto užmačioms įgyvendinti, Lietuvos savivaldai naikinti kuri vokiečių okupacijos metais siekė nepriklausomybės. Po kelių dienų nepatikima Maskvai dalis junginio diversantų ir prie jų pritapsių partizanų buvo įjungta į Sovietų armiją, o patikimieji pakluso NKVD ir sovietų kompartijos okupaciniams uždaviniams Vilniuje ir Lietuvoje.²⁶

Detaliau peržvelgę antrosios sovietų okupacijos pradžią Rytų Lietuvoje mes matome, kaip 1944 metų birželio pabaigoje iš etnografinės Lietuvos Gudijoje miškų išlindo Sniečkaus štabo diversantų junginys, raudonųjų kunigaikščių būriai, nešini Mindaugo, Kęstučio, Vytauto, Žalgirio, Vilniaus ir kitus brangius vardus ir vergovės vėliavą Lietuvai. Vergovės politiką ir negrįžtamąją karinę ekspansiją, priešingai Vakarų sąjungininkams, vykdė Maskva, o "lietuvių" diversantai neva partizanų vardu buvo panaudoti nusikalstamos politikos ir brutalių jėgų "papuošimui".

14. Lietuvių kvotojų skaičius sovietų diversiniuose būriuose

Ankstesnių skirsnų atitinkamose vietose mes parodėme, kad Maskvai tarnaujančių sluoksnių šaltiniuose užuominos jog sovietų terminologija tariant "lietuvių partizaniniame judėjime" dalyvavo apie 10,000 žmonių,^{14,16} neturi nieko bendro su tikrove. Visų pirma, toks išpūstas skaičius pateikiamas gal ir dėl to, kad bent kiek atsverti antisovietinio 1941 metų Birželio sukilimo 100,000 dalyvių skaičių (įskaitant rėmėjus 130,000). Antra, tos sovietinės jėgos buvo perdėm nelietuviškos. Ir trečia, ginkluotos kovos dalyvių skaičius buvo nepalyginamai mažesnis negu nurodomas 10,000. Kitas dalykas, kad sovietų armijos ir NKVD kariuomenės žvalgybos centrai turėjo uždavinį Sniečkaus diversantų

štabo vadovybę kovų rajonuose pagal galimybę formuoti lietuvišką.

Ryšium su tuo kyla klausimas, kiek gi Maskva atsiuntė į vokiečių užnugarį iš Lietuvos kilusių kovotojų (lietuvių, Lietuvos rusų ir žydų). Iš karto reikia pasakyti, kad sovietų šaltiniai **apie kovotojų tautybę ir kilmę duomenų nepateikia**. Šaltiniai bendromis frazėmis tik nurodo daug-maž iš Lietuvos kilusių žmonių skaičių, atmieštą atėjūnais. Diversinei ir pogrindinei veiklai parašiutininkai buvo ruošiami 16-tos divizijos, NKVD kariuomenės kursuose ir gal kitur. "Dokumentinės knygos", į kurią aukščiau mes daug kartų kreipėmės, dok. Nr. 43 nurodyta, kad, pagal 1942 m. gegužės 13 d. Kompartijos Lietuvai Centro komiteto Biuro posėdžio protokolą, 16-toje "lietuviškoje" **divizijoje atrinkta 200 raudonarmiečių jaunesniosios ir vidurinėsios grandies vadų partizaninei kovai**. Iš 200 atrinktų žmonių sudaryta specialios paskirties kuopa; iš šios grupės žmonių paskirti kuopos vadai ir politiniai darbuotojai, parinkti dėstytojai." (Citatos pabaiga). Pavesta Nikalajui Gridin atrinkti dar 100 žmonių tarp jų ir moterų, ir įjungti į tą pačią grupę apmokymui.²⁶ Aiškiau ir negalima pasakyti: Maskvos siunčiami vokiečių užnugarin Gudijon į rytinius Lietuvos pasienius parašiutininkai ir kitais keliais patekę diversantai buvo Sovietų armijos ir NKVD kariuomenės **kariai**, karinėse dalyse paruošti, karinių dalių apginkluoti, atgabenti ir aprūpinti. Veltui Maskva dangstosi "liaudies valios" kamufliažo skraistėmis, neregimumo mimikrija ir kitokiomis "gudrybėmis".

Diversinei ir pogrindinei veiklai įvairių pakopų vadus buvo pavesta atrinkti enkavedistui Kompartijos Lietuvai Centro komiteto sekretoriui atėjūnui Nikolajui Gridin. Šis 1943 m. liepos 28 d. pasiųstame Sovietų kompartijos Centro komiteto Kadru skyriui paaiškinamajame rašte apie 16-tos divizijos formavimą šalia kitko praneša, kad **buvo atrinkti 436 kovotojai diversiniam ir pogrindiniam partiniam darbui**. Iš jų 286 jau **pasiųsti** su specialiomis užduotimis į vokiečių užnugarį, o likusieji dar rengiami (dok. Nr. 173).²⁶ Šie skaičiai daug-maž yra patvirtinami kryžminiu būdu kitais vieni nuo kitų tiesiogiai nepriklausomais skaičiais, esančiais kituose dokumentuose. Nurodoma, kad iki 1942 m. rugsėjo 1 d. į vokiečių užnugarį buvo išsiųsti 126 kovotojai partiniam ir diversiniam darbui (dok. Nr. 98) ir kai 261 yra pasiruošęs išvykti (dok. Nr. 98). Kitame dokumente (Nr. 170) pažymima, kad 1942 metais į vokiečių užnugarį buvo išsiųsta 143 diversantai. 1943

metų žiemą buvo planuojama išsiųsti 150, iš jų 100 lėktuvais (dok. Nr. 103), kitus matyt sklandytuvais. Dokumente Nr. 144 nurodyta, kad 1943 m. balandžio 19 - 24 dienomis sklandytuvais į vokiečių užnugarį buvo permesta 46 diversantų Operatyvinė grupė, per kurią balandžio - birželio mėn. dar buvo pasiųsta 90 parašiutininkų (dok. Nr. 170). Tie skaičiai maždaug ir sudaro aukščiau nurodytų iki 1943 m. liepos 28 d. išsiųstų diversantų skaičių ($143 + 90 + 46 = 279$, turint omenyje tai, kad 1942 m. gruodžio pradžioje D. Rociaus grupei nepavyko pereiti fronto linios ir pasiekti vokiečių užnugarį (dok. Nr. 119).²⁶

Abejones kelia duomenys apie išsiųstų į Lietuvą diversantų skaičių pogrindiniam komjaunimo darbui, kurie yra nurodyti Sovietų komjaunimo Lietuvai Centro komiteto sekretoriaus J. Grigalavičiaus 1943 m. rugpjūčio mėn. ataskaitoje. Joje nurodoma, kad 1942 metais komjaunimo darbui į Lietuvą buvo išsiųsti 92 atsakingi komjaunimo darbuotojai, o 1943 metais — 58. Viso pasiųsta 150 diversantų į 19 apskrįčių iš 23 esamų. Specialiose mokyklose dar mokėsi 50 komjaunuolių. Visi pasiųsti komjaunuoliai vidutiniškai 6 mėn. mokėsi pamaskvės specialiose mokyklose, kas maždaug atitinka diversantų apmokymo laiką 16-toje divizijoje. Jie, kaip ir divizijoje, buvo apmokomi, be kitų dalykų, konspiracijos, kovos su pravokacijomis, žvalgybos, diversijų, sabotažo, naudotis ginklais ir sprogstamosiomis medžiagomis (dok. Nr. 200).²⁶ Todėl galima padaryti atsargią prielaidą, kai **komjaunuoliai yra tie patys diversantai**, apie kuriuos 436 parinktus aukščiau kalbėjome ir kurie iki 1943 m. liepos 28 d. 286 jau buvo pasiųsti į vokiečių užnugarį Gudijon. Juo labiau, kad ir skaičius "436" **sutampa** ($286 + 50 = 436$). Tačiau nėra negalima, kad dokumentas Nr. 200 kalba apie atskirą komjaunimo diversantų kontingentą, kurie buvo Maskvos pasiųsti į 19 Lietuvos apskrįčių.²⁶ Į kurias nedaug kas prasiskverbė arba greitai žuvo, arba turėjo bėgti iš Lietuvos tik ką į ją įžengę žuvo komjaunimo aktyvistai diversantai M. Melnikaitė, S. Barauskas, I. Ickovičius, K. Eljašavas ir kt.²⁶ 1944 metų žiemą Maskva konstatavo, kad sovietų komjaunimo organizacijos kažkiek sustiprėjo pagrindinai tik Rytų ir Pietryčių Lietuvoje, ten kur veikia sovietų parašiutininkų diversiniai būriai. Pietų Lietuvos komjaunimo pogrindinio komiteto sekretorius diversantas J. Olekas 1944 m. kovo 6 d. Maskvai pranešė, kad komjaunimo organizacijų padėtis Pietryčių Lietuvoje yra **nepatenkinama**, nes daugelyje

vietovių jų visai nėra, o jei kur ir yra, tai neveiklios. Kiek geriau yra Vilniaus ir Trakų apskrityse. Alytaus krašte šiuo reikalu nieko nepadaryta (dok. Nr. 293).²⁶ Tokiu būdu sovietų komjaunimo veikla vokiečių okupuotoje Lietuvoje įstrigo Gudijoje ir Rytų Lietuvos diversiniuose būriuose, o į Lietuvą kažkiek prasiskverbė tik 1944 metų vasaros pradžioje, artėjant frontui.

Peržvelgus esamus duomenis galima padaryti prielaidą, kad Maskva atsiuntė Gudijon prie rytinių Lietuvos pasienių 436 karinius diversantus, turėdama tikslą sudaryti vadovaujantį branduolį **partizaninei veiklai**, siekiančiai atkurti ir pateisinti sovietinę vergovę ir Lietuvos antrąją okupaciją. Nors idėjiškai **sovietų planai neišsipildė**, bet brutali karinė ekspansija savo tikslą pasiekė. Jeigu komjaunimo diversantus laikyti atskiru kontingentu, kas mažai įtikėtina, tai Maskva šiai nusikalstamai veiklai galėjo iš viso atsiųsti 586 ar 636 iš Lietuvos “kilusius” karinius diversantus, įskaitant atėjūnus.

Labai pagyrūniškai Maskva ir jos patikėtiniai kalba apie diversinių būrių ir juose buvusių kovotojų skaičių, ką jau ir anksčiau kituose skirsniuose dalinai palietėme. Tačiau “dokumentinės knygos” sudarytojų taip pat ginamą **pagyrūniškumą sugriauna** vieno dokumento duomenys. Taip, pavyzdžiui, Diversantų štabo Lietuvai viršininko A. Sniečkaus 1943 metų pabaigos ataskaitoje nurodoma, kad per birželio-lapkričio mėnesius diversantų būrių ir grupių padaugėjo nuo 21 iki 43, o kovotojų skaičius išaugo nuo 230 iki 1225. Būrius daugiausia papildė vietiniai gyventojai (dok. Nr. 248).²⁶ Tuo tarpu dokumente Nr. 195 pasakyta, kad iki 1943 m. rugpjūčio pabaigos **kovotojų iš Lietuvos Gudijon neatbėgdavo**. Tai reiškia, kad “lietuviškus” diversantų būrius 1943 metų vasarą papildė vokiečių persekiojami vietiniai Gudijos žmonės ir sovietų kariai, pabėgę iš vokiečių nelaisvės, taip pat iš Maskvos siunčiami parašutininkai, kurių atsiūsta 71.²⁶ Tuo tarpu “dokumentinės knygos” sudarytojai **bando paneigti** tuos A. Sniečkaus ataskaitos duomenis tuo pagrindu, kad joje nepriskaičiuotos tos grupės, kurios neturėjo ryšio su centru. Betgi laikinai atsiradusias mažas

grupeles ar atskirus asmenis bei pritapusius prie jų pabėgusius iš nelaisvės pavienius sovietų karius nėra pagrindo laikyti ofenzyvinėmis kovos grupėmis, nors juos bandant areštuoti ir galėjo įvykti susišaudymų. Neatsižvelgdami į tai minėtos knygos sudarytojai tvirtina, kad 1943 m. ataskaitiniame laikotarpyje buvo 56 kovos būriai, baigiamuoju karo laikotarpiu — 70 būrių ir grupių, o karo metais visuomet — 94 būriai ir grupės.²⁶ Tačiau, turint omenyje nurodytus skaičius, tenka padaryti atsargią prielaidą, kad į tuos būrius ir grupes yra įskaičiuota 20 neišvysčiusių veiklos apskričių ir miestų kompartijos komitetų ir 29 valsčių komitetai. Čia taip pat **sutampa skaičiai**, nes vietoje 94 yra 92 (43 + 20 + 29 = 92), įskaitant ir žuvusias grupes.

Nuorodų skaičiaus į vietovardžius palyginimas

Apie A. Sniečkaus diversantų štabui priklausančių būrių **veiklos intensyvumą** skirtingose vietovėse galima spręsti ir iš vietovardžių paminėjimo skaičiaus “dokumentinėje knygoje”.²⁶ Taip, pavyzdžiui, Baltarusija ar Baltarusijos TSR bei diversantų veržimosi į Rytų Lietuvą Daugpilio regionas “dokumentinėje knygoje” **kovos uždavinių situacijose** yra paminėti 280 kartų. Tuo tarpu Rytų Lietuvos Vilniaus, Trakų ir Švenčionių apskritys bei Jašiūnų, Pabradės, Valkininkų, Varėnos I, Varėnos II, Trakų, Ignalinos ir Dūkšto miesteliai maždaug tiek pat kartų (282 kartus) paminėti, kaip ir Baltarusijos vietovės. Vilniaus, Trakų ir Švenčionių apskričių vietovės paminėtos atitinkamai 54, 55 ir 40 kartų. Betgi Marijampolės aps. vietovės paminėtos tik 11 kartų, Vilkaviškio — 7, Šakių — 10, Kretingos — 6, Telšių — 5, Mažeikių — 5, Ukmergės — 14, Kėdainių — 16 kartų. Didžiųjų miestų apskritys — Kauno, Šiaulių, Panevėžio, Utenos — paminėtos kiekviena vidutiniškai po 30 kartų, dažniausiai pagrindinės veiklos situacijose, ir tik retais atvejais ginkluoto susirėmimo atvejais. Visi šios rūšies duomenys taip pat patvirtina, kad A. Sniečkus diversantų štabo kovos būriai veikė Baltarusijoje ir Rytų Lietuvos geležinkelio tinklo miestelių apylinkėse.

(Bus daugiau)

ŠALTINIAI

48. Hilberg, R. *Die Vernichtung der Europäischen Juden: Die Gesamtgeschichte des Holocaust*. Berlin, Olle und Wolter, 1982, 840 S.
49. Krausnick, H., Wilhelm, H.H. *Die Truppe des Weltanschauungskrieges: Die Einsatzgrup-*

- pen der Sicherheitspolizei und des SD, 1938 - 1942*. Stuttgart, Deutsche Ferlags-Anstalt, 1981, 688 S.
50. Vietinio gyventojos A. Langvino pranešimas, 1981.

VYTAUTO STATKAUS “LIETUVOS GINKLUOTAS PAJĖGAS” SVEIKINANT

BALYS RAUGAS

(Žodžiai Balzeko muziejuje, Čikagoje, 1987 m. gruodžio 13 d.)

TITULINIS PUSLAPIS:

*Lietuvos kariams —
išėjusiems, gyviesiems ir
ateisiantiems—
šių knygą skiria lietuviškoji skautija.
Vytautas Statkus*

**LIETUVOS GINKLUOTOS PAJĖGOS
1918 - 1940 M.**

*Vydūno fondo leidinys 1986 m.
Spaudė Morkūnas Printing Co.
3001 West 59 Street, Chicago, IL 60629
Registruota: Library of Congress Catalog
Card Number 86-082343*

Vytenis Statkus autografuoja knygą.

Nuotr. J. Tamulaičio

Nelengvai atsiliepiu į leidėjų kvietimą atvykti į Vytenio Statkaus monumentalios knygos *Lietuvos ginkluotos pajėgos 1918 - 1940 m.* sutiktuves. Trukdė ankstyvesni įsipareigojimai, sutapę su šiuo savaitgaliu. Jungdamasis į šios džiugios šventės turinį, vis dėlto norėčiau pabrėžti, jog būtų daug geriau, jeigu vietoje manęs šia proga šnekėtų kompetingas istorijos kritikas. Deja, anot kiniečių patarlės, kai kalnuose nebėra liūto, tai ir kalnų beždžionė tampa karaliumi.

Įvadinės mintys

Žinia apie Vytenio Statkaus *Lietuvos ginkluotų pajėgų* išspausdinimą “Karį” pasiekė Lietuvos kariuomenės šventėje, kai Lapkričio 23-sios minėjime, su didžia pagarba lenkdami galvas Lietuvos laisvės kariams bei jų krauju apšlakstytiems žygiams dėl Lietuvos laisvės, apmąstėme mūsų tautos kovomis perpintus istorinius vingius, kuriuose lietuviui buvo lemta kančia ir krauju laistomos grumtynės dėl Lietuvos laisvės.

Praeitį jungdami su dabartimi, esame įtikinti, kad 1918 metais ne svetimieji daugel metų kankintą bei marintą tautą prikėlė laisvėn; Vasario 16-ji buvo pačios tautos valios ryžtingas aktas gyventi laisvėje ir laisvų tautų bendruomenėje kurti medžiaginės bei kultūrinės vertybės. Kariuomenės šventė — Lapkričio 23-ji — byloja, kad iš nepriklausomybės kovų apkasų ugnimi liepsnbojančio ryto salvių tebeaidi priminimas, jog tas laisvės nevertas, kas negina jos, o už tėvynę žuvusiųjų plaskutinė aimana į mūsų širdis tebekužda, kad laisvė nėra privilegija, jog ji niekad svetimųjų nedovanojama be savanau-diško intereso, kad ją tenka kieta kova išsikovoti ir ją ginant labai dažnai gulama į nežinomųjų karių kapus... Taigi štai šių metų Lapkričio 23-ją, t.y., ryžto gyventi laisvėje dieną, paliekame su prasminga, vertinga ir šviesia žyme: Vytenio Statkaus dau-

gelio metų kruopštaus darbo mūsų tautai ir Lietuvos valstybės istorijai dovana — 1040 puslapių *Lietuvos ginkluotos pajėgos — 1918 - 1940 m.* Ir sutinkame ją pasveikinti ne eilinėje salėje: Balzeko muziejus subtiliai gaubia savo eksponatų įvaizdžiai visus čia susirinkusius, o šio muziejaus atmosferą įspūdingai praturtina baltimoriečio Gaidžio iškalbi Lietuvos kariuomenės ginklų bei aprangos kolekcija. Tai labai išraiški ir puošni šios prasmingos dienos iliustracija!

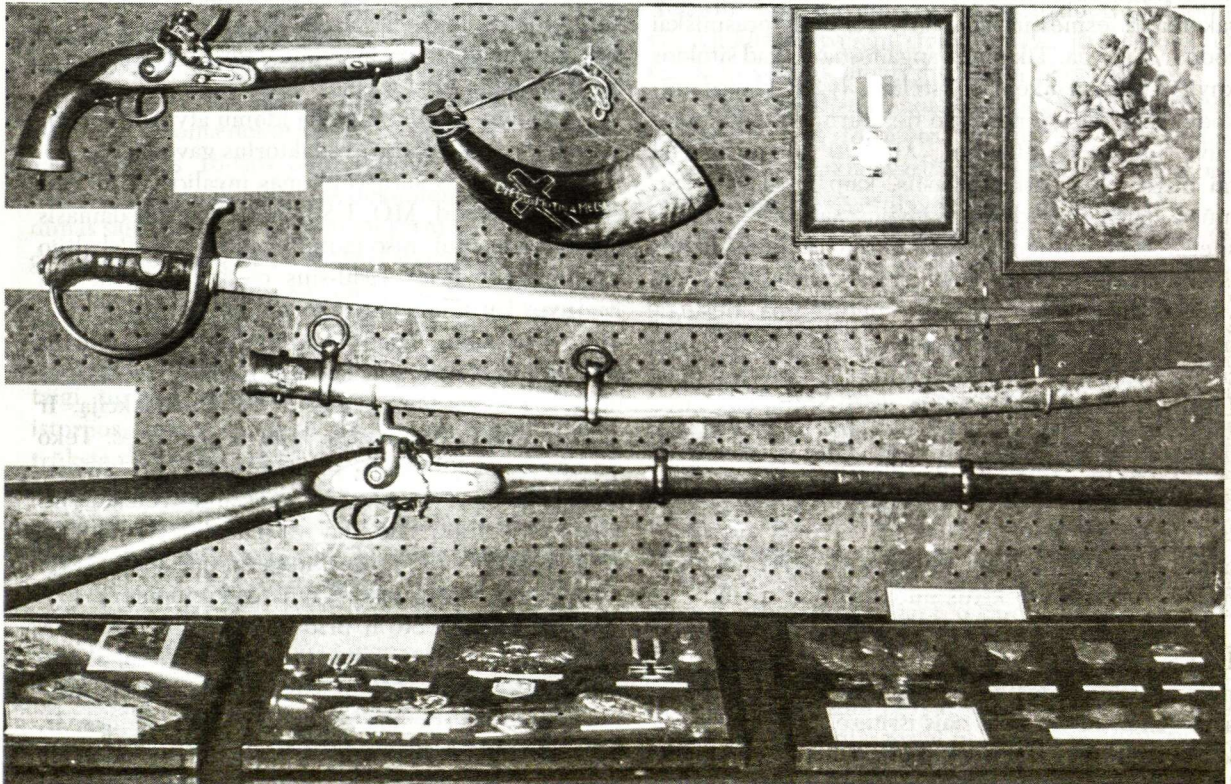
Apie knygos autorių

Asmeniška mano pažintis su *Lietuvos ginkluotos pajėgos* knygos autoriumi yra nesena: prieš trejetą metų perėmęs "Kario" redagavimą, buvau priverstas darytis bendradarbių, galinčių papildyti šio žurnalo praretėjusius rašančiųjų kadrus. Tarp įliejusių, kaip sakoma, naujo gaivesnio kraujo, į bendra-

Vaizdai iš Lietuvos ginklų parodos. Nuotr. Jono Tamulyno

Lietuvos kariuomenės ginklai ir nuotraukos iš ginklų kolekcionieriaus Henriko L. Gaidžio rinkinio, kurį jis, lydimas US Navy komandoro ltn. Jono Keidošiaus, atgabeno iš Baltimorės specialiai į knygos "Lietuvos ginkluotos pajėgos 1918 - 40 m." supažindinimo iškilmės Balzeko muziejuje.

darbių gretas įsijungė ir Vytenis Statkus. Žinojau jį buvus PLP karo mokyklos atsargos karininkų aspirantų absolventą, t.y. atsargos jaunesnį leitenantą, žinojau jį rašiusį "Kariui" jau nepriklausomybės metais, o dabar su pasigėrėjimu ir pasididžiavimu galiu pasidžiaugti jo įnašu "Kariui", kai jis jau trečiuosius metus sąžiningai, kruopščiai, gera lietuvių kalba kiekvieną mėnesį, nevēluodamas, pateikia iš Amerikos ginkluotų pagrindinių keturių ginklo rūšių žurnalų "Kario" karinių žinių skyriui straipsnius. Komplimentariniai pagyrimo žodžiai atėjo iš dviejų tėvynainių, "Kario" skaitytojų — Amerikos karo aviacijos pulkininko leitenanto Skučo ir USA marinų korpo kapitono Raugo. Abu jie pareiškė, kad karinių žinių skyriumi "Karys" gali lygintis su tos rūšies amerikiečių žurnalais.

Žodžiai apie šią knygą, ją irikiuojant į karinę literatūrą

Kai prieš porą metų patyriau apie Vytenio Statkaus ruošiamą, o dabar štai čia ir sveikinamą knygą, nesuabejojau nei jo kvalifikacijom, nei jo sugebėjimu. Kaip minėjau, jis savo rašiniais "Kariui" įtikinančiai įrodė savo išraiškų būdą kalbėti raštu, kaip sakoma, iš esmės ir "ad rem". Tai nedviprasmiškai rodo ir ši knyga. Tik tenka apgailestauti, kad šitokios knygos nesusilaukėm anksteliau, lyg ir klausdami, kodėl šiam darbui nesiryžo tie, kurių, kaip sakoma, buvo "duona kasdieninė". Atsakyti nelengva. Gal tai buvo tokia pati priežastis, kaip ir su daugeliu mūsų darbų, vykdomų išėivijos sąlygose: vienus specialistus išjungė amžius ir mirtis, kitus fizinis išsekimas dėl duonos kasdieninės pristabdė, o gal visiems didžiąja kliūtimi buvo neturėjimas tiesioginiai prieinamų dokumentacijos šaltinių: jie liko Lietuvoje okupanto sunaikinimui. O ir laisvės metais Lietuvos kariuomenės štabe tik 1936 metais buvo įsteigtas archyvas, prie kurio prieiti buvo nelengva: jis tebuvo tik tarnybiniams reikalams. Net ir nedidelės paslapties leidinys *Lietuvos karininkų metraštis* "Kariui" laimingu būdu tik šiemet pavyko pripuolamai gauti. O jis labai reikalingas, ypač atsiminimuose, saugojant tekstus nuo klaidų ar melo.

Labai gražiai ir teisingai šios knygos autorius LKVS "Ramovės" suvažiavime (1986.V.30), užsimindamas apie savo jau spaustuvėn atiduotą knygą, atsargiai ir kukliais žodžiais išsitarė, jog pajutęs reikalo būtinumą, kai jau nebėra tų, kurie formaliai būtų kompetentingi tokio darbo imtis, jis ryžėsis į

didžios svarbos uždavinį įvykdyti, sukaupdamas plačiai pabirusią rašytinę medžiagą bei pasitelkdamas gausų būrį talkininkų, galinčių teikti faktus bei liudyti raštu įvykių raidą, susijusią su Lietuvos kariuomene. Tokių bendradarbių sąrašą jis pateikia savo knygos pratarmėje. Tokių bendradarbių yra visas pusšimtis. Tai įvairių laipsnių Lietuvos kariuomenės kariai, skelbę periodikoje atsiminimus, pateikę duomenis, o kai kurie jau net išėivijoje gimę, bet išsaugoję savo tėvų ar artimųjų medžiagą, susijusią su Lietuvos kariuomene. Tačiau autoriaus didysis ramstis yra periodikoje paskelbtoji informacija, siekianti net 1916-jų metų lietuvišką laikraštį, kurio betrupantys lapai stebėtinu būdu pateko į labai geras iškilais žurnalisto Broniaus Kviklio rankas, kurių paslaugumu autorius pasinaudojo.

Savo pratarmėje Vytenis Statkus neišskaičiuoja, kiek tokių šaltinių jam teko pasiekti, tačiau jų yra didi gausa. O su ta gausybe galime suprasti ir darbo dydį, berikiuojant tą medžiagą į knygos puslapius.

Tas sunkus, didžio idealizmo bei kantrybės reikalaujantis darbas jau atliktas. Juo pelnytai gali džiaugtis autorius, įvykdęs prasmingą pareigą Tėvynei, gražiai įamžindamas Lietuvos kariuomenę istorijoje. Dar daugiau: atgims Lietuva, atsikurs ir jos kariuomenė, kuri tikriausiai daug, oi, daug kuo iš šios knygos galės pasinaudoti, beorganizuodama ir berikiuodama savo gretas.

Čia rūpi paminėti vieną įdomų atvejį. 1985 m. gruodžio 12 d. "Kario" redaktorius gavo laišką, kuriame Vietnamo karo veteranas invalidas Ted Waring (Springfield, MO, USA), rašo, jog ruošdamasis daktaro laipsniui, rašo mokslinį darbą apie Pabaltijo kariuomenes prieš 1940-sius metus. Trūksta jam Lietuvos kariuomenės uniformų bei ženklų aprašymų bei brėžinių. Tuo reikalu jis kreipėsi į Lietuvos konsulus. Deja, ir ten tos informacinės medžiagos nėra. Jis buvęs nukreiptas į "Kario" redakciją. Ir "Karys" tokios medžiagos nebuvo paskelbęs. Teko skubomis tokią medžiagą ruošti, ir tas karo veteranas, padėkojęs "Kariui" savo moksliniu veikalu praturtino literatūrą apie Lietuvą. Dabar Vytenio Statkaus knyga bus pasigrozėtinu šaltiniu visiems, kurie imsis temų, susijusių su Lietuvos kariuomene.

Čia tūlas galėtų ir pridurti, kad apie Lietuvos kariuomenę literatūros turime apsciai. Tiesa, žurnalas "Karys" gimęs 1919 m. laisvės kovų apkase, stabtelėjęs pokario metais, atgaivintas 1950 metais, ir, ačiū Dievui, vis nesiskųsdamas savo sveikata, yra paskelbęs per savo 37-rių metų išėivijoje amžių šim-

tus tokio pobūdžio straipsnių. Pats "Karys" atskirais leidiniais į knygų rinką per tą laikotarpį yra išleidęs 31 knygą, iš kurių vien tik buvusio "Kario" redaktoriaus Zigmo Raulinaičio apie senosios Lietuvos kariuomenę bei žygius jau tik prieš keletą dienų išėjo 13-ji knyga *Lietuvos raiteliai*, II dalis *Kelias į sostą*. Lietuvos nepriklausomybės kovas liečiančius veikalus yra davę plk. Škirpa ir plk. Variakojis, tačiau ten tėra pulkų istorija. Stambūs veikalai Lietuvos kariuomenės temomis, apžvelgiančiomis Nepriklausomybės kovas, yra plk. lt. Kazio Alilšausko *Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės 1918 - 1920*, kurio tomas išleistas Čikagoje 1972 m. To pačio pavadinimo du tomas paruošė dr. A. Rukša, o išleido LKVS "Ramovės" centro valdyba, kuri nuo 1986 metų yra atsakinga ir už "Kario" leidimą.

Istorinės reikšmės yra ir iškilesniųjų Lietuvos kariuomenės karininkų atsiminimai: gen. K. Musteikio, plk. K. Žuko ir gen. St. Raštikio, net keturių tomų atsiminimai, reikšmingi ne tik kariuomenės istorijai, bet ir Lietuvos valstybinės santvarkos bei jos politinių vingių sampratai, nors juose gausi asmeniškio pobūdžio priemaiša lyg ir pritemdo teisingą laiko tėkmės esmę.

"Karys", šios rūšies medžiagos spausdinimą tęsdamas, jau dairosi leidėjo dr. Ėringio dokumentuotai studijai, per porą metų spausdinamai serijomis "Karyje". Tai didžios vertės ir kompetentingo autoriaus rašoma dokumentacija, ne tik apžvelgianti vadinamosios 16-sios lietuviškosios divizijos kovų kelius, bet kaip iškalbiai tos dokumentacijos pavadinimas sako, tikrai yra "Lietuvos karių mirties sovietų gretųreplėse" istorija, o kartu ir atkirtis sovietiniams melams, susijusiems su Lietuvos kariuomene bei pačios lietuvių tautos naikinimu istorija.

Tai suminėjus, atrodo, kad tūlas galėtų išsirtarti taigi, turime pakankamai tos kariuomenės rašytinės istorijos, kam gi daugiau jos ir bereikia, kai pinigų trūksta daugeliui kitų svarbių darbų vykdymui.

Dėl kariuomenės išlaikymo kaštų ir nepriklausomybės metais pasigirdavo šūktelejimų net iš tų, kurie valstybinėm stipendijom buvo iškopę aukštuošius mokslus, bet primiršusių, kad jei ne kariuomenė, tai nebūtų buvusių nei aukštųjų mokslo institucijų, nei tų stipendijų. Okupantui terūpi savieji interesai.

Lietuvis karys nuoga krūtine ir alkanas apgynė Vasario 16-sios aktą, ir Lietuva galėjo išugdyti per porą dešimtmečių naują, šviesų, sąmoningą lietuvį,

ir Lietuvos nepriklausomybės metais sukrauto kapitalo ištekliais tebėra gyvas okupaciją kenčiantis ir išeivijos laisvėje gyvenantis tėvynainis. Už tą laisvės šviesųjį metą padėka priklauso Lietuvos kariuomenei, užsipelnusiai ir istorijos dėmesio. Šitokį veikalą dabar turime.

Pasklaidykime knygos puslapius

Kondensuota Lietuvos geopolinės padėties apžvalga autorius skaitytojui pristato Lietuvos teritoriją, įterpdamas vaizdų prof. K. Pakšto išsireiškimą: Lietuva yra šalis, kurioje pavojainga gyventi. (psl. 13)

Lakoniškai užsiminęs po I pasaulinio karo Lietuvos kaimynų pesimistines nuotaikas, autorius pabrėžtinai teigia, kad "tuo tarpu lietuvių tautoje kilo didžiulis pasiryžimas svetimųjų atsikratyti" (psl. 13), nors, jei nebūtų greit susiorganizavusi kariuomenė, tai "1918 metų Vasario 16-sios aktas būtų likęs tik mažai kieno beatsimenama mažos tautos deklaracija, užsilikusi kuriame nors dulkėtame archyve" (ten pat). Aptaręs nepriklausomybės laikotarpį, išsirtaria, jog 1940 metais ginkluotų pajėgų nepanaudojimas tebuvo grynai politinis sprendimas. Autorius šioje knygoje ryžosi pavaizduoti tik Lietuvos ginkluotų pajėgų struktūrą bei jos plėtotę. O tai, kaip vėliau pamatysime, jam tikrai pavyko.

Tūlas gal pasiges nors trumpos užuominos apie paskutiniuosius to meto vyriausybės svarstymus prezidentūroje, kur svarbų vaidmenį vaidino kariuomenės vadovybės asmenys.

Pasipriešinimo beprasmiškumą įtaigojo buvęs kariuomenės vadas ir krašto apsaugos ministras gen. St. Raštikis, o prezidentas A. Smetona, kuris buvo ir vyriausias ginkluotų pajėgų vadas, krašto apsaugos ministras gen. K. Musteikis ir žemės ūkio ministras J. Audėnas pasisakė už pasipriešinimą bolševikinei invazijai, skelbdami ryžtą gyventi laisvėje. O kokia buvo tautos valia, ilgai nelaukus paaiškėjo: 1941 metų birželio 23-sios sukilimas visam pasauliui įtikinančiai įrodė, jog tautoje buvo ne kapituliacijos nuotaika ultimatumą priimant, bet ryžtas laisvę ginti. Sukilimas skelbė, kad Lietuva ne savanoriškai jungėsi į sovietinį pragarą, o karo pabaigoje partizanų kovos, nusitęsiosios per visą dešimtmetį, heroiskai liudijo tautos valią, kad geriau mirti negu vergauti. Šitokiu tragizmu persunktų anų įvykių realiame fone skaitytojas tikriausiai pasiges ir tų trijų valstybininkų, skelbusių kovos už laisvę šūkį, nuotraukų.

1987 m. gruodžio mėn. 13 d. Balzeko muziejuje, Čikagoje, buvo surengtas knygos *"Lietuvos ginkluotos pajėgos 1918 - 1940 m."* sutiktuvės. Nuotraukoje ryškesnieji šio puikiai pasisiekusio renginio talkininkai. Sėdi iš k. į d.: Danutė Eidukienė, Sofija Statkienė, autorius Vytenis Statkus, Aleksandra Lichanderienė. Stovi iš k. į d.: Kęstutis Jėčius, buvęs ASS pirm., Jonas Dainauskas, Filist. skautų sąj. pirm., US Navy komandoras ltn. Jonas Keidošius, Jūratė Variakojienė, VJF vicepirm., "Kario" red. Balys Raugas, Renata Variakojytė, Giedrė Mereckienė, Henrikas L. Gaidys, ginklų parodos organizatorius, ir Vytautas Mikūnas, VJF pirm. Nuotr. Jono Tamulaičio

Šitoks įtarpas tikriausiai nebūtų pažeidęs knygos paskirties — surinkti ir istorijai palikti informaciją apie nepriklausomos Lietuvos kariuomenę. Priešingai: būtų paryškinta, kad anas "politinis" nutarimas atidarė vartus į Lietuvos karių mirtį sovietų gretų replėse, kai šiuo metu tą temą "Karyje" plėtoja dr. K. Ēringis.

Knygoje dokumentais paremta informacija pradedama senosios Lietuvos laikotarpiu, konspektiškai prabėgama suminint kai kuriuos ryškesnius karinius žygius, užkliudoma Lietuvos nykimo laikai, Neopolono žygio per Europą dalis, jam stabelėjęs Lietuvoje ir to laiko suformuoti lietuvių kariški daliniai, o carinės okupacijos pabaigoje išsamiau paryškinta lietuvių karių pastangos grįžti į atsikuriančią Lietuvą. Labai vaizdžiai ir, atrodo, išsamiai suregistruoti I pasaulinio karo pabaigoje susiformavę lietuvių kariniai daliniai įvairiuose Rusijos miestuose ir kitur. Aprašymai paremti plačia dokumentacija, sugraib-

styta iš įvairių šaltinių. Iš gana gausių iliustracijų kai kurios nuotraukos skaitytoją veikia iki širdies gelmių. Pavyzdžiui Sibiro lietuvių bataliono vėliava su Vyčio ženklu. Aprašymą skaitant, šiurpas supurto kaip sužvėrėję bolševikai 5 karininkus ir 3 kareivius, nuogai išrengtus pusnyje sukapojo kardais...

Lietuvos kariuomenės kūrimosi laikotarpis aprašytas remiantis plk. ltn. Sližio studija "Mūsų kūrimosi pirmosios dienos". Studija buvo paskelbta 1918 metų pabaigoje "Mūsų žinyno" Nr. 11 - 12. Iš jos patiriame, kad jau 1916 metais pasirodė šapirografuotas laikraštėlis "Aidas", 16 puslapių, paskelbęs, kad "Lietuvos liuosybė jau stovinti už vartų". O 1917 metais spalio mėn. 4 d. "Lietuvos aidas" jau užsimena ir apie būsimas Lietuvos pajėgas. Tos pirmosios žinutės skrido lyg pavasarinės kregždės ir buvo pirmiausia šaukliais carinėje armijoje tarnaujantiems lietuviams ruošti grįžti į gimtąjį kraštą ir stoti į savąją kariuomenę. Tai buvo pirmieji žing-

sniai į Lapkričio 23-sios įsakymą.

Taigi, nors lapkričio 23-ji yra laikoma Lietuvos kariuomenės įkūrimo data, tačiau, kaip matome, kariuomenės organizavimo darbas prasidėjo, atrodo, nereikšmingais, tačiau lietuvių širdį pagaunančiais uktelėjimais. Ir šiuo klausimu autoriui pavyko suleisti prasmingų duomenų, logiškai vedusių į Lapkričio 23-sios įsakymą.

Kai grįžę iš Rusijos kariai pradėjo Vilniuje registruotis, tuoj prasidėjo ir darbas, sudarant komisijas, skiriant pareigūnus. Visa tai buvo skelbiama "Lietuvos aide". Iš tų skelbimų autorius ir sudarė nuoseklią kariuomenės steigimosi eigą: keleto karininkų registracija ir tarnybos pradžia lapkričio 10 d., lapkričio 11 jau sudaryta Apsaugos ministerija. Įdomų registracijai kasdiens vykstant, lapkričio 15 dieną užpajamuota pirmoji piniginė auka, atėjusi iš Lietuvių karių sąjungos Suomijoje — 250 markių Lietuvos kariuomenės reikalams. Ir t.t. ir t.t.

(Užbaigia sekančiame "Karyje")

LIETUVOS KARIUOMENĖS KŪRIMAS, NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVOS

ir daugelis kitų svarbių istorinių įvykių yra plačiai aprašyta naujoje knygoje. Kviečiame ją užsisakyti kartu su kitais leidiniais:

LIETUVOS GINKLUOTOS PAJĖGOS, paruošė Vytenis Statkus, 1040 psl., daug iliustracijų, dalis spalvotų, daugelis įstatymų, Pėstininkų statusas ir k. \$27.00

LIETUVOS ISTORIJA, red. A. Šapoka, 4-tas leidimas, spalvotos iliustracijos, 3 istoriniai Lietuvos žemėlapiai \$17.00

700 JAHRE DEUTSCH-LITAUISCHER BEZIEHUNGEN, dr. W. Storost - Vydūnas, vokiečių kalba, spalvotos iliustracijos, knyga vertinama Europoje \$14.00

Knygų įpakavimui ir persiuntimo išlaidoms reikia pridėti \$3.00. Užsakymus ir čekius prašome siųsti:

VDUNAS YOUTH FUND, INC.

**3001 W 59th Street
Chicago, IL., 60629**

Visos aukos Vydūno Jaunimo Fondui atleidžiamos nuo federalinių mokesčių.

*Lengviausias būdas paremti KARĮ —
perkant jo leidinius*

Jau gaunama pati naujausioji knyga.

**LIETUVOS RAITELIŲ II KNYGA
Z. RAULINAITIS**

KELIAS Į SOSTĄ

Knyga 302 psl., iliustruota schemomis ir paveikslais, kietais viršeliais ir su aplanku.

Apsikriktijęs pats ir savo didikus apkriktijęs, Mindaugas įvedė krikščionybės pradą Lietuvoje. Jo nueltas kelias į krikštą ir į karaliaus sostą liko nužymėtas eile karų, daugybe žygių ir kautynių.

Kai 1253 m. Mindaugas buvo vainikuojamas Lietuvos karaliumi, lietuviai raiteliai buvo garsūs ir už Lietuvos sienų. Šioje Lietuvių Raitelių knygoje galima sekti jų žygius, kartu ir jų giminaičių, prūsų ir jotvingių, karių kovas Rusijoje, Volnijoje, Lenkijoje ir Prūsijoje. Aprašomasis laikotarpis — Mindaugo įsigalėjimas Lietuvoje — apima 1234 - 1253 m. laikotarpį. Jo kelias į sostą atvedė jį ir Lietuvą į krikštą, kurio pakartojimo 600 metų sukaktį švenčiame šiais — 1987 metais.

Šitą knygą tuoj pat gausite, pasiuntę \$12.00

K A R Y S
341 Highland Blvd.
Brooklyn, N.Y. 11207

*P.L.P. KARO MOKYKLOS XIX LAIDĄ BAIGUSIŲ
kadro karininkų 50-ties metų sukakties minėjimas
rengiamas š.m. gegužės 14 ir 15 dienomis Čikagoje,
Jaunimo centre*

Tos laidos absolventai kviečiami ir prašomi dalyvauti.

Programos turinys priklausys nuo dalyvių skaičiaus ir apie tai bus pranešta raštu.

Norintieji dalyvauti prašomi atsiliiepti šiuo adresu:

*Mečys Bužėnas
8148 S. Whipple St.,
Chicago, IL 60652*

VILNIUJE ATKURTOS LIETUVOS KARIUOMENĖS KARIAI ŽYDŲ GELBĖJIMO VEIKSMUOSE

(Tąsa iš *Kario Nr. 1*)

JONAS ABRAITIS

Baigiamosios mintys; gelbėtojai ir išgelbėtieji

Kai nacių specialūs SS ir Gestapo daliniai pradėjo pavergtoje Lietuvoje naikinti Lietuvos gyventojus žydus, pavergti lietuviai žydų gelbėjime sprendžiamo balso neturėjo. Lietuvos žydai, kaip atskira gyventojų grupė, tiesioginiai priklausė vokiečių okupacinei valdžiai. Vokiečiai su lietuvių atstovais tarėsi tik tiek kiek visa tai jiems buvo naudinga ir reikalinga, o klausimais, kurie buvo svarbūs lietuviui ir Lietuvai, vengė kalbėtis. Gerai žinome, kad visiems labai svarbiais klausimais vokiečių okupaciniai pareigūnai su lietuviais nesitarė ir visai nekalbėjo, — tai Lietuvos laisvės reikalu ir Lietuvos žydų klausimu. Žydai buvo išjungti iš okupuotos Lietuvos dar veikiančių įstatymų galios, o Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės reikalas buvo nukeltas į karo pabaigą.

Vis dėlto ir tokiose sąlygose bei aplinkybėse lietuvių tauta apsisprendė ir pasiryžo gelbėti ar pagelbėti savo krašto gyventojams žydams. To vaisiai buvo veiksmingi, naūs ir prasmingi. Tūkstančiams Lietuvos žydų lietuviai išgelbėjo gyvybes, dešimtims tūkstančių suteikė materialinę pagalbą, dalinę globą ir laikiną apsaugą. Kaip aukščiau minėjau, į šią žydų gelbėjimo akciją buvo įsijungę visų profesijų lietuviai, įskaitant atsikūrusios Lietuvos kariuomenės karius.

Šita proga norėčiau prisiminti porą atsitikimų iš kelių tūkstančių buvusių įvykių, kurie pavaizdavo lietuvių teiktą žydams materialinę pagalbą, globą ir laikiną apsaugą.

Viena man artima moteris, anais karo metais buvusi Kauno mergaičių gimnazijos gimnazistė J. K. dabar J. A. papasakojo įdomius nuotykius, kaip buvo teikiama maisto pagalba Kauno žydų geto žydėms. Dabar tegul kalba pati įvykių dalyvė: „Aš ir mano keturios artimiausios mokslo draugės sudarėme „slaptą penketuką“, kurio uždavinys buvo pagelbėti savo buvusioms klasių draugėms, Kauno žydėlkaitėms, esančiom žydų gete. Visos penkios gerai

žinojome, kada ir kuriomis Kauno miesto gatvėmis šios mūsų pažįstamos išbadėjusios žydėlkaitės sugrįžta iš darbų į getą. Jų vora visada buvo vedama dešiniąja gatvės puse, o mūsų pažįstamos būdavo voros viduryje. Su mūsų motinų mums įduotais mažais maisto ryšuliais, paslėptais po paltais, mes ateidavome į gatvę ir laukdavome grįžtančiųjų žydėlkaičių. Joms artėjant, mes pradėdavome šokti, šokinėti, bėgioti ir išdykauti, o kai vora priedavo prie mūsų grupės, mes pradėdavome viena kitą stumdyti, kol patekdavome į voros vidų ir savo maisto ryšulius greitai įteikdavome, kam buvo paskirta. Už tokius mūsų pokštus vokiečiai sargybinis mus subardavo, pagrasindavo, bet visa tai tuo ir pasibaigdavo...”

Pirmaisiais karo mėnesiais Vilniuje buvo labai sunku gauti butą. Tas reikalas dar daugiau pasunkėjo kai Vilniaus mieste į vokiečių įstaigas privažiavo daug įvairiausių okupacinių pareigūnų, kurie mieste užėmė pačius geriausius butus. Vėliau butų atsirado, bet gyventi jie netiko, nes pirmiausia juos reikėjo dezinfikuoti, išplauti išvalyti ir pritaikyti minimaliems gyvenimo reikalams. Lietuviai kariai sau ar savo šeimoms išnuomotų butų išvalymams ir mažiems remonto darbams galėjo gauti iš geto žydų ir žydžių. Vokiečių vadovaujama darbo įstaiga — Arbeitsamtas — šiam reikalui pritarė ir sutiko. Žydės ir žydai noriai eidavo pas lietuvius dirbti, nes žinojo, kad tą dieną bus sotūs, pailsės o šį tą gaus ir rytojui. Šiems sakyčiau, asmeniškų karių butų švarinimo darbams žydės ir žydai iš geto ateidavo kartu su kitais žydais, paskirtais kareivinių rajonų ir kuopų patalpų valymo darbams. Vyrų žydai pasilikdavo kareivinių rajone ir kareivių gyvenamų patalpų valymo darbuose, o moterys žydės vykdavo švarinti karių išsinuomuosius nešvarius butus.

Aš gerai prisimenu tris Vilniaus geto žydėlkaites buvusias studentes kurios ir man patalkino švarinti išsinuomavus senamiestyje nešvarų ir apleistą butą. Darbą kurį sveikos ir sočios moterys galėjo atlikti per tris-keturias dienas, šios trys mano talki-

ninkės šį butą “plovė ir švarino” visą mėnesį. Dėl to jokių ginčų neturėjome, nes ir jos ir aš buvome patenkinti: aš žinodamas, kad butas vieną dieną bus sutvarkytas ir švarus, o jos jautėsi laimingos suradusios laikiną prieglaudą...

Kai aš iš Vilniaus miesto savivaldybės, butų skyriaus, gavau pasamdyto buto raktus, atrakinus butą viename sandėliukyje atradau du centnerius bulvių ir du maišus kvietinių pikliavotų miltų. Pirmą darbo dieną savo trims “darbininkams” parodžiau tas atrastas gėrybes ir pasakiau, kad ir aš maitinuosi tik pagal gaunamą maisto kortelę, geresnio ir soresnio maisto atsargų neturiu, taigi ir jas sušelpiti negaliu, bet šios bulvės ir miltai tai jūsų..., bulves virkite, o iš miltų kepkite pyragus”. Gerai atmenu tų trijų žydelkaičių džiaugsmą ir man pareikštą dėkingumą. Pas mane jos dirbo visą mėnesį. Kiekvieną dieną eidamos namo parsinešdavo į getą bulvių ir miltų. Kai kuriomis darbo dienomis mano kuopos maistininkas šioms žydelkaitėms atnešdavo vieną kitą puskepalį duonos ir maistingos kareiviškos sriubos.

Vėlesniais karo mėnesiais vokiečiai žydų naudojimą privatiems-asmeniškams darbams uždraudė. Taigi ir mano trys talkininkės pas mane “darbus” užbaigė ir daugiau į darbą neatėjo. Vieną dieną, patikrinęs sandėliuką, buvusius jame maišus atradau, bet jie visi buvo tušti...ir tvarkingai padėti ant švariai išplautų lentynų.

-o-

Už pasmerktiems žydams parodytą žmoniškumą, teiktą pagalbą ir globą už jų gyvybių išgelbėjimą nė vienas juos gelbėjęs lietuvis materialinio atlyginimo iš žydų neprašė, net ir užpelnytos garbės viešo pripažinimo nereikalavo, nes kiekvienas lietuvis jautė turįs moralinę pareigą gelbėti už įstatymų ribos atsidūrusius savo pavergto krašto gyventojus žydus.

O vis dėlto būtų labai gražu iš išgelbėtų Lietuvos žydų pusės, kad šiandien viešai jie pripažintų faktą, kad lietuvių tauta juos gelbėjo ir daug išgelbėjo. Atrodo, kad šiandien, nors ir po 45 metų nuo tų įvykių, dar nevēlu ir pats geriausias laikas paliudyti apie lietuvių pastangas ir riziką gelbstint Lietuvos žydus.

Vienas buvęs Sibiro tremtinys, kankinys J. K. man papasakojo, kad karui pasibaigus pavergtoje Lietuvoje buvo suregistruoti, įvertinti ir apdovanoti apie 600 lietuvių, kurie vokiečių okupacijos metais, rizikuodami savo gyvybėmis, gelbėjo ir išgelbėjo didelį skaičių, kuriuos vokiečiai buvo numatę sunaikinti,

į tą sunaikinamųjų kategoriją įskaitant ir visus Lietuvos žydus. Šis papasakotas įvykis buvo tuoj po II pasaulinio karo.

O šiandien?! Šiandien ir tie kuriuos išgelbėjo, ir valstybė, kurioje išgelbėti šiandien gyvena, net ir krašto okupantas, kuriame žydai buvo gelbėti, visiškai nutilo ir tyli, o apie geradarius lietuvius bijo pasakyti tiesą. Nejaugi nė vienas iš išgelbėtų negali prakalbėti, paliudyti ir pasakyti tiesą, kad juos išgelbėjo pavergti lietuviai?! Kur jie pasislėpė ir sulindo, kodėl jie tyli šiandien? Nejaugi visi išgelbėti Lietuvos žydai jau yra išmirę natūralia žmogiška mirtimi? O gal kažkas jiems uždraudė kalbėti ir įsakė arba tylėti, arba žydų gelbėtojus lietuvius ir lietuvių tautą šmeižti, niekinti ir juos vadinti “naciais”, “žmogžudžiais” ir “nacių bendradarbiais”.

Taip jau būna ir atsitinka pasaulyje, kad vieną dieną tas pats žmogus paskelbiamas didvyriu, herojumi, o kitą dieną tas pats žmogus apšaukiamas nusidėjėliu, įrašomas į žmogžudžių kategoriją ir kalamas prie kryžiaus... Tokio likimo susilaukė garsusis vokiečių mokslininkas R. nukėlęs žmogų į mėnulį, o už savojo žmogiško proto galią ir išradimus apdovanotas aukščiausiais pasižymėjimo ženklais ir medaliais. Tokio pat skaudaus likimo susilaukė Lietuva ir lietuvių tauta, kuri dar ir šiandien, po 46-rių vergijos ir okupacijos metų, yra nekaltai šmeižiama, kaltinama ir prie kryžiaus kalama. O visa tai daroma tik todėl, kad lietuvių tauta trokšta laisvės, o, be to, lengviausia apkaltinti ir suniekinti tą, kuris yra pavergtas, beteisus ir silpnas.

-o-

Vildamiesi gražia ir laiminga Lietuvos ir lietuvių tautos ateitimi, tikėkime, kad po metų, dešimties ar šimto sulauksime dienos, kurioje atsiras ir II Niurnbergas, kuriame prieš teisingumą atsistos tikrieji šių dienų nusikaltėliai ir piktadariai žmonių žudikai, valstybių ir tautų pavergėjai, o šiandieną nekaltai šmeižiamieji, kaltinami ir smerkiamieji, pavergtieji ir pažemintieji atgaus garbę ir bus pripažinti teisiaisiais... Tada, ir tik tada, ir mūsų pavergta Tėvynė susilauks laisvės ir nepriklausomybės, o lietuvių tauta bus apvainikuota pelnytu garbės vainiku.

Tikėkime, kad tik tada Gedimino kalne Vilniuje ir prie Nežinomo Kareivio kapo suplevėsuos trispalvės vėliavos, o gražiuose Lietuvos miestuose atsikurs mūsų šaunieji gediminėnų, vytenėnų, radvilų ir padangių sakalų pulkai.

Tikėkime ir tai, kad tada į plačiuosius Lietuvos laukus, pakelės kryžkeles ir miškus ir į ištuštėjusias sodybas sugrįš budrusis Rūpintojėlis ir palaimins žinomų ir nežinomų Tautos Didvyrių kapus, o mūsų puikios lietuvaitės juos papuoš gražiausiomis nevystančių ir amžinai žydinčių gėlių žiedais. Dieve, tai padėk!

IV atminimų dalies pabaiga

Gerbiamas "Kario" Redaktoriau,

Malonėkite prijungti prie mano atsiminimų, išspausdintų 1986 - 1988 m. "Karyje" papildymus, išryškinius ir patikslinimus.

Skaičiau spaudoje ir iš šalies nugirdau, kad kai kurie "Kario" skaitytojai yra suabejoję mano atsiminimuose aprašytasis įvykių faktais. Prieš išryškindamas ir patikslindamas šiuos nujaučiamus suabejojimus, pirmiausia norėčiau "Kario" skaitytojui dar kartą priminti, kad savo prisiminimuose aprašiau daugumoje tik tuos įvykius ir faktus, kuriuose aš pats asmeniškai dalyvavau ar juos stebėjau. Bet prisipažinsiu, keletą tokių įvykių aprašiau patikėjęs kitų žmonių papasakotais liudijimais.

Nujausdamas, kas mano aprašymuose sukėlė abejonių, "Kario" skaitytojui, norėčiau atsakyti, papildydamas ir patikslindamas kai kurias atsiminimų dalis.

Aprašydamas Gedimino pulko likimą, pabrėžiau, kad pirmomis karo dienomis lietuvių karių likučiams besitraukiant į Sov. Sąjungą, buvęs Gedimino pulko III-čio BN. vadas majoras S. Valiuškis nenusišovė, o grįžęs iš Rusijos Lietuvoje mirė natūralia mirtimi. Ši klaida "Karyje" jau atitaisyta.

2. Kodėl mano III atsiminimų dalis buvo pavadinta "Vilniuje atkuriamą Lietuvos kariuomenę" ir kokios lietuvių institucijos mus paskatino tai daryti?

Istorija būtų tokia. Vokiečių armija, užėmusi naujus žemės plotus ar teritorijas, pirmiausia ten įvesdavo okupacinę karišką valdžią, kurios galia ir teisės buvo neribotos. Šios kariškos valdžios pareigas vykdė karo lauko komendantūros. Kadangi per Lietuvą žygiavo dvi atskiros vokiečių kariuomenės grupės, tarp kurių skiriamoji linija buvo tik 17 km į šiaurę nuo Vilniaus miesto, tai Lietuvoje buvo įsteigtos ne viena, bet dvi kariškos valdžios — dvi karo lauko komendantūros — viena Kaune, kita Vilniuje. Be šių dviejų vokiečių kariškų valdžių, Lietu-

voje tuo metu veikė ir Lietuvos valdžia — L. L. Vyriausybė, bet ji nebuvo pavaldi atskirai Vilniaus K. L. Komendantūrai, taigi ir Vilniaus ir visos Vilnijos gyventojais, kurie šiuo atveju priklausė ir jais rūpinosi. Vilniaus ir Vilnijos K. L. Komendantūra. O kokią gi lietuvių valdžią mes turėjome tada Vilniuje ir Vilniaus srityje? Kaip žinome, pirmomis karo dienomis Vilniuje, Vilniaus miestui ir Vilniaus srities teritorijai tvarkyti buvo įsteigtas "Vilniaus miesto ir Srities Piliečių Komitetas", kuris priklausė vokiečių kariškai valdžiai ir palaikė su ja pilnutinį ryšį. Šio komiteto pirmininku buvo Žakevičius Stasys, o šiame Komitete Vidaus Reikalų Valdytoju — Kalendra Kostas, kuris vėlesniais mėnesiais buvo paskirtas Vilniaus apskrities V-ku.

Mes, tuo laiku Vilniuje buvę lietuviai kariai ir kiti kariai, atsiradę Vilniuje po laimingo atsipalaidavimo, remdamiesi Vilniaus Srities Vidaus Reikalų Valdytojo K. Kalendros įsakymu "...įsijungti į savąsias pareigas turėtas prieš 1940 m. birželio 15 d"... labai greitai Vilniaus mieste pradėjome atkurti ginkluotą Lietuvos kariuomenės pajėgas, kurias savo atsiminimuose pavadinau: "Atkuriamą Lietuvos kariuomenę Vilniuje (P.s. Šio darbo ir ėmėmės vykdydami K. Kalendros įsakymo pagrindinę mintį "sugrįžti į savąjį darbą" ir L. L. Vyriausybės nurodymus, liečiančius Lietuvos kariuomenės atkūrimą. Atsiminkime ir tai, kad šie atkurti Lietuvos kariuomenės vienetai visai kitą vardą gavo po vokiečių civilinės valdžios įvedimo Lietuvoje).

Pastaba: Šiems antrame skyrelyje faktams paremti ir juos paryškinti pridėdu K. Kalendros Įsakymo Nr. 1 kopiją, 1941 m. birželio 27 d.

3. Dėl "Vilniaus Miesto ir Srities Piliečių Komiteto" buvimo, jo tuo metu turėto vardo, na ir šiame Komitete K. Kalendros turėtų pareigų?! Atrodo, kad į šiuos klausimus gali atsakyti antrajama skyreliui pridėtas dokumentas. Tik viena, ką šiuo reikalu norėčiau priminti, tai žinokime kad vėlesniais 1941 m. mėnesiais K. Kalendra buvo paskirtas Vilniaus apskrities V-ku; kitaip išsireikšiant, komisarinu tarėju, bet ir jo įsakymų vykdytoju.

4. Jau vėliau, 1941 m. rugsėjo mėn. 19 d., Vilniaus miesto ir srities komisaras Wulff, įsakydamas Komisariniam tarėjui K. Kalendrai "Žydų įgyvendinimas getuose, aiškiai pabrėžė "kad jeigu kur nors ir kituose miestuose ir miesteliuose žydai dar nėra įgyvendinti getuose, kuo skubiausiai tai turi būti įvykdyta..." (P.S. Minėtą rugsėjo 19 dieną šis Komi-

Nr. 43

Vilniaus srities vidaus reikalų valdytojo²³
įsakymas Nr. 1

Įsakau visiems buv. Vilniaus srities (Vilniaus, Trakų, Švenčionių ir Švenčionių aps.) policijos pareigūnams, valsčių viršininkams, valsčių sekretoriams ir kitiems tų įstaigų tarnautojams, kurie dirbo tose pareigose bei įstaigose Lietuvos respublikos ribose ligi 1940 m. birželio mėn. 15 d., tučiuojau, nedelsiant, grįžti į savo buv. pareigas, organizuoti įstaigas ir perimti iš buv. milicijos ir kitų įstaigų visą turimą savo žinion ir už jį atsakyti.

Policijos įstaigose darbai vadovauja policijos pareigūnai pagal vyresniškumo laipsnį (jei į tas nuvadas policijos nuvadu viršininkai, jų padėjėjai ir vachmistrai dar neatvyko, tad tas pareigas vykdo vyr. policininkai arba eiliniai policininkai).

Tose vietovėse, kur tos įstaigos ligi 1940 m. birželio mėn. 15 d. nebuvo organizuotos, jas organizuoja vietos inteligentai lietuviai ir jiems palankūs patikimi asmenys.

Pareigūnai, negalį dėl kurių nors priežasčių atvykti į savo buv. įstaigas, vyksta į artimiausias įstaigas dirbti.

Vykdamį savo pareigas, visi turi vadovautis ligi atskiro pavėsimo veikiančiais ligi 1940 m. birželio mėn. 15 d. nepriklausomos Lietuvos respublikos įstatymais.

Apie atliktą organizacinį darbą pranešti Vidaus reikalų valdytojo įstaigai Vilniuje, Magdalenos g., Nr. 2.

Kostas Kalendra
Vidaus reikalų valdytojas

Bronius Draugelis
Apskrities viršininkas

Vilnius, 1941 m. birželio mėn. 27 d.

Leidimas TSK CVA, t. 642, ap. 5, b., 3, 1. 2. Spausdinta spaustuveje.

Nr. 98

Der Gebietskommissar Wilna-Land*
M/žk. (41-Wu)R.--

Vilnius, 1941 m. rugsėjo mėn. 19 d.

Komisariniam tarėjui²³ ponui K. Kalendrai

Vilnius

Liečia: Žydų įgyvendinimą getuose

Jei kur apskričių miestuose, miesteliuose arba kaimuose žydai dar nėra įgyvendinti į getus, kuo skubiausiai turi būti visų žydai sugabenti į getus, įrengtus miestų arba kaimų dalyse, atitinkamai aptverti tvora ir spygliuota viela. Getus turi saugoti lietuvių pagalbinė policija. Dėl getų apsaugos atitinkamas burmistras arba apskrities viršininkas turi tuo reikalu susitariti su apskrities mieste esančiu vokiečių policeimeisteriu**. Kiekvienu atveju getai turi būti tinkamai apsaugoti ir atskirti nuo išorinio pasaulio. Žydams amatininkams vokiečių policeimeisteris išduoda leidimus pažymėjimus, kad žydai galėtų eiti į darbus. Žydų darbininkų komandos gatvių darbams ir kitiems viešojo pobūdžio darbams turi būti vedamos į darbą vieno atsakingo žydo. Įgyvendinimas žydų į getus visose vietose turi būti kuo skubiausiai įvykdytas. Būtinai reikalinga tikslus getų stovis.

Apskričių viršininkai kuo skubiausiai praneša man šito padėdymo įvykdymą.

Šito skubaus ir svarbaus reikalo įvykdymą turi padėti pilna apimtimi visi pagalbinė policijai priklausą lietuviai. Visose vietovėse šito reikalo pravedimo priemonės turi būti taip stropiai ir uždarai įvykdytos, kad atskirų žydų pabėgimas būtų neįmanomas. Šiuo atveju tuojau pat reikia saunamas ginklas vartoti. Visi tušti palikę žydų būlai, krautuvės, ūkiai ir t. t. turi būti tuo pačiu metu patikimi lietuvių įstaigų valdininkų ir t. t. užrakinti ir užrakinti. Užrakintus pastatus ir patalpas reikia be atvangos kontroliuoti.

Remiantis parėdymu Nr. 5 dėl žydų turto, visokios turto vertybės, kaip pastatai ir t. t., lieka vokiečių valstybės nuosavybė. Visi apskričių viršininkai, burmistrai ir valsčių viršininkai įsakmiai pabrėžia savo pavaldiniams, kurie rūpinasi šito reikalo įvykdymu, kad kiekvienas iš jų yra atsakingas už korektišką ir švarių žydų turto sutvarkymą. Kas imis žydišką turimą ir kitas žydiško turto vertes, kurios Vokietijos reichui nusavintos yra,

saro įsakymas buvo duotas K. Kalendrai, buvusiam pirmomis karo dienomis Vilniaus miesto ir Srities Piliečių Komiteto Vidaus Reikalų Valdytojui", o davimo dieną, atrodo Vilniaus apskrities viršininku).

Pastaba: Šiam reikalui patvirtinti įdeda kopiją Vilniaus srities komisaro įsakymo Nr. 96.

5. Dėl Vilniaus miesto getų ir jų skaičiaus. Savo atsiminimuose kalbėjau, kad vokiečių civilinės valdžios patvarkymu, Vilniaus žydai buvo apgyvendinti dvejuose atskiruose rajonuose, kurie buvo vadinami getas Nr. 1 ir getas Nr. 2. Taigi buvo du getai. Žinoma, filosofuojant būtų galima pasakyti ir kitaip: Vilniuje buvo vienas didelis žydų getas, bet dvejuose atskiruose rajonuose.

Pastaba: Mano tvirtinimui patvirtinti, kad Vilniuje buvo du getai prašau perskaityti Jums atsiųstąjį Vilniaus miesto komisaro raštą Vilniaus miesto savivaldybei Vilniuje "Antrojo geto reikalų", 1941 m. gruodžio 1.

6. Ačiū "Kario" skaitytojui už išaiškintą klaidą. Prisipažinsiu, kad labai sunku aprašyti įvykius ir datus buvusias prieš 50 metų. Būsiu dėkingas tiems, kurie man pagelbės mano atsiminimuose sumažinti klaidas iki "O", bet rimtas klaidas, o ne iš "piršto ištrauktas".

Jūsų,

Jonas Abraitis

Vilniaus miesto gebitskomissaras

Mūsų ženklas M/K

Atsakyti nurodyti šį raštvedybinį ženklą

Vilnius, 1941 m. gruodžio 1 d.

[Rezoliucija]

Butų skyriaus viršininkui

Pildyti

K. Dabulevičius

1941.XII.5

Vilniaus miesto savivaldybei

Vilnius

[Rezoliucija]

Antrojo geto reikalai:

Atsakyti vertimą paraišyti
Rezonansinio dalies
IV Butų eksploatacijos
skyriaus pildyti

1941.XII.8

Vilnius

1941.XII.8.

Antrojo geto reikalų

Antrasis getas, pagal referentui žydų reikalams Buragai pasiųstą raštą, perduotas miesto savivaldybės žiniai. Dabar miesto savivaldybės užduotis yra, panaudojant šiuo metu nedirbančius pirmojo geto darbininkus žydus, taip sutvarkyti antrąjį getą, kad vietiniai gyventojai vėl galėtų jame apsigyventi. Diena, kada į šiuos namus galės įsikelti žmonės, bus pranešta vėliau.

Igaliojus

Murer

Adjutantas

KARININKŲ METRAŠTIS 1939 m.

(Tęsa iš "Kario" Nr. 1)

KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJOS DVASININKAI

Rymo katalikų kunigai —

Sabaliauskas Adolfas, kariuomenės Rymo katalikų tikybos vyriausias kapelionas (1873.IX.4)

Keblaitis Antanas, 1 p. p. kapelionas (1900.X.25)

Normantas Jonas, 2 p. p. kapelionas (1895.VI.10)

Tarvydis Mykolas, 3 p. p. kapelionas (1904.IX.15)

Vaišnoras Jonas, 4 p. p. kapelionas (1894.VI.30)

Abraitis Vincas, 5 p. p. kapelionas (1895.III.15)

Gronis Ladislovas, 6 p. p. kapelionas (1896.IX.11)

Jurkus Klemensas, 7 p. p. kapelionas (1893.XII.30)

Balandis Vilius, 8 p. p. kapelionas (1891.V.29)

Petrauskas Motiejus, 9 p. p. kapelionas (1888.II.24)

Puleikis, Kazimieras, 1 hus. p. kapelionas (1906.III.12)

Jonaitis Martynas 2 ul. p. kapelionas (1890.XI.28)

Česna Nikodemas, 3 drag. p. kapelionas (1905.IV.11)

Česaitis Ignas, Karo Techn. vald. kapelionas (1893.II.1)

Vaitiekaitis Augustinas, Karo ligon. kapelionas (1890.X.30)

Kitų tikybų dvasininkai

Kunigas Semionovas Steponas, stačiatikių kapelionas (1887.VII.30)

Kunigas Šernas Adomas, evang. reform. kapelionas (1884.V.13)

Kunigas Dagys Petras, evang. liuter. kapelionas (1904.III.15)

Rabinas Sniegas Samuelis, žydų kapelionas (apie 1885 m.)

Dvasiškis Pankratjevas Agafonikas, sentikių kapelionas (1888.VIII.22)

KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJOS CIVILINIAI TARNAUTOJAI KARININKŲ VIETOSE

Anučauskas Zenonas, 5 p. p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1905.V.24)

Babilius Vincas, inž. Ginkl. vald. ginklų sand. v-kas, bat. v.t. (1903.I.7)

Balčiūnas-Balčiauskas Edvardas, 7 p. p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1907.VIII.24)

Berkauskas Kazys, inž. Kariuom. intend. inž. technologas, bat. v.t. (1908)

Bermanas Moisiejus, gyd. Karo ligon, e. vyr. ord., p. a. b. v.t. (1884.X.31)

Bytautas Vytautas, Karo Techn. vald. techn. sk. braižyt. kom. v.t. (1911.III.27)

Baltrušis Juozas, Kar. Int. rašt. buhalt., kom. v.t. (1901.IV.27)

Bliumentalis Adolfas, inž. Karo aviac. dirbt. sk. ved. p. v. p.t. (1890.XII.28)

Bukota Juozas, Kar. Št. II sk. punkto provinc. karin. vietoje kp. v.t. (1896.XI.8)

Butrimas Petras, Kar. Št. Karo topograf. sk. triang. dal. karin., vietoje bat. v.t. (1898.III.8)

Dagilis Julijonas, Kar. Tiek. Vald. ūk. būr. vad. kam. v.t. (1912.IX.11)

Dargis Jurgis, teisininkas K. a. M-jos juris konsultas, p. v.t. (1889.VII.20)

Darginavičius Adolfas, Karo Laivo "Prez. Smetona" inž. mechan. kp. v.t. (1886.IV.29)

Daudzvardas Vincas, Šaulių s-gos št. kult. ir šviet. sk. v-kas.

Daukšienė Kotrina, Kar. ligon. dantų kab. ved. asist. kom. v.t. (1894.XI.21)

Domarkas Aleksas, 4 p. p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1911.I.1)

Elsbergas Bronius, archit., Ginkl. vald. ginklų dirbt. gamybos dal. vad. bat. v.t. (1901.VIII.20)

Gaivenis Juozas, gyd. 2 inž. bat. jaun. gyd. kp. v.t. (1903.I.8)

Gladkis Vladas, Kar. 1 sk. kvalif. mašin. vietoje Karo muziejaus kapelmeisteris, kom. v.t. (1907.VI.2)

Gogelis Kazys, gyd., Karo aviac. jaun. gyd. kp. v.t. (1906.VII.30)

Gricevičius Vladas, inž. Ginkl. vald. tyrimų laborat. karin. vietoje, bat. v.t. (1904.XII.15)

Graičiūnas Vytautas, inž., Ginkl. vald. stud. ir techn. sk. karin. vietoje, bat. v.t. (1898.VIII.17)

Jaloveckas Vladas, gyd., 8 p. p. vyr. gyd., bat. v.t. (1899.IX.12)

Jasaitis Viktoras, chem. dr. Ginkl. vald. tyrimų labor. III sk. virš-ko vietoje, p.v.p.t. (1901.XII.14)

Jautakas Stasys, 3 p.p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1906.IV.6)

Jušys Vytautas, gyd. Karo ligon. vyr. ord. a.b.v.t. (1894.VI.7)

Kalnėnas Jonas, Šiaulių s-gos Št. kult. ir šviet. sk. redakt. kp. v.t. (1901.VIII.21)

Kanopka Edvardas, chem. vaist. Kar. sanit. sand. asist. kom. v.t. (1911.IV.12)

Karvelienė Paulina, gyd., Karo ligon, e. rentg. sk. ved. par., p. v.p.t. (1886.XI.3)

Karvelis Povilas, Karo mokykl. mok. dal. braiž. būrio v.t. (1903.XI.27)

Kaškelis Antanas, Karo laivo "Prez. Smetona" vadas, bat. v.t. (1879.III.31)

- kašuba** Juozas, Ginkl. vald. inspekcijų dal. karininko vietoje, kp. v. t. (1895.IV.30)
- Kerys** Pranas, Karo ligon. vaist. ved., bat. v.t. (1889.I.26)
- Kočegūra** Aleksas, Kar. Št. Karo tropogr. sk. triang. dal. karin. vietoje, bat. v.t. (1893.VIII.12)
- Kregždė** Jokūbas, vet. dr., Ginkl. vald. tyrimų laborat. karin. vietoje, bat.v.t. (1908.III.9)
- Kriščiukaitis** Jonas, inž. Karo butų vald. stat. dal. ved., a. b.v.t. (1897.XI.16)
- Kriščiūnas** Vladas, gyd., 4 p. p. 1 bat. gyd., kp. v.t. (1891.VII.12)
- Kšivickas** Vaclovas, Karo aviac. dirbt. braiž. vyr. braižytojas, kom. v.t. (1897.VIII.30)
- Kudulis** Pranas, Kar. Sanit. sand. buhalteris, kp. v.t. (1905.XI.27)
- Kalikauskas** Stasys, 1 p. p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1886.I.29)
- Kumpikevičius** Leopoldas, inž., Ginkl. vald. inžin. kontr., kp. v.t. (1906.XI.15)
- Kumpis** Stasys, Kar. int. techn. ir org. kom. odos, techn. kom. v.t. (1907.III.4)
- Lifšicas** Judelis-Giršas, gyd., 2 p.p. jaun. gyd. kp. v.t. (1901.I.21)
- Likerauskas** Apolinaras, 2 ul. p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1895.VII.15)
- Mackevičius** Stasys, Kar. int. rašt. buh. kom.v.t. (1906.V.15)
- Masaitis** Antanas, 1 hus. p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1900.XII.26)
- Michailovas** Mikalojus, gyd., Karo ligon. jaun. ord. bat. v. t. (1887.VI.11)
- Mikaila** Jurgis, inž., Ginkl. vald., inž. konstr., bat. v.t. (1909.IV.19)
- Mikalauskas** Jonas, Karo aviac. dirbt. sk. bat. v.t. (1908.VIII.17)
- Molis** Stasys, gyd., Ginkl. vald. ginklų dirbt. Linkaičiuose E. sanit. dal. ved. p. bat. v.t. (1902.V.8)
- Mošinkis** Vytautas, inžin. Ginkl. vald. art. dirbt. techn. dal. ved. bat. v.t. (1906.XII.17)
- Motiekaitis** Aleksas, 6 p.p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1907.XII.1)
- Nasvytis** Matas, gyd., Karo ligon. laborator. ved. a.b.v.t. (1890.II.17)
- Niedvaras** Julijonas, Kar. Št. III sk. kval. mašin., kom. v.t. (1909.I.7)
- Norkus** Pranas, 8 p.p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1907.X.5)
- Obalevičius** Vladas, 3 drag. p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1904.X.15)
- Pakanavičius** Pranas, gyd., Karo ligon. jaun. ord., kp. v.t. (1906.X.10)
- Pesys** Ričardas, Kar. Šr. Karo op. sk. kartograf. dal. karin. vietoje, kom. v.t. (1908.VI.22)
- Petrauskas** Konstantinas, Ginkl. vald. ūkio dal. rašt., kp. v. t. (1902.VIII.15)
- Petrovas** Mikas, Ginkl. vald. tiek. sk. karin. vietoje, kp. v.t. (1890.VII.13)
- Plaušinitis** Antanas-Vytautas, Kar. Int. maisto ir pašaro dal. skaiv. kom. v. (1908.IX.25)
- Počvaitis** Viktoras, Karo butų vald. stat. dal. vyr. elektro-techn., kp. v.t. (1892.VII.27)
- Raslavičius** Vincas, gyd. 7 p.p. jaun. sanit. karin. vietoje vietoje, kp. v.t. (1905.VIII.6)
- Ratautas** Medardas, Kar. Št. Karo topogr. sk. triang. dal. ved., a.b.v.t. (1887.VI.7)
- Raslavičius** Vincas, gyd., 7 p. p. jaun. sanit. karin. vietoje, kp. v.t. (1905.VII.6)
- Repšys** Kostas, gyd., 3 p.p. III bat. gyd., kp. v.t. (1895.XII.29)
- Rutkauskas** Vincas, Karo ligon. raštvedys, kom. v.t. (1902.III.1)
- Rudaitis** Zigmas, gyd., Karo ligon. jaun. ord., bat. v.t. (1896.V.29)
- Sadauskas** Teodoras, inž. Auto rinkt. techn. dirbt. v-ko pad., kom. v.t. (1908.II.8)
- Savickas** Aleksandras, gyd., Karo ligon. jaun. ord., bat. v.t. (1897.VI.1)
- Segalis** Elias, gyd., Priešlekt. aps. rinkt. gyd., bat. v.t. (1891.V.22)
- Sketerys** Adomas, farmaceutas, Kr. Sanit. sand. asistentas, kom. v.t. (1906.I.17)
- Slavinskis** Julius, inž., Kar. int. priėm. komis. narys kp. v.t. (1899.II.16)
- Starkus** Antanas, gyd., Ginkl. vald. tyrimų laborat. II sk. v-ko vietoje, a.b.v.t. (1901.I.7)
- Šalčiūnas** Vladas, Kar. Int. prekių dal. skaitvedys, kom. v.(1905.II.14)
- Šliogeris** Antanas, Ginkl. vald. ginklų dirb. sand. ved., kp. v.t. (1906.VII.15)
- Trumpauskas** Ričardas, gyd., 4 p.p. vyr. gyd., bat. vad. t. (1891.V.1)
- Tumas** Kazys, Šaulių s-gos št. mok. sk. sporto ved. kom. v. t. (1906.XII.25)
- Tupikas** Jonas, kar. int. pinig. buh. skaitvedys, kom. v.t. (1910.X.3)
- Vaišnys** Jonas, Kar. št. rik. sk. kval. mašin. kom. v.t. (1901.VIII.5)
- Vasiliauskas** Antanas, dr. Kar. št. Spaud. ir šviet. sk. raštvedys, kp. v.t. (1902.I.15)
- Varanius** Mykolas, Šaulių s—gos šat. izdin. kom. v.t. (1907.IX.29)
- Visockis** Vladas, 2 p.p. kapelmeisteris, kom. v.t. (1904.III.26)
- Virkutis** Vincas, gyd., Karo ligon. jaun. ord., kom. v.t. (1898.IX.25)
- Zareckas** Simas, Karo ligon. vaist. asist. kom. v.t. (1899.XI.9)

**KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJOS
X IR AUKŠTESNIŲ KATEGORIJŲ
CIVILINIAI TARNAUTOJAI**

Babilius Antanas, Karo butu Vald. matininkas, XI kat. (1889.I.12)

Balsys Vytautas-Antanas, inž. Karo Butų Vald. technikas, XI kat. (1911.VI.26)

Bekeris Kostas, Ryšių bat. radio mechanikas, X kat. (1907.III.5)

Budriūnas Antanas, Šaulių s-gos Št. chorų ved. X kat. (1902.IX.20)

Jankauskas Vladimiras, inž. Karo Butų Vald. technikas, XI kat. (1905.II.27)

Minutka Petras, Ginkl. Vald e. tyrimų laborat. chem. sand. ved. p. XII kat. (1908.XII.11)

Odyniecas Viktoras, Ryšių bat. techn. dirbt. radio technikas, X kat. (1906.II.2)

Raičinskis Konstantinas, Ginkl. Vald. e. tyrimų labor. bibliotek. ved. p. XII kat. (1907.II.5)

Rabinavičius Levas, inž. Karo Butų Vald. inžinierius, XII kat. (1904.VIII.25)

Šalna Leonas, Ginkl. Vald. artil. dirbt. Linkaičiuose buhalt. XI kat. (1902.I.16)

Šivickas Jurgis, inž. Karo Techn. Vald. tiek sk. užs. dal. vert. vietoje, X kat. (1904.IV.21)

Tylius Adolfas, inž. Karo Butų Vald. technikas, XI kat. (1905.XII.1)

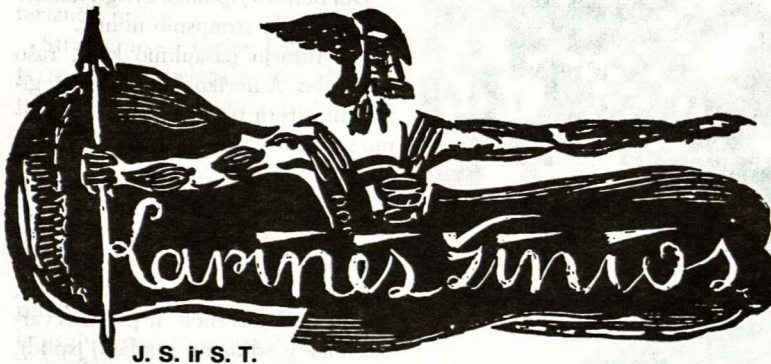
Vokietaitis Juozas-Kęstutis, inž. Karo Butų Vald. inžinierius, XII kat. (1912.III.17)

Žurkevičius Henrikas, Karo Butų Vald. vyr. braižytojas, X kat. (1907.VII.15)

Dabarties kovoje dėl Lietuvos laisvės . . .

Pasaulio Lietuvių Jaunimo S-gos ir JAV Lietuvių Bendruomenės atstovai Violeta Abariūtė, Danutė Norvilaitė, Jūratė Stirbienė, Rimantas Stirbys, Aušra Zerr, kun. K. Pugevičius, Vyčių atstovas Bill Sidtis, 1979 birželio 15 įteikia JAV atstovui prie Žmogaus Teisių komisijos Jungtinėse Tautose, Niujorke, 160,000 asmenų pasirašytą pareiškimą prieš žmogaus teisių pažeidimus okupuotoje Lietuvoje

J. S. ir S. T.

VAKARIEČIŲ IR SOVIETŲ BLOKŲ ARTILERIJA

Armed Forces Journal International 1987 m. gruodžio mėn. numeryje šia tema rašo dabar į atsargą pasitraukęs žinomas JAV artilerijos specialistas b. gen. Paul Pearson. Jo mintis čia sutrauktai paduodame.

B. gen. Pearson neabejoja, kad paprastame (conventional) kare Europoje sovietų artilerijos "karo dievas" palaidos NATO "mūšio karalių". Savo įsitikinimą jis remia eile faktų: didžiule dabartine sovietų persvara skaičiais, žymiais sovietų priemonių patobulinimais, sovietų artilerijos taktikos, vadovavimo bei valdymo moderninimu ir didesniu lankstumu ir vis augančiu skaičiumi artilerijos dalių, pabūklų ir raketų. Visa tai vyksta tuo metu, kai Europoje eliminuojami vidutinių nuotolių branduoliniai ginklai.

Nelygu vakariečiams, ir ilgu taikos laikotarpiu sovietai nemažina artilerijos svarbos. Jie nuodugniai studijuoja istorinę patirtį ir ja remiasi konstruodami naujas priemones, kurdami naują taktiką ir doktriną.

Dėl biudžeto suvaržymų vakariečiai ateities karams laimėti ieško trumpalaikių sprendimų, bet pamiršta, kad II pasaul. karą jie laimėjo pirmiausia "užversdami" vokiečius savo daliniais, karo medžiagomis, tiekimu ir artilerija. NATO padarė pažangos artilerijos kokybėje, bet maža tepažengė skaičiais. NATO dabartinė strategija numato laimėti techniniu

pranašumu ir nauja taktika ir, jei to neužteks, paleisti į priešą kelis taktinius branduolinius sviedinius. Vakariečiai nepaslenka aptarti ir suprasti Sovietų artilerijos grėsmę ir jos galimą efektą Europos kare.

Atrodo, kad sovietai dabar pradeda susitaikyti su mintimi, kad teks kovoti nebranduoliniame kare. Jie numato, kad naujaisi ginklų patobulinimai jų efektingumą priartins prie branduolinių ginklų efektingumo.

Sovietų kariuomenėje artilerija tradiciškai yra dominuojanti ginklų rūšis. II pas. karo metu 51% sovietų kariuomenės gyvosios jėgos nuostolių buvo padaryti prieš artilerijos. Tuo pat metu skaičiuojama, kad tokie patys nuostoliai rytų fronte vokiečių pusėje siekė apie 70%. Ir dabar yra duomenų rodančių, kad ateities kare sovietai naudos koncentruotą, masinę iš uždangos leidžiamą artilerijos ugnį tikslu pasiekti maksimalų sunaikinimą ir psichologinį paralyžių. Tuo tarpu, vakariečiai pasirinko akcentuoti manevrą. Ši pažiūra mokyme nustumia į šalį tiek prieš, tiek ir savo artilerijos elementą. Iš to kyla ir artilerijos nustūmimas iš pirmaujančios vietos svarstant priemonių įsigijimą.

Vėliausi duomenys rodo, kad aukštoji karinė vadovybė šią grėsmę suprato ir imasi žygių jai atremti.

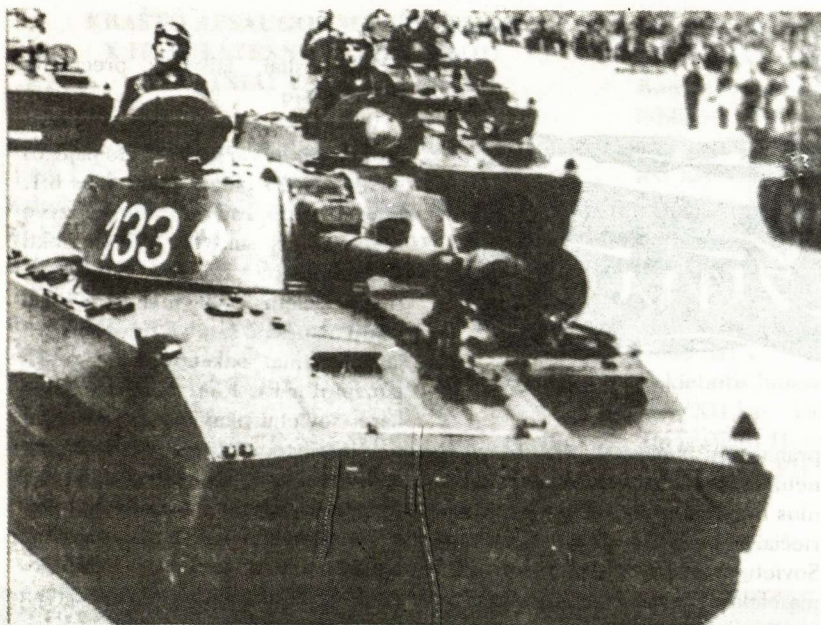
Rusai artileriją visad vertino. Praktinės ir psichologinės priežastys darė patrauklų vaizdą didžiulės mechaninės žudomosios mašinos, kuri yra patikima, galima naudoti 24 valandas paroje, kurią galima naudoti matema-

tiškai tiksliai, laikantis precizinių tvarkaraščių.

Vieši žinių šaltiniai rodo, kad artilerijos srityje Varšuvos pakto pajėgos viršija NATO pajėgas santykius 6:1. Studijos rodo, kad didesnių ofensyvų kryptimi tas santykis galėtų siekti 10:1. Sovietai stengiasi gerai pasiruošti visiems uždaviniams: artimai remti manevrą, šaudyti prieš baterijas, masiniai sukaupti ugnį prasilaužimui ir t.t. Kaip ir paskutiniame kare, sovietai planuoja ateityje naudoti ugnies smūgius, kurie turėtų sunaikinti bent 50% prieš pajėgų prieš jų manevro pajėgoms pradėdant pulsti. Pasiėkus didesnio ugnies valdymo lankstumo, nėra reikalo artilerijos pabūklus koncentruoti juos sustatant "ratas prie rato", kaip tai būdavo daroma anksčiau, rengiant didelį puolimą.

Vėliausiose sovietų artilerijos patobulinimuose matome savieiges patrankas ir haubicas, tuo duodant joms žymiai didesnę judrumą ir apsaugą šarvais. Daug tų savieigių pabūklų yra pirmosios linijos dalyse. Suformuoti pridėdami artilerijos batalionai, kurie yra įjungti į padidintus artilerijos pulkus. Daugelyje artilerijos batalionų pabūklų skaičius padidintas nuo 18 iki 24. Viso to pasėkoje prieš NATO stovinčiose Sovietų brigadose pabūklų skaičius padidėjo 40%.

Šiai padėčiai esant, NATO artilerija privalo sugebėti šaudyti veiksminga priešbaterine ugnimi. Dabartiniai artilerijos kiekiai tam yra nepakankami. Priemonės per plačiai išsklaidytos visame fronte. Padėtį gali kiek palengvinti NATO turima kautynių lauko aviacija — artimos paramos lėktuvai A-10, tačiau daugiausia dėl nepalankių atmosferinių sąlygų Europoje jų veikimo laikas dažnai gali būti apribotas. Artilerijos vadai savo uždaviniams atlikti privalo turėti judrius, savieigius, šarvuotus pabūklus su šarvuotais, judriais šaudmenų tiekimo vežimais, kurie turėtų pakankamus artilerijos vadui reikalingų šaudmenų kiekius.

Sovietų 152 mm savieigė haubica

Vakariečių galvosenoje šiame dešimtmetyje buvo remiamasi technologijos pranašumu ir manevru, tačiau dažnai pamirštant, kad sėkmingam manevrui reikalinga remiančios ugnies persvara. Dviejų šalių manevruose įtikinamai pavaizduoti artilerijos veikimą kliūdo lešų stoka.

NATO artilerija šį dešimtmetį matė visą eilę įsidėmėtinų patobulinimų, bet nemaža tolesnių patobulinimų yra dar tyrimų ir bandymų stadijoje. Tačiau ir šioje srityje juntami biudžeto varžymai.

Reaguodama į sovietų artilerijos stiprinimą, JAV armija 155 mm šarvuotų, savieigių pabūklų skaičių padidino nuo šešių iki aštuonių kiekvienoje baterijoje. JAV ir kai kurių kitų NATO narių pajėgose yra keli šimtai 8 colių M-110A2 savieigių haubicų, kurios tinka naudoti ir branduolinius šaudmenis. Jas tobulinant tarnybai duota šarvuota uždanga nuo priešų ugnies, bet numatytų šarvuotų, savieigių šaudmenų papildymo vežimų įsigyti negalima dėl biudžetinių apribojimų.

Yra nuomonių, kad sovietų artileri-

jos persvarą gali atsverti gausus daugiamazdžių raketsvaizdžių (panašių į praeito karo "Stalino vargonus") panaudojimas. Su šia nuomone nesutinka kiti artilerijos ekspertai, argumentuodami, kad šių raketsvaizdžių ugnis nėra pakankamai lanksti kovai su priešų baterijomis, kurių ugniaviečių gali būti šimtai ir kurias reikia šaudyti visai tiksliai.

S.T.

SOVIETŲ TAIKOS DOKTRINA

Sovietų ambasada Vašingtone atsiuntė *Armed Forces* žurnalui sovietinės armijos atsargos generolo Dimitrijaus Volkogonovo straipsnį, kuris buvo išspausdintas sovietinėje spaudoje. Autorius stengiasi įtikinti skaitytojus, kad Sovietų Sąjunga nori taikos. Amerikietiškas karinis žurnalas, komentuodamas straipsnio mintis, labai suabejoja tos sovietinės kalbos nuoširdumu apie taikos norą, kai gyvenimo pavyzdžiai Afganistane, Angoloje, Abisinijoje, Nikaragvoje ir kitur šneka priešingai.

Dėl bendro įspūdžio žvilgtelėkime į to generolo straipsnio mintis.

Po Antorjo pasaulinio karo, rašo generolas, Amerikos karinės strategijos autoritetų pažiūra rėmėsi atominio karo galimumu. Tokia pat pažiūra dominavo ir Europą, tapdama NATO karine doktrina.

Visa eilė šios doktrinos pavadinimų — "Massive retaliation", "Flexible response", "Realistic intimidation", "Nuclear deterrence" ir panašūs vardai teikė gąsdinantį, puolantį įspūdį. Buvo aišku, kad Amerika pasiruošusi smogti pirmoji.

Ir šiandien Amerikos pasiruošimas sukurti erdvėje "skydą" prieš atominės raketos (S.D.I.) yra ta pati doktrina. Tik šį kartą Amerika nori perkelti karą į erdvę.

Varšuvos Pakto doktrina esanti gynimosi doktrina, pabrėžianti norą užkirsti kelią karui. Ši taikos doktrina pabrėžia socialistinių valstybių nusistatymą tarptautinius konfliktus spręsti taikiu, bet ne militariniu būdu. Ši doktrina esanti paremta konkrečiais pareiškimais. Socialistinės valstybės niekad pirmosios nepanaudosiančios atominį ginklą. Jos niekad pirmosios nepulsiančios, o tik užpultos visom jėgom ginsiančios savo laisvę. Jos neturinčios teritorinių reikalavimų. Jos nelaikančios kitų valstybių savo priešais. Jų pagrindinis tikslas — siekimas sumažinti atominio karo pavojų. O to tikslo siekti palaipsniui. Čia primenamas garsusis Bertoldo Brechto įspėjimas: "Senovės galinga Kartagena vedė tris karus. Po pirmojo Kartagena dar buvo stipri. Po antrojo dar buvo apgyvendinta, bet po trečiojo teliko griuvėsiai."

Šis pavyzdys įspėja ir dėl galimo dabar Trečiojo pasaulinio karo, kuriame galimas atominis ginklų panaudojimas. Šis būtų paskutinis karas šioje planetoje. Tai verčia žmoniją susimąstyti ir išvengti susinaikinimo.

Varšuvos pakto taikos doktrina turinti vieną svarbų elementą: išlaikyti karinių jėgų lygsvarą, kad užtikrinus taiką. Štai kodėl Sovietų Sąjunga ne-

galinti ignoruoti Amerikos noro militarizuoti erdvę.

Strateginė — karinė lygybė (Parity) susideda iš keleto svarbių elementų. Tai kiekybė ir kokybė turimų atominių ginklų ir jų dislokacija.

Turint galvoje, kad ši lygybė esanti pasiekta, Varšuvos pakto vadovybė mano, kad, didinant karinę lygybę, nebereikia daugiau saugumo. Todėl Sovietų Sąjunga paskelbė istorinės reikšmės pasiūlymą — pradėti palaipsniui mažinti atominius ginklus, kad 2000-taisiais metais atominiai ginklai būtų visiškai sunaikinti.

Tačiau nežiūrint Amerikos pareiškimų, esą, NATO stengiasi vis didinti savo karinį pajėgumą.

Pastangos pasiekti karinį dominavimą, kaip istorija rodo, visada baigiasi katastrofa. Sovietai esą priversti tokiems žygiams priešintis ir didinti savo karinį potencialą. Ir šitaip tokios rungtyinės šiandien tebevyksta. Tačiau tai esanti didelė klaida. Reikia tvirto noro nusiginkluoti, sunaikinti atominius ginklus. Susitarimas tarp Amerikos ir Sovietų Sąjungos dėl trumpų distancijų atominių raketų sunaikinimo yra pirmas pozityvus žingsnis šia kryptimi.

Socialistinės valstybės galvojančios, kad norint apsaugoti žmoniją nuo karo katastrofos, reikia sustabdyti karinio potencialo didinimą ir pradėti nusiginklavimą. Varšuvos pakto valstybės, šio tikslo siekdamos, siūlo šitokią programą:

1. Uždrausti aatominius ginklus, sustabdant jų gaminimą bei tobulinimą ir siekti jų visiško sunaikinimo. Žinoma, tai įmanoma tik Amerikai atsisakius savo planų militarizuoti erdvę.

2. Atsižvelgiant į Europos istorinę reikšmę žmonijos civilizacijai, karinis balansas Europoje yra būtinas, kad nė viena pusė nesijaustų galinti pulti ir laimėti. Ši doktrina numato specialius metodus, kaip gerinti santykius, ugdant pasitikėjimą. Vienas iš tokių žingsnių — sudarymas zonų, kur atominiai ginklai būtų uždrausti, o galutinis tikslas būtų demilitarizuoti abu blokus.

VLIKAS PASISAKO ir teisinasi

Mūsų spaudoje kilus įvairiems pasisakymams dėl išeivijos kultūrininkų pokalbio su ok. Lietuvos pareigūnais Vilniuje, Vliko seimas, primindamas 1974 m. veiksnių pasisakymą tuo reikalu White Plains, N.Y., nutarė ir šiuo metu pritarti abipusių lietuvių santykių puoselėjimui bei apgailėti tuos atvejus, kur išeivija sveikos nuovokos neparodė. Seimas iš naujo primena White Plains sutarimus, kad nebūtų pažeistas kultūrinių ryšių plėtros arba bet kuriais kitais motyvais aukščiausias tikslas — Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės atstatymas.

Dėl spaudoje kilusio Mažosios Lietuvos veikėjų nusiskundimu, kad Vlikas paskutiniuosiuose savo pareiškimuose yra pamiršęs Mažosios Lietuvos reikalus, seimas primena, kad Vlikas jau 1950 m. savo didžiuoju memorandumu JAV, D. Britanijai ir Prancūzijai pabrėžė savo nusistatymą, kurio jis laikysis, kol abi Lietuvos dalys, Didžioji ir Mažoji, vėl atgaus laisvę.

Iškilius kontroversijai dėl Vliko pirmininko pareiškimo Vilniaus arkivyskupijos sreikalu, seimas, išklašęs Rytų Lietuvos rezistencinio sąjūdžio pareiškimą ir Vliko pirmininko ir val-

dybos narių paaiškinimus tuo reikalu, priėjo išvados, kad RLRS pilnai pritaria Vliko valdybos nusistatymui ir ragina valdybą paruošti tuo reikalu lietuvių visuomenei pareiškimą platesne ir aiškesne forma.

LIETUVIŲ FONDO 25 M. SUKAKTIS

Išeivijos kultūrinio gyvenimo naštos pagrindinio nešėjo — Lietuvių Fondo sukaktis buvo prisiminta visos išeivijos spaudos, tačiau didžiausią sukakčiai dėmesį parodo "Pasaulio lietuvis", paskyręs jo veiklai aptarti visą spalio mėn. numerį (10, 216). Jame LF steigėjai pasisako įvairiais fondo reikalais. Čia taip pat nupaskojama LF augimas ir jo reikšmė išeivijai; įvairiomis lentelėmis pavaižduojama LF augimas ir veikla. Norintieji plačiau su LF veikla susipažinti turėtų šį PL numerį būtinai perskaityti.

POLITINĖ KONFERENCIJA IR JOS ATGARSIAI

Nepavykus veiksniams susitarti dėl bendros veiksnių konferencijos sušaukimo, PLB iniciatyva 1987 m. spalio 23 - 25 Vašingtone, D.C., buvo

3. Po to sektų pasikeitimas informacija, diskusijos ir pasitarimai su specialia tarptautinės agentūros pagalba. Šitokiu būdu abu blokai turėtų bandyti pasisavinti šią taikos doktriną.

Galutinis tikslas būtų sudaryti sąly-

gas pasaulinei viešajai opinijai ne kaip laimėti karą, bet kaip išlaikyti taiką.

Varšuvos pakto valstybės, to siekdamos, ta galimybe tiki, tačiau kol visa tai taps realybe, Varšuvos pakto valstybės priverstos ginkluotis.

J.S.

sukviesta politinė konferencija, kurioje dalyvavo kai kurie Vliko steigėjai, Alto vienas steigėjų, Australijos ir Venecuelos LB atstovai, o organizatorių tarpe, be PLB, buvo JAV ir Kanados LB ir tų kraštų Pasaulio jaunimo sąjungos. Apie konferencijos eigą plačiai informavo Kanados "Tėviškės žiburiuose" lapkričio 24 ir gruodžio 1 J.V. Danys ir "Draugo" gruodžio 1, 8 ir 16 d. numeriuose Bronius Vaškaitis. Konferencijoje išsamius pranešimus padarė svarbesnieji JAV valdžios pareigūnai, žymūs disidentai ir visa eilė žymesniųjų lietuvių veikėjų.

Šiuo metu lietuvių išeivijos tarpe karščiausiomis temomis yra pasidariusios bendradarbiavimas su kraštu ir jau kuris laikas lietuvius ir kitus iš Rytų Europos kilusius imigrantus sleigianti nacių bendradarbiautojų medžioklė JAV.

Pirmasis klausimas buvo plačiai nagrinėjamas simpoziumo dalyvių: prof. dr. Broniaus Nemicko, Lietuvių Informacijos Centro Vašingtono įstaigos vedėjo Viktoro Nako, visuomenininko Juozo Kojelio, kontroversijų sukėlusio pasitarimo su ok. Lietuvos pareigūnais vieno dalyvių — kultūros veikėjo Mykolo Drungos ir dr. E. Misiūno. Iš pavardžių matyti, kad jie buvo ne tik skirtingi savo amžiumi, bet ir pažiūromis. Bendravimas su kraštu yra labai jautrus dalykas. Veiksnių White Plains, N. Y., pasisakymai tuo reikalu, kol liečia bendrybes, yra aiškūs, tačiau maišatis prasideda, kai norima bendravimą praktiškai vykdyti.

Bendraudami su krašto lietuviams, negalime išvengti bendradarbiavimo ir su okupacinėmis įstaigomis. Klausimo komplikuotumą geriausiai yra apibūdinęs M. Drunga. Pagal jį, bendraujant su kraštu, reikia turėti galvoje, kad Lietuva yra okupuota ir inkorporuota į Sov. S-gą, bet kad tai yra neteisėta. Santykiai su pasilikusiais Lietuvoje yra būtini, bet jie turi būti vystomi taip, kad pasitarnautų kovai už Lietuvos išlaisvinimą. Reikia žinoti, kad bet kokie santykiai su krašto

lietuviams yra įmanomi tik per vienokį ar kitokį okupacinių įstaigų bei asmenų tarpininkavimą. Bet pripažindami tokio bendradarbiavimo neišvengiamumą, mes nepripažįstame okupacinių įstaigų teisėtumo ir tose įstaigose dirbančių asmenų teisės ten dirbti. Trumpai pasakius, pripažįstame, kad Lietuvoje faktiškai šeimininkauja okupantas, tačiau teisės jam ten šeimininkauti nepripažįstame. Plėsdami ryšius su tauta, nors ir per okupacinių įstaigų tarpininkavimą, prisidedame prie lietuvių tautos fizinio ir dvasinio išlikimo, kultūrinės, socialinės ir ekonominės gerovės, kovos su rusifikacija ir kovos už žmogaus teises.

Konkretumo šiuo reikalu svarbą iškėlė jaunosios kartos atstovas Viktoras Nakas. Pagal jį sprendimai dėl turistinių kelionių į Lietuvą, dėl studijų Vilniaus universitete, lietuvių kalbos kursų lankymo yra daromi atskirose šeimose, nes nėra tokio veiksnio, kurio moralinis autoritetas būtų toks didelis, kad jam visuomenė paklustų. Veiksnių nutarimais Klivelande ar White Plains visuomenė nesidomi, nes jie yra per daug bendri ir neliečia konkrečių atvejų. Pagal jį veiksniai turėtų pasisakyti ne principiniais klausimais dėl ryšių su kraštu, bet konkrečiai, kokie ryšiai yra patartini ir kodėl jie pageidautini.

OSI REIKALAI KONFERENCIJOJE

Konkretų šiuo klausimu pranešimą padaręs teisingumo d-to pareigūnas Joseph Morris. Jis pastebėjo, kad vadinamu Holzman imigracijos įstatymo papildymu buvo apribota teisingumo d-to galia — asmenį nupilietinus, dabar vyr. prokuroras neteko teisės jo deportavimą neribotam laikui sulaukyti, jei negalėjo rasti vietos, kur tokį asmenį išsiųsti. Yra ir daugiau netikusių nuostatų, kuriuos reikėtų pakeisti. Esą, vyr. prokuroras jam pavedęs išstudijuoti įstatymą ir pasiūlyti pakeitimus, kuriuos aptarus galima būtų reikalą perduoti spręsti kongresui.

Įstatymo pakeitimui yra galimos trys galimybės: grąžinti vyr. prokurorui anksčiau turėtas teises; bausti ir įkalinti imigracijos įstatymui nusikaltusius JAV ar pakeisti kaltės įrodymo standartus iš civilinės teisenos į kriminalinę, nes jie civilinėse bylose yra labai silpni.

NAUJA KONTROVERSIJA

JAV LB krašto valdybai paskelbus, kad ji skirianti žymių pinigų sumą Vokiečių okupacijos metui Lietuvoje aprašyti ir kad tam reikalui ji yra pakvietusi istoriką Saulių Sužiedėlį, apie 5 m. dirbusį OSI įstaigoje ir neseniai iš jos pasitraukusį, sukėlė gana aštrią kontroversiją. Viešu pareiškimu pirmiausia pasisakė Americans for Due Process pagrindinės veikėjos Rasa Razgaitienė ir Daiva Kezienė ("Dirva" 1986 m.) Jos ten paskelbtu pareiškimu pasisakė dėl numatomo veikalo apimties ir jo autoriaus, Joms atrodė, kad veikalas turėtų apimti ne tik vokiečių okupacijos, bet ir sovietų okupacijos laikmetį Lietuvoje, nes ypač žydų klausimu abi okupacijos yra viena su antra labai artimai susijusios, ir todėl nereikėtų jų išskirti: kalbėti tik apie vokiečių okupaciją ir užmiršti sovietinę, kuri iš pagrindų pakeitė daugumos lietuvių nusistatymą Lietuvos žydų atžvilgiu.

Nepritarė jos ir veikalo autoriaus pasirinkimui, nes jis, tarnaudamas kurį laiką nacių medžiojimo įstaigoje istoriku, negalės būti nešališkas žydų klausimą Lietuvoje aprašydamas.

Į šią kontroversiją įsijungė ir dažnai LB klausimais mūsų spaudoje rašas žurnalistas Juozas Žygas ("Dirva" 1987.12.24). Jis, sutarties projekte radęs įrašą, kad korektūros neleidžiamos, nuogaustauja, kad už didelį pinigą perka-

ma katė maiše, dar net nežinant, kas bus ten parašyta. Jis taip pat įrodinėja, kad, nesusipažinus su bolševikine okupacija, nebus galima pilnai suprasti vokiečių okupacijos meto lietuvių laikysenos ir kai kurių padarinių.

Straipsnio autorius gana aštriai pasisako ir prieš numatytą veikalo autorių dr. Saulių Sužiedėlį ne dėlto, kad jis apie 5 metus dirbo OSI, bet dėlto, kad jis norįs OSI mentalitetą įvesti į mūsų visuomenę. Savo galvoseną šiuo klausimu dr. Sužiedėlis yra pareiškęs Vašingtono konferencijoje šiais žodžiais: "Skaudus faktas, kad OSI veikla kai kuriems lietuviams yra gyvybinės reikšmės klausimas. Bet tai pripažinus, ar galima iš tikrųjų tikėti, kad tauta, išlikusi gajį ir tvirta po dviejų okupacijų ir šimtai tūkstančių kankintų ir nukankintų tautiečių, staiga sugniuš, jei pačiu blogiausiu atveju keliasdešimt išeivijos narių atsidurtų anapus." (!? — Red.) Dėl tokių minčių pagal straipsnio autorių, veikalo autorius turėtų būti diskvalifikuotas.

Sunku pritarti straipsnio autoriaus siūlymui uždaryti pinigines, kol praeis noras panašias istorijas ir jų autorių finansuoti, bet LB vadovai galėtų šį klausimą persvarstyti, nes tokiu opiu reikalu galima surasti tokį sprendimą, kuris rastų daugumos pritarimą ir be reikalo neatbaidytų net ir dalies lietuvių visuomenės nuo finansinės LB paramos teikimo.

PO ČERNOBILIO KATASTROFOS

1960 m. JAV prezidentas D. Eisenhower įsteigė organizaciją, pavadintą "People to people". Jos tikslas, kad šio krašto žmonės galėtų bendradarbiauti su rusais, vieni kitus geriau

pažintų, noliečiant politikos ir abiejų kraštų skirtingos tvarkymosi sistemos.

1986 m., praslinkus 4-riems mėnesiams nuo Černobilio įvykių, susidarė delegacija iš tos organizacijos narių, atseit, atominio mokslų specialistų, aplankyti Sovietų Sąjungoje esančias atominės laboratorijas ir įgaines, neišskiriant ir Černobilio. Delegacija leidimą iš Sovietų Sąjungos vyriausybės buvo gavusi.

Delegacijai vadovavo Northeastern Universiteto prof. asistentė Carolyn Heising. Kaip pasigiriama, ji yra "atomo specialistė", nors yra baigusi "Industrial engineering", t. y., fabrikų vidaus įrengimo inžineriją. Taip pat N. E. biuletenyje rašoma, kad ji studijavusi Sov. S-goje pastatytus atominės energijos reaktorius. Nenurodoma, kokių būdu ir kaip ji studijavusi. Ji yra tikrinusi šiame krašte jau pastatytas atominės įgaines saugumo atžvilgiu (?).

Kyla klausimas, ar tą delegaciją iš 21 asmens sudarė atominės energijos specialistai, ar tik turistai smalsuoliai, o gal ir šnipai! Vysiaurybė tokios delegacijos nesiuntė.

Su sovietais buvo susitarta, kad delegacija galės apžiūrėti visas atominės energijos laboratorijas Sovietų Sąjungoje, Čekoslovakijoje ir Vengrijoje.

Maskvoje delegaciją sutiko "draugė" Tamara Romanovskaja — inturisto vadovė (gidė). Ji pasisakiusi esanti komunistų partijos narė, o jos vyras — biologas.

Ji buvo nuolatinė palydovė per visą kelionę Rusijoje ir taip pat Vengrijoje bei Čekoslovakijoje. Gal ji ir mokėjo angliškai, bet neprasitarė. JAV ambasados pareigūnai delegacijos nesutiko, iš ko galima spręsti, kad ji buvo be valdžios žinios.

Maskvos aerodrome kiekvienas punktas ar stotis buvo vadovaujama karininko. Jie kalbėjo angliškai, nors ir darytai, ir vis klausinėjo, ar kas nors "panimaite po ruski". Iš tikrųjų iš 21 delegacijos nario nei vienas nemokėjo rusiškai. Vertėją davė rusai. Ar ne juokinga? Kiek ši delegacija su-

tiko Sovietų Sąjungoje žmonių, dauguma moka angliškai, kad ir nepergeriausiai, bet susikalbėti galima.

Delegaciją iš Maskvos nuvežė į Kurchatov atominės energijos instituto tyrimo laboratoriją netoli Maskvos. Delegacija buvo pasveikinta sovietų "mokslininkų", bet kai buvo paklausti apie Černobilį, tai tie mokslininkai paneigė katastrofą ir pažymėjo, kad ten buvo tik operatoriaus nepareigingumas ar neapdairumas, nes jis nesilaikęs jam duoto Sovietų Sąjungos standarto. Laboratorijos neparodė. Kai delegacijos vadovė paklausiusi, ar ji galinti pasikalbėjimus užrašyti į juostą (rekorduoti), leidimą gavo.

Iš Maskvos delegacija nuvyko į Kijevą, netoli Černobilio. Čia delegaciją pasitiko elektros inžinierius Viktor Andievski ir pakvietė du delegacijos narius į savo namus pailsėti. Namas buvo gražiai dekoruotas. Delegatus sutiko jo žmona ir dar keli jo draugai (gal KGB nariai). Žmona vaišino užkandžiais ir, aišku, vodka. Viktor Andievski gerai kalbėjo angliškai, nes jis 1980 m. buvo olimpiados vertėjas. Ir tie du delegatai galėjo kalbėti be vertėjo. Černobilio neparodė nei iš tolo ir neleido lankytis, nors dar tuo metu nebuvo užgesintas.

Viktor Andievski bute buvo užsiminta apie Černobilio katastrofą, bet jo draugai pavertė juokais. Jie sakė: "Tai kas, kad jie žuvo, bet jie eis tiesiog į dangų. Žuvo tik trys, vienas nuo išgąščio, antras nuo karščio, o trečias pavargo bevalydamas šiukšles".

Po Černobilio delegacija važiavo į Leningradą apžiūrėti atominės energijos laboratorijas, esančias netoli miesto. Delegaciją pasitiko du laboratorijos "mokslininkai" delegacijos apsistojimo viešbutyje, bet laboratorijos apžiūrėti taip pat neleido, tik kalbėjo pašalinėmis temomis ir pasiūlė apžiūrėti muziejus ir buvusią carienės pilį.

Delegacija rado didelį skirtumą tarp Rusijos ir Kinijos. Kinijos mokslininkai nori kuo daugiau parodyti,

OKUPOUOTOS LIETUVA IR LATVIJA SOVIETINĖSE BROŠIŪROSE

Iš Vokietijos man atvežė tenai gautas sovietines brošiūras vokiečių kalba, skiriamas vokiečių kalba vartojantiems svetimšaliams. Versta iš rusų k., 1987 metais spausdina APN-Verlag Moskau. Taigi, grynai propagandiniai rusų-komunistų leidiniai. Trumpai susipažinkime, kas ir kaip tenai paskelbta.

LITAUEN

Duodu vertimus — santraukas iš vokiečių kalbos. Litauen reiškia Lietuva. Sovietų okupuota (jie rašo: vėl gražinta sovietų galybėn) 1940 liepos 21 d.

Gyventojų 3,600,000 — lietuviai, rusai, lenkai, žydai ir kitokie.

Didumas 65,000 km²

Sostinė Vilnius

Sovietinė Lietuva didesnė už Daniją, Šveicariją, Olandiją ar Belgiją. (Didesnė ir už eilę kitų valstybių).

Vilnius turi 555,000 gyventojų, Kaunas 410,000 gyv.

Mindaugą vadina ne karaliumi, bet kunigaikščiu, 1240 m. suvie-

nijusiam Lietuvą. (Jis suvienijo tik dalį lietuviškos kilmės genčių)

1410 metais Žalgirio mūšyje jungtinės lietuvių, lenkų, rusų, gudų ir čekų kariuomenės sumušė Kryžiuočių ordino kariuomenę.

1569 m. Lietuvos ir Lenkijos jungtis vienos valstybėn.

XVIII a. įvyko Lietuvos padalinimas tarp Rusijos ir Prūsijos.

Nutyli Nepriklausomos Lietuvos atstatymą 1918 vasario 16 d.

Seka papildos komunistinės propagandos ištisi puslapiai.

Lietuvių dainų šventėse Vilniuje dalyvauja 20,000 dainininkų, 1500 muzikantų, 2500 chorų, Vilniaus "Žalgirio" aikštyne 7000 jaunimo šoka tautinius šokius lietuvių tautiniuose drabužiuose. Duoda dvi nuotraukas.

20 km nuo Vilniaus yra Trakų pilis, nuotrauka per du psl.

Lietuviai poilsiauja prie puikaus namo su tvenkinėliu, kieme kėdėn atsėdusi mergaitė stebi televiziją.

Studentų iš 10,000 gyventojų: 1940 - 1941 m. — 20; 1960 - 1961

m. — 95; 1985 - 1986 m. — 181.

Gydymosi įstaigų 10,000 gyv. 1940 - 1941 m. — 6.7; 1960 - 1961 m. — 17.4; 1985 - 1986 m. — 42.

Lietuvos sportininkai yra laimėję Europos ir pasaulio sportinėse varžybose 300 aukso, sidabro ir bronzos medalių. Arvydas Sabonis iš "Žalgirio" žymiausias Europos krepšininkas 1985 metais. Pasaulinio garso sportininkai: Vilhelmina Bardauskienė, Angelė Rupšienė, Lina Kačiušytė, Robertas Žulpa, Algimantas Šalna, Auksė Treinytė, Vladas Turla, Arvydas Sabonis, Sergijus Jovaiša, Valdemaras Chomičius. Lietuviai kalnų laiptotojai yra plačiai žinomi.

Knygų ir brošiūrų išspausdinta lietuvių kalba, milijonais psl.

1940 — 3, 1960 — 11, 1985 — 19.

Sovietinėje Lietuvoje paskutiniaisiais metais išspausdinama apie 2000 knygų su apie 16 milijonų tiražu. Į lietuvių kalbą išversta iš 30 svetimų kalbų, o iš lietuvių kalbos išversta į 36 kalbas. Sov.

ką jie turi, išmokti ir išsiaiškinti, o rusai — viską slėpti ir nieko neparodyti. Ir taip delegacija, nieko nepešusi, paliko Sov. Sąjungą.

Iš Leningrado delegacija atvyko į Rytų Berlyną, o iš ten į Pragę ir Budapeštą. Ten leido apžiūrėti tos rūšies laboratorijas, nors nesakoma, ką delegatai tose laboratorijose matė. Delegacijos vadovė pažymi, kad Čekoslovakijoje ir Vengrijoje visai skirtingi žmonės, nei sovietai. Jie vakarus supranta, kultūringi ir gerai išmoksinti. Jie nori bendradarbiauti su vakarais, pasikeisti mokslo žiniomis, išradimais. Taip pat delegacija buvo nustebinta Prahos architektūriniu ir

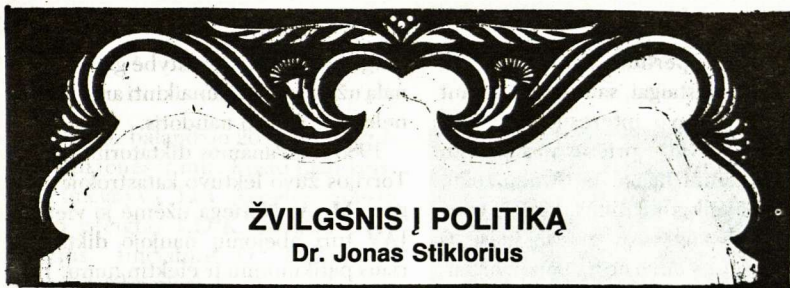
meniniu grožiu.

Kai delegacija grįžo į Ameriką, delegacijos vadovė Heising parašė Černobilio vadovui Andrievski laišką, bet aksakymo kelis mėnesius negavo. Tik Naujiesiems metams iš jo gavo atvir-laiškį, kuriame jis rašęs, kad jis jau esąs "perkeltas" kitur. Vadinasi, delegacija visur buvo gražiai priimta, pasveikinta, pavaišinta, bet niekas nebuvo jai parodyta. Pasielgta pagal komunistų posakį: "Kas tavo, tai ir mano, o kas mano, tai ne tavo".

Ir nėra ko čia stebėtis, kad nieko neparodė. Juk Amerikoje taip pat neleidžiama kiekvienam landžioti, kur nereikia. Aš buvau vienas iš inžinie-

rių — projektuotojų atominės energijos stoties Brunswick, North Carolina. Vieną kartą padarėme ekskursiją apžiūrėti statybą. Buvo tik išpiltas cementas. Visi ekskursantai galėjo apžiūrėti ką tik nori. Gi kai buvo prie pabaigos (80%) statybos ir visa brangi aparatūra jau buvo išdėstyta, visus ekskursantus, nežiūrint ar jie buvo statybos, mechanikos, atominės ar fizikos inžinieriai, suskirstė po keturis ir leido apžiūrėti, bet iš paskos ėjo su pistoletu rankoje policininkas ir įspėjo "do not touch" — nieko neliesk. Reaktorius dr nebuvo.

V. Senūta

ŽVILGSNIS Į POLITIKĄ

Dr. Jonas Stiklorius

PANAMOS KANALAS

Jungtinės Amerikos Valstijos yra didelė valstybė, daugiau negu trys ir pusė milijono kvadratinų mylių, nusitęsianti skersai Amerikos kontinentą, nuo Atlanto iki Pacifiko vandenyno. Tai seniau, prieš daugelį metų, jeigu reikėdavo žmones ir prekes gabenti per visą kontinentą — nuo Niujorko iki San Francisco, kelionė būdavo ilga, sunki, brangi, varginanti. Konkretus pavyzdys: Ispanų-Amerikos karo metu, iškiolo reikalas pasiųsti didelį JAV karo laivą "Oregon" iš San Francisco, prie Pacifiko vandenyno į Floridą, prie Atlanto vandenyno, dalyvauti jūrų mūšyje prie Santiago. Tas karo laivas turėjo plaukti aplink

visą Pietų Ameriką, aplink Cape Horn, atseit apie 13,000 mylių, ir tai jam truko net 68 dienas. Šitokia problema paryškino situaciją ir privertė ieškoti išeities. Išeitis buvo rasta imantis kasti kanalą siauriausioje Centrinėje Amerikos vietoje (tik apie 50 mylių) Panamoje.

Idėja toje padčioje siauriausioje Amerikos kontinento sąsmaukoje kasti kanalą buvo pradėta kelti jau seniai, dar šešioliktame šimtmeityje. Jau 1523 m. Ispanijos karalius Karolis Penktasis buvo pradėjęs tirti kanalo kasimo galimybes. Mintis toje sąsmaukoje kasti kanalą buvo viliojanti, ir įvairūs sumanymai vis buvo kelia-

mi šimtmečių bėgyje, bet praktiškos, realios kliūtys neleido tų sumanymų įvykdyti. Tos kliūtys buvo organizacinės, finansinės, nes tokiam milžiniškam projektui vykdyti reikėjo milijoninio kapitalo, atitinkamos organizacijos ir tt. Taipogi buvo ir kitokių kliūčių, nes seniau kanalo kasimo ir statybos technika nebuvo pakankamai pažengusi.

Ispanija, kuri valdė tuos regionus, jau seniai naudojo tą sąsmauką transportui, žemės keliais, jos pagrobto iš indėnų aukso gabeniui iš Pacifiko per Atlantą į Ispaniją. Ispanijos imperija tačiau sugriuvo ir todėl sumanymai kasti kanalą pasidarė neįmanomi.

1821 m. Panama atsiskyrė nuo Ispanijos ir pasidarė Kolumbijos dalimi. 1881 m. privati kompanija vadovaujama prancūzo Ferdinand de Lesseps (to paties, kuris anksčiau buvo iškasęs Sueso kanalą) ėmėsi konkretaus kanalo kasimo darbo, tačiau susidūrė su įvairiomis sunkiomis kliūtimis — dėl tropikinio, nesveiko klimato daug darbininkų mirė nuo įvairių ligų.

Lietuvoje yra 2000 bibliotekų su 35 milijonais knygų.

Nesileidžiant į aiškinimus, patikslinimus-tenoriu atkreipti dėmesį į sovietų mėgiamus naudoti 1940 metus kaip savotišką skaitliuką. Atmintina, tais metais Sovietų Rusija okupavo Lietuvą, tai bent pusė tų metų veiklos buvo suparalizuota. be to, 1939 metais pradėtas Antrasis pasaulinis karas buvo pajustas ir Lietuvoje, kaip tik po Hitlerio Vokietijos agresijos ir Klaipėdos srities atplėšimo nuo Lietuvos.

LETTLAND

Reiškia Latvija. Ta pati leidykla

Maskvoje. Gausiai iliustruotą 104 psl. knygutę paruošė Monica Zile.

Latviją Sovietų Rusija okupavo 1940 m. liepos mėn. (Neduoda dienos).

Gyventojų 1986 metais 2,621,000. Iš jų latvių virš 50%, sekantieji rusai, lenkai, gudai, ukrainiečiai, žydai, lietuviai.

Didumas 63,700 km².
Sostinė Riga.

Senoji latvių istorija nutylima.

Knygų ir brošiūrų išleista latvių kalba, milijonais egz.: 1940 — 2.4. 1960 — 9.9. 1985 metais — 11.3.

Iliustracijos: Rygos, Liepojos, Ventspilio, Siguldos, pajūrio ir kt.

Latvių dainų šventės sutraukia 12,000 dainininkų.

Gintaras, liaudies dirbiniai. Rūpinamasi padidinti gyventojų prieauglį.

1918 metais raudonieji latvių kariai (nuotrauka) prie Kremliaus Maskvoje, sumušę nepritariančius komunistams.

Įvairi Latvijos pramonė.

Latvijos vienuolikoje fakultetų mokyti 11,000 studentų. Latvijoje studentų: 1940 - 1941 m. (iš 1000 gyventojų) 9.9. 1960 - 1961 — 21.6. 1985 - 1986 m. — 44.

Atskirai apie sportą ten vardina latvius pasaulio meisterius. Įvairūs menai, kompozitoriai. Latviai turi 1,200,000 liaudies dainų. Yra 325 chorai, 277 tautinių šokių grupės.

Taip sovietai rašo apie jų okupuotus lietuvius, latvius.

Kęstutis Gardinas

Kompanija taipogi susidūrė su finansiniais sunkumais, kurie pagaliau privertė ją bankrutuoti.

1903 m. JAV, suprasdama ir įvertindama būsimą kanalo reikšmę ir svarbą, pasirašė su panamiečiais sutartį duodančią jiems teisę kanalą kasti ir jį eksploatuoti. Kolumbijos valstybės senatas tačiau atsisakė šią sutartį ratifikuoti. Kolumbijos vyriausybė net rengėsi panamiečius ne tik sudrausti, bet ir nubausti. JAV tačiau neleido Kolumbijai to daryti ir padėjo panamiečiams atsiskirti nuo Kolumbijos ir paskelbti Panamą nepriklausoma valstybe. Ta naujoji Panamos valstybė tada su JAV pasirašė sutartį duodančią JAV ne tik visišką neribotą kanalo zonos kontrolę, bet ir teisę, reikalui esant, ginti Panamos nepriklausomybę ir, iš viso, kištis į Panamos vidaus reikalus, tuo, žinoma, padarydama Panamą praktiškai JAV kolonija.

Kiti žmonės ir organizacijos tada bandė imtis konkretaus kanalo kasimo darbo, bet ir jiems dėl įvairių kliūčių nepasisėkė. Tada JAV prezidentas Theodore Rooseveltas pagaliau pavedė JAV armijos inžinerijos korpusui imtis kanalo kasimo darbo, ir jie vadovaujami plk. Goethals, lą darbą pradėjo. Darbas buvo milžiniškas, nes reikėjo iškasti daugiau negu tris milijonus kūbinių jardų žemės ir akmenų. Taipogi vėl daug darbininkų mirė nuo tropikinių ligų. Nežiūrint visų šių ir kitokių kliūčių, kanalas vis dėlto buvo baigtas kasti ir 1914 m. atidarytas laivų plaukiojimui.

Tada padėtis pasidarė maždaug šitokia: oficialiai, žinoma, Panama buvo nepriklausoma valstybė, bet gyvenimo realybėje ji buvo JAV kolonija, visiškoje JAV kontrolėje, valdžioje ir įtakoje. Tai panamiečiams žinoma, nepatiko ir dėl to pagaliau 1939 m. kanalo sutartis buvo pakeista ta prasme, kad JAV atsisakė kištis į Panamos valstybės vidaus reikalus. To tačiau panamiečiams neužteko, ir toliau bruzdėjimas nesiliovė. Tad 1967 m. buvo pasirašytos naujos sutartys, pagal kurias JAV kanalo zonos suver-

numas buvo perduotas jungtinei JAV ir Panamos įstaigai, sau tik pasilaikant teisę ginti savo interesus kanale ir žiūrėti, kad joks priešas nesikėsintų į jį. Ilgainiui tačiau ir to neužteko. Vyko beveik nuolatinės, kartais gana aštrios diskusijos ir ginčai; juose iš vienos pusės buvo ne tik panamiečiai, bet ir daugybė kitų Centralinės ir Pietų Amerikos valstybių ir žmonių, kurie šioje padėtyje matė didelio galingo kaimyno JAV, imperializmo ir kolonializmo reiškinį. Iš kitos pusės buvo pačios JAV, ypač jos dešiniojos, patriotinės konservatyvios grupės, kurios laikėsi pažiūros, kad JAV pačios savo jėgomis iškasė kanalą, investavo daug milijonų, kad kanalas turi JAV dideles ir ekonominės bei strateginės reikšmės ir todėl JAV turi laikyti kanalą savo kontrolėje.

Didelis, esminis pasikeitimas įvyko 1977 m., kai JAV prezidentas Jimmy Carter ir Panamos diktatorius generolas Omar Torrijos Washingtono pasirašė dvi sutartis pagal kurias JAV kanalo kontrolė baigsis ir visos JAV karinės bazės — armijos, laivyno ir aviacijos — turės iš Panamos teritorijos išsikraustyti iki 1999 m. gruodžio 31 d. JAV senatas šią sutartį ratifikavo 1978 m. tik su visai maža balsų persvara.

Tos sutartys turi didelės ir ekonominės, ir politinės, ir karinės reikšmės. Ekonominė kanalo reikšmė pradžioje tikrai buvo didelė. Dabar, kai žmonių ir prekių judėjimas tarp Atlanto ir Pacifiko vandenynų didele dalimi vyksta traukiniais, automobiliais, sunkvežimiais, lėktuvais, kanalo reikšmė, žinoma, sumažėjo, bet toli gražu nepranyko. Dar ir dabar maždaug 18 nuošimčių Amerikos eksporto ir dešimt nuošimčių importo vis dar tebeina per kanalą. Be to, dar viso pasaulio prekybos maždaug penki nuošimčiai vis dar tebevyksta per kanalą. Po Amerikos daugiausia kanalu naudojasi Japonija.

Politiniai svarbiausias JAV rūpestis yra galimybė, kad kanalas gali patekti į politiniai nedraugiškos valstybės — pirmoje eilėje, žinoma, Sovietų Są-

jungos rankas ir ta valstybė galėtų kanalą uždaryti, gal sunaikinti arba bent neleisti JAV juo naudotis.

1983 m. Panamos diktatorius gen. Torrijos žuvo lėktuvo katastrofoje, ir gen. M. A. Noriega užėmė jo vietą. JAV turi abejonių naujojo diktatoriaus patikimumu ir efektingumu. Jis įtariamas korupcija, nelegalia prekyba ir tt. Jo politinis patikimumas taipogi kelia kaikiurių abejonių.

Militarinė Panamos kanalo reikšmė yra didelė. Ir Pirmojo, ir Antrojo pasaulinio karo metu, o taipogi Korėjos ir Vietnamo karų metu, JAV plačiai ir intensyviai naudojo kanalą gabenti kareivius, ginklus, karo medžiagą ir kt. į Europą, į Aziją ir kitur.

JAV karo laivynui kanalas itin svarbus, nes įgalina permesti karo laivus iš Atlanto į Pacifiką ir atvirkščiai daug greičiau ir lengviau negu be jo. Kanalas yra pakankamai talpus. Juo gali naudotis prekybiniai ir karo laivai iki 63,000 tonų didumo. Tai reiškia praktiškai, kad kanalu gali naudotis beveik visi prekybiniai laivai, išskyrus tik pačius didžiuosius skirtus aliejaus transportui, kuries yra net 100,000 ar net didesnio talpumo. JAV karo laivynas gali per kanalą permesti beveik visus šimtus savo karo laivų, išskyrus tik pačius didžiuosius lėktuvnešius, kurių JAV turi 15, nes jie per dideli ir per platūs. JAV karo laivynas turi didoką bazę prie pat kanalo, kuri tačiau jau buvo sumažinta ir nustojo daug reikšmės. JAV karo aviacija netoli kanalo taipogi turi didoką bazę — aerodromą, bet ir jos reikšmė pamažu nyksta. JAV armija laikosi kitaip. Ji tebeilgo Panamos teritorijoje didoką armijos štabą, vadinamą "Southern Command" ir, be to, sustiprintą pėstininkų brigadą, maždaug 7,000 karių. Tad, bent šiuo momentu, JAV militariniai interesai yra pakankamai apsaugoti ir kokios nors priešo akcijos pavojaus nenusimato.

Didysis rūpestis tačiau yra štai kame: kas bus po 1999 m. gruodžio 31 d., kai visos JAV armijos, laivyno ir aviacijos pajėgos turės būti išimtos

L.D.K. "BIRUTĖS" D-JOS LOS ANGELES SKYRIUS

1957 m. balandžio 20 d. Onos Pulkauninkienės ir mjr. Kosto Liaudanskio iniciatyva Los Angeles mieste buvo įsteigtas LD.K. Birutės d-jos skyrius. Iniciatorė O. Pulkauninkienė, tapusi pirmąja pirmininke, parodė daug meilės ir sumanumo rengiant parengimus ir telkiant lėšas. Pirmąją valdybą sudarė: O. Pulkauninkienė, Veronika Andrašūnienė, Elena Skirmantienė, Alfonsa Pažiūrienė, Antanina Liudžiuvienė, Valerija Irlikienė. Revizijos komisiją: Paulina Raulinaitienė ir Agutė Dūdienė. Steigiamajame susirinkime buvo nustatyta veikimo gairės ir kiti veiklos darbai.

Sekančių metų pavasarį suruoštas šaunus balius "Hollywood Womens Club" patalpose, kuris sutraukė daug pritarėjų. Gauto pelno dėka sušelpa varge ir priespaudoje patekę tautiečiai.

1960 m. skyriaus narių skaičius iš 11 pakilo iki 40. Pirm. O. Pulkauninkienei išsikėlus gyventi į Beverly Shores, Ind., pakeliama garbės nare. Palaikomi su ja artimi ryšiai. Daug nuosirdžios paramos birutietės patyrė iš Onos Bielskienės, Los Angeles gen. garbės konsulo dr. Juliaus Bielskio žmonos. Jinai taip pat buvo pakelta skyriaus garbės nare.

L.D.K. Birutės d-jos, Los Angeles skyr. 30-ties m. jubiliejaus p-roga, iš k. sol. J. Čekanauskienė, pirm. N. Apeikienė ir komp. muz. R. Apeikytė

1967 m. pirmininkaujant Gražinai Raibienei, Los Angeles birutietės atšventė pirmąjį našaus darbo dešimtmetį. Skyrius išaugo iki 56 narių.

1975m. birutietės, jausdamos didelę pagarbą savo pirmūnėms, nutarė tinkamai atžymėti 50-ties m. ju-

biliejų nuo įsisteigimo Birutės draugijos Nepr. Lietuvoje. Pirmininkaujant Elenai Pažerienei, garsioje Castaway banketų salėje įvyko iškilminga akademija, kas mūsų veteranams — ramovėnams priminė gerus laikus Kauno karininkų ramovėje.

iš Panamos teritorijos, ir ne tik kanalas, bet ir visos JAV karinės bazės, įrengimai, pastatai ir tt. pereis Panamos vyriausybės žinion. Rūpi klausimai: kas bus tada Panamos valdžios viršūnėje? Koks bus jo nusistatymas JAV atžvilgiu? Ar bus galima su tuo naujuoju valdovu sudaryti atitinkamus susitarimus, kurie įgalintų JAV imtis reikalingiausių priemonių kanalą apsaugoti. Tiesa, dabar yra panašūs susitarimai, bet kas bus su jais toliau, ateityje?

Rūpestį kelia ir kitos problemos. Dar Antrojo pasaulinio karo metu nei Vokietija, nei Japonija neturėjo tech-

ninių karinių priemonių kanalui sunaikinti. Dabar, atominių branduolinių ginklų eroje, Sovietų Sąjunga tokių ginklų turi ir karo atveju tikrai kanalą sunaikintų.

Dar kitas rūpestis: Kadangi vandens lygiai abiejose kanalo pusėse nėra tokie patys, reikalingi techniškai komplikuoti šliužai, kurie galėtų būti gana lengvai sabotuojami. Ar po 1999 metų Panamos vyriausybė juos tinkamai apsaugos nuo sabotažo ir kitų pavojų?

Žinoma, pavojaus kanalui atveju JAV įsikištų, bet jeigu Panamos vyriausybė bus nepalankiai nusistačiusi

JAV atžvilgiu, tada bet kokios karinės apsaugos priemonės būtų labai sunkios.

Prisideda dar kitas pavojus. Dabartinio diktatoriaus generolo Noriegos valdžia gana nepopuliari. Ar 2000 metais Panamos valdžios bus pastovi demokratija, galinti užtikrinti kanalo saugumą, karo ir kitokių komplikacijų akivaizdoje? Jeigu ne, kas bus tada?

Visi šitie klausimai ir problemos neduoda galimybės stebėtojui bent kiek tiksliau numatyti, kokia situacija bus 2000 metų pabaigoje. Bus įdomu stebėti tolimesnę įvykių raidą.

1987 m. sausio mėn. primadonos Vincės Jonuškaitės pagerbimo koncertas; iš k.: L. Jarašiūnienė, B. Venckienė, L. Mažeikienė, A. Audronienė, sol. B. Vizgirdienė, Vincė Jonuškaitė, A. Dūdienė, viešnia — p. Genienė, O. Dovydaitytė

Metai bėgo, nusinešdami praeitinį dėdą darbo gražius prisiminimus, kai buvo planuota, dirbta, aukota savo brolių ir sesių sunkiai padėčiai palengvinti.

1982 m. — skyriaus sidabrinio jubilėjaus metai. Pirmininkaujant Rūtai Sakieni, Pike Verdugo restorane reikšmingai paminėtas skyriaus 25-metis. Antroji minėjimo dalis vyko tautinių namų salėje, kur svečiai vaišinosi birutiečių kepiniais ir ramovėnų didžiuliu tortu bei šampanu.

Reikia pažymėti, kad R. Sakienės iniciatyva buvo surinkta daug naudotų rūbų ir išsiųsta daugiau kaip 60 siuntinių lietuviams į Suvalkų trikampį.

1987 m. gruodžio 13 d. Šv. Kazimiero parapijos salėje birutietės atšventė savo veiklos 30-ties metų jubiliejų. Skyriui vadovauja akt. Nelė Apeikienė. Visa Apeikių šeima nuoširdžiai rūpinosi šventės pasisekimu. Vytautas ir Nelė Apeikiai išaugino puikią dukrą, muzikę, pianistę Raimondą, kuri talkino savo mamytei šio parengimo reikaluose. Raimonda pasižymi savo muzikiniu talentu ir yra žinoma

ne tik Kalifornijoje, bet ir plačioje Amerikos lietuvių visuomenėje.

Šventės išvakarėse buvo atlaikytos šv. Mišios už mirusius skyriaus birutietes, viso 25 narės ir 2 garbės narės. Sekmadienio popietėje, svečių pripildytoje salėje, pirmininkė pradėjo minėjimo akademinę dalį, trumpai nušviesdama minėjimo tikslą ir reikšmę. Programos vedėja Liucija Mažeikienė pakviečia prel. Joną Kučingį invokacijai. Sen. garbės konsulas V. Čekanauskas nuoširdžiai pasidžiaugia birutiečių pozityvia veikla. Birutietė A. Pažiūrienė paskaito įspūdžius iš pirmųjų skyriaus kūrimosi dienų. A. Dūdienė duoda išsamią apžvalgą iš 30-ties veiklos metų, pažymėdama, kiek daug patvartaus ir nuoširdaus darbo ir rūpesčio buvo įdėta. Buvo suruošta 65 įvairūs renginiai/koncertai, minėjimai, gegužinės, baliai ir kt. Iš gauto gryno 30 tūkstančių pelno, kuris tuoj panaudotas siuntiniams į ok. Lietuvą, Vokietiją, Sibiro kalnams, Suvalkų trikampio lietuviams ir vietoje, kuriems reikėjo vienokios ar kitokios paramos. Remiantis steigiamo susirinkimo nuostatais, birutietės negali šelpti savo giminių išdo

pinigais. Paremta kas kart spauda, švietimas, jaunimo organizacijos, radijo valandėlės, tautinės institucijos. Šalia šalpos birutietės ir pačios dalyvauja ir talkina tautinėse šventėse bei kituose kultūriniuose bei visuomeniniuose darbuose.

Aldona Audronienė perskaito sveikinimus, gautus iš daugelio organizacijų bei paskirų gerbėjų. Jonas Petronis, prie Tautinių namų sveikinimo, pridėjo didesnę piniginę auką.

Meninėje dalyje sol. Janina Čekanauskienė padainavo Oi kas — St. Šimkaus ir Aguonėlės — A. Kačanausko, akompanuojant pianistei R. Apeikytei. Po to pati muz. komp. R. Apeikytė su didžiausiu įsijautimu išpildė Vengrų rapsodiją Nr. 6 — Lilito.

Antroje dalyje sol. J. Čekanauskienė jautriai padainuoja: A. Kačanausko — Sielvartas ir Ch. Gounod — Gėlių arija iš operos Faustas, nukeldama klausytojus į svajonių pasaulį. Solistei akomp. muz. R. Apeikytė.

Auditorija palydėjo šias dvi menininkes ilgais plojimais, džiaugdamosi turėdama tokias puikias pajėgas, kurios dažnai prisideda prie mūsų kultūrinio gyvenimo praturtinimo.

Pasibaigus oficialiai ir meninei daliai, svečiui iš Vak. Vokietijos p. Sabui, Liet. Bendr. vardu prisistačius, buvo surinkta didoka suma Vasario 16-tai gimnazijai paremti.

Pirm. N. Apeikienė birutiečių vardu išreiškė gilią padėką rėmėjams, padėjo visiems atsilankiusiems ir pakvietė visus pasivašinti skaniais pietumis.

P. S. P. Apeikių šeimos turtingai papuošta eglutė buvo padovanota liet. šeštadienei mokyklai.

E. Pažerienė

Pataisome klaidą:

1987 m. "Kario" Nr. 10, p. 366, "Karininkų metraščio 1939" perspausdinime Aniliausko Stasio laipsnis turi būti ltn., o ne j. ltn.

LAPKRIČIO 23-ČIOSIOS MINĖJIMAI

OMAHOJE, NEBR.

Lapkričio 22 d. sekmadienį Omahos ramovėnai minėjo Lietuvos kariuomenės šventę. Tą dieną 10 val. ryto lietuvių parapijos bažnyčioje buvo šv. Mišios už žuvusius Lietuvos karius. Kun. Petras Žarkauskas pasakė tai progai tinkamą pamokslą. Choras "Rambynas", vad., Alg. Totilo, paruošė naujų giesmių ir kaip visuomet labai gražiai pagiedojo.

Po pamaldų visi dalyviai susirinko į parapijos salę tolimesniam šventės minėjimui. Minėjimą atidarė ramov. pirm. Algimantas Antanėlis. Skautai sunėšė vėliavas, o kun. P. Žarkauskas sukalbėjo invokaciją. Minėjimo pravedėjas paprašė atsistojimu ir minutės susikaupimu pagerbti žuvusius už Lietuvos laisvę. Taip pat buvo pagerbtas Sioux city, Iowoje, neseniai miręs žurnalistas Jeronimas Cicėnas. Velionis buvo ilgametis Omahos gyventojas. Jis 1955 m. parašė ir išleido gražią knygą "Omahos lietuviai". Šio tauraus lietuvio atminimas ilgai neužges daugelio Omahos lietuvių širdyse.

Po visų oficialiosios dalies ceremonijų A. Antanėlis pristatė Antaną Mažeiką, kuris kartu su dainuojančiais Los Angeles inžinieriais atskrido į Omahą ir buvo Alg. ir Laimos Antanėlių namų svečias. A. Mažeika padarė ilgą ir įdomų pranešimą apie koalicijos darbą. Visi buvusieji salėje su dideliu dėmesiu iš klausė malonaus svečio išsamų pranešimą. Buvo duota daug klausimų ir gauta atsakymų ir dar platesnių paaiškinimų apie koalicijos darbą bei jos darbo rezultatus. Po to buvo įteikta prasminga dovana — gražiai išpjaustytas medinis kryželis. Tai buvo ramovėnų dovana.

Toliau buvo eilėraščiai. Kristina Mickevičiūtė, septynių metų mergaitė, padeklamavo gana ilgoką Vytės Nemunėlio eilėraštį "Mes ne lapai". Kristina jau ne pirmą kartą stebino klausytojus labai aiškia ir taisyklinga

lietuvių kalbos tarsena. Tai buvo lyg patvirtinimas, kad pirmoji geriausioji lietuviška mokyklėlė yra namai, jos atveju senelių namai, nes jie tik lietuviškai su ja ir kalba. Antrą eilėraštį St. Santvaro "Lopšinę" padeklamavo Stasys Radžiūnas. Jis nenustebino, nes seniai visiems yra žinoma jo graži deklamacija. Minėjimas užbaigtas Lietuvos himnu. Tada buvo vaišintasi kava ir saldumynais, kuriuos paruošė ramovėnų žmonės.

Pabaigai reikia pasigirti, kad Omahos lietuviai turi gana jautrias širdis. Visi labai šiltai atsiliepė į A. Mažeikos vadovaujamo darbo reikalingumą ir labai nuoširdžiai tą darbą finansiškai parėmė. Teko patirti, kad ir Omahos lietuvių organizaciniai vienetai nėra tam abejingi ir žada koalicijos veiklą remti didesnėmis aukomis.

J.P.

SYDNĖJUJE

Sydnėjaus ramovėnai, vadovaujami Antano Vinevičiaus, lapkričio 22 d. suruošė įspūdingą Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimą.

Minėjimas pradėtas iškilmingomis pamaldomis St. Joachim's bažnyčioje, Lidcombe, giedant "Dainos" chorui, vad. Birutei Aleknaitei. Vargonais palydėjo Justinas Ankus. Mišių auką prel. Petras Butkus aukojo už žuvusius karius bei partizanus už Lietuvos laisvę. Savo pamokslu prel. Butkus prabėgo Lietuvos kariuomenės kūrimosi stadiją ir jos vaidmenį Lietuvos nepriklausomybės laikotarpyje. Prelatas yra buvęs kariuomenės kapelionu, yra pilnai susipažinęs su mūsų kariuomenės vaidmeniu Lietuvoje.

Ramovėnai pamaldose dalyvavo organizuotai su savo vėliava. Mišių skaitymus atliko pirm. A. Vinevičius.

Po pamaldų viešas minėjimas vyko Lietuvių klubo auditorijoje Bankstowne. Minėjimas pradėtas ramovėnų vėliavos įnešimu į sceną. A. Vinevičius, atidaręs minėjimą, iš-

kvietė Lietuvos aviacijos atsargos majorą Antaną Kutką uždegti tris žvakutes, simbolizuojančias Lietuvos vėliavos spalvas. Prel. P. Butkus tylos minutėje perskaitė šiai dienai skirtą invokaciją. Gautą sveikinimą iš L.K.V. "Ramovė" centrinės valdybos perskaitė A. Vinevičius. Trumpu žodžiu sveikino ALB Sydney apylinkės pirm. Albinas Giniūnas. Ypatingai kruopščiai paruoštą paskaitą šiai dienai skaitė rašytojas poetas Juozas Almis Jūragis, kurio paskaitos yra visada labai įdomios ir tikimės, kad prelegentas pasidalins savo mintimis ir su tais, kurie neturėjo progos šios paskaitos išgirsti, atspausdindamas ją ištiesai mūsų spaudoje.

Meninėje dalyje girdėjome deklamatorus: Alfą Savickienę, Joną Šarkauską, Nijolę Vaičiūrgytę, Juozą Bartkevičių (80 metų amžiaus) ir Vandą Zablockienę. Vanda Zablockienė buvo paruošusi jautrų įvadą prieš deklamuodama Laimučio Švalkaus eilėraštį "Mano tauta tikroji pasaka".

Minėjimą praturtino savo dainomis Alfa Savickienė ir Jadvyga Muscinskienė, pritardama gitara. Jų dainos "Ant Nemuno kranto" ir "Nežinomam kariui" labai derinosi su minėjimo nuotaika. Mirusio pirm. Antano Skirkos įvesta tradicija per minėjimus pagerbti brandaus amžiaus sulaukusius ramovėnus. Šio minėjimo proga buvo pagerbti Balys Mazgelis ir Antanas Bronkus, kuriems buvo įteikti šiai progai paruošti specialūs sveikinimai.

"Dainos" choro vyrai, vadovaujami jauno dirigento Justino Ankaus, nuotaikingai padainavo tris kariškas dainas: "Kur gimsta padangė", "Sutems tamsi naktuzėlė" ir "Ramovėnų maršą".

Justinas Ankus scenoje su vyrų chorą pasirodė pirmą kartą. Tai malonus jaunuolis, kuris daug laiko skiria "Dainos" chorui ir, aplamai, Lietuvių bendruomenei bei parapijai. Šia

proga kaip padėką Ramovės pirm. A. Vinevičius įteikėi Justinui Ankui knygą "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" 1918 - 1920 m.

Minėjimą pravedė Nijolė Vaičiurytė, kuriai priklauso mūsų visų "ačiū". Po sugrįžimo iš Nepriklausomybės kovų ir Laisvos Lietuvos laikų su viltimi žvelgiame į ateitį, kad vėl ateis diena, kai atbudusi nauja Nepriklausoma Lietuva ir jos kariuomenė vėl žygiuos po mūsų trispalvę.

Minėjimas baigtas visiems drauge giedant mūsų Tautos himną.

Antanas Kramilius

MONTREAL, QUE.

Lietuvos kariuomenės atsteigimo minėjimas įvyko lapkričio 22 d. AV parapijoje. Minėjimą rengė LK Mindaugo šaulių kuopa. Iškilmingas Mišias laikė ir pamokslą pasakė kuopos kapelionas Šv. Kazimiero parapijos klebonas kun. Stasys Šileika. Mišių metu parinktas giesmės giedoto AV parapijos choras, vadovaujamas muz. Aleksandro Stankevičiaus. Organizacijos dalyvavo su vėliavomis ir prie žuvusiems kariams memorialinės lentos buvo padėtas vainikas.

Kuopos pirm. Augustas Mylė salėje vadovavo oficialiajai daliai. Po vėliavų įnešimo ir Kanados himno tylos minute buvo pagerbti visi žuvę dėl Lietuvos laisvės. Mjr. V. R. Paukštaitis įdomiai palygino nepriklausomos Lietuvos kariuomenę su dabartinių laikų karinėmis jėgomis. Koncertinę dalį atliko Montrealio vyrų choras, padainuodamas kelias smagias dainas. Chorui vadovauja muz. A. Stankevičius. Minėjimas baigtas Tautos himnu ir vėliavų išnešimu. Po to — vaišės.

WINNIPEGE, MANITOBA

Kariuomenės šventė buvo paminėta pamaldomis Šv. Kazimiero šventovėje lapkričio 22 d. Pamaldas laikė ir tai dienai pritaikytą pamokslą pasakė prel. J. Bertašius. Pamaldos baigtos maldomis už žuvusius karius prie E. Fedaro labai gražiai šventovėje paruošto kareivio kapo. Maldų

metu prie kapo sargyboje stovėjo Lietuvos nepriklausomybės kovų kūrėjai-savanoriai, Mykolas Januška ir Valteris Steponavičius.

TORONTE

Lietuvos kariuomenės atkūrimo 69 metų sukaktis buvo paminėta Toronte 1987 m. lapkričio 22 d., sekmadienį, kurią parengė VI. Pūtvio šaulių kuopos valdyba Lietuvos kankinių šventovėje, Mississaugoje, 11 val. r. buvo aukojamos mišios už žuvusius Lietuvos karius, kuriose dalyvavo VI. Pūtvio šaulių kuopos ir parapijos katalikų moterų draugijos vėliavos su atitinkamomis palydomis.

Pagrindinis minėjimas įvyko Toronto Lietuvių namų Mindaugo salėje, kur dalyvavo apie 250 tautiečių. Minėjimas pradėtas 3 val. p.p. 6 vėliavų įnešimu, kurias atlydėję uniformuoti šauliai išrikiavo scenoje. Po Kanados himno, įžanginį žodį tarė VI. Pūtvio šaulių kuopos valdybos pirm. B. Savickas. Invokaciją skaitė kun. A. Simanavičius, OFM. Buvo pagerbti dalyvavę Lietuvos kariuomenės savanoriai: V. Kazlauskas, S. Paciūnas ir L. Vaštoka. Sveikino raštu Lietuvos gen. konsulas dr. S. Zmuidzinas, žodžiu — KLB krašto valdybos pirm. V. Bireta ir Hamiltono Algirdo šaulių kuopos pirm. Kanopa.

Pagrindinę kalbą pasakė visuomenininkas, garbės šaulys St. Jokubaitis, išryškindamas Lietuvos savanorių reikšmę kovose dėl nepriklausomos Lietuvos atstatymo, savanorių partizanų pasipriešinimą sovietiniam okupantui ir savanorių veikėją išeivijoje išlaikyti lietuviybę ir padėti Lietuvai atgauti laisvę.

Paskelbus Lietuvos tarybai 1918 m. vasario 16 d. nutarimą atstatyti nepriklausomą Lietuvos valstybę, mūsų tautos jauni vyrai, buvę caro armijos kariai, nekantraudami veržėsi kurti kariuomenę, kad išvyti okupantus. Tai buvo pirmieji Lietuvos kariuomenės savanoriai..., kurie 1918 m. po paskelbimo Nepriklausomybės Akto susibūrę Vilniuje saugojo Lietuvos tarybos rūmus. Lapkričio 23

Paskaitininkas St. Jokubaitis

d. vyriausybės įsakymas plk. J. Galvydžiui Bykauskui organizuoti pirmąjį pėstininkų pulką, davė pradžią Lietuvos kariuomenei, kurio pirmuosius karius sudarė lietuvių jaunimas, savanoriškai atvykęs iš kaimų ir miestelių ginti Lietuvos valstybės nepriklausomybę. Tai pirmieji Lietuvos nepriklausomybės savanoriai gynėjai, kurie savo gyvybių aukomis apgynė mūsų tautos laisvę. Menkai ginkluoti mūsų savanoriai, tikru heroizmu išvijo iš savo gimtojo krašto vokiečius ir sustabdė bolševikų gaujų siautėjimą. Pirmuosius savanorius, kariuomenės kūrėjus, sustiprino 1919 m. kovo m. Lietuvos vyriausybės pašaukti naujokai, kurie nesislapstė miškuose ir nebėgo į svetimus

(Nukelta į "Tremties trimitą" p. 83)

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunelienė

531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Šiuo adresu siūsti visą "Tremties trimitui" skirtą medžiagą

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI

Vasario Šešioliktoji — Lietuvos valstybės atsikūrimo diena. Vasario Šešioliktosios aktas, 1918 m. vasario 16 d. Vilniuje Lietuvos Tarybos paskelbtas, buvo tartum arkangelo Gabrieliaus trimitas, paskelbęs pasauliui, kad 122 metus svetimiesiems vergavusi, sena, garbinga, taiki tauta prisikelia nepriklausomam gyvenimui. Paskelbė, kad valstybinė santvarka bus demokratiniiais pagrindais paremta respublika. Kad atsikūrusios Lietuvos valstybės sostinė bus Vilnius—Gedimino įkurtas karalių miestas, Vilnius — Lietuvos širdis.

Tačiau laisvės ir nepriklausomybės niekas Lietuvai nepadovanojo. Priešingai — Nepriklausomybę reikėjo ginklu apginti, Lietuvos vaikų krauju išpirkti.

Jau 19 š. Lietuvos patriotai: mokytojai, dvasiškiei, gydytojai, rašytojai ir poetai pradėjo žadinti tautą ir ruošti ją kovai už laisvę ir nepriklausomą gyvenimą. Jie priminė tautai jos seną ir garbingą praeitį, jos savitą kultūrą, gražią ir skambią, vieną iš seniausių Europoj kalbą ir dvasinius lobius. Priminė jų kilmę, pirmąjį karalių, Lietuvos suvienytoją Mindaugą, Vilniaus įkūrėją Gediminą, Vytauto Didžiojo gadynę ir jo tvirtą Lietuvos imperiją, Vytautą Didįjį, kurio globos ir užtarimo ieškojo ir gudas, ir rusas, ir totorius.

Visa tai suteikė tautai savo vertės pažinimą, pasididžiavimo jausmą ir stiprų norą būti laisviems, nebevergauti svetimiesiems, būti patiems savęs šeimininkais.

Kada kaimynai, kaip vanagai, bandė užgesinti laisvės ugnį, pasigrobti nepriklausomą, pirmuosius žingsnius žengiančią valstybę, jauni ir seni išėjo tėvynės ginti.

Pirmieji savanoriai buvo menkai, dažnai iš namų atsineštais ginklais, apginkluoti, savais rūbais apsirengę, menkai maitinami. Tačiau tų pirmųjų savanorių širdys degė tokia karšta tėvynės ir laisvės meile, kad jie nepabūgo net iš trijų pusių puolančių, gerai ginkluotų ir kovai paruoštų, gausių rusų, lenkų ir vokiečių bermontininkų pulkų, bet stoji į nelygią kovą, kaip Dovydas prieš Galijotą, drąsiai, kaip jų narsieji protėviai.

Jų drąsa, ryžtas ir karšta meilė kiekvienai savo žemės pėdai, jų pralietas kraujas ir daugelio paaukotos gyvybės iškovojo Lietuvai laisvę, apgynė jos nepriklausomybę. Tai labai gražiai išreiškė poetė šaulė Marija Čarneckytė - Sims:

*Aukojot Jūs jaunystę žalią
Ir savo jėgas, ir savo protą,
Kad laisvė Lietuvoj žydėtų,
Kad vargo brolis būtų sotus!*

Švenčiame Vasario Šešioliktąją. Ir vėl lietuviškos trispalvės prie svetimų miestų rotušių, vėl bus skelbiamos proklamacijos, primenančios Vasario Šešioliktosios Akto. Vėl melsimės bažnyčiose, klausysime patriotinių kalbų minėjimuose. Gyviesiems savanoriams - kūrėjams, Klaipėdos krašto vaduotojams ir laisvės kovotojams pagarbos ir padėkos ženklai prisegsime gėles. Kovos lauke žuvusius ir mirusius prisiminsime savo maldose.

Švęsdami Vasario Šešioliktąją, pasiryškime savo širdyse ir protuose išlaikyti Nepriklausomybės Akto žodžius. Tie žodžiai tebūnie kiekvieno lietuvio kasdieninė evangelija.

Pasiryškime niekad, niekad nepamiršti savanorių - kūrėjų, Klaipėdos vaduotojų ir Laisvės kovotojų

IŠ ANAPUS GELEŽINĖS UŽDANGOS

Po Antrojo pasaulinio karo ilgus metus geležinė uždanga, skirianti Lietuvą nuo laisvojo pasaulio, buvo neperžengiama. Žinios iš anapus buvo labai skurdžios ir retos. Iš jų sužinodavom, kad rašantysis gyvas.

Tenkinomės ir tuo. Siuntėm siuntinius, nes žinojom, kad karo negandų nusiaubtoji šaly visko trūksta. Negailėjom dažnai nelengvai uždirbtų dolerių. Siuntėm vaistus, aprangą, apavą, muzikos instrumentus, moterims perukus ir viską, kuo galėjom juos pradžiuginti. Padėkodavo už dovanas. Suprasdavom, kad gavo.

Laiškai, iš anapus ir iš čia, dažnai būdavo lakoniški. Pagal rusų posakį: "Sveikas gyvas! Komisaras Petrovas".

Pamažu atsirado uždangoj plyšelis, leido vienam kitam iš laisvųjų kraštų apsilankyti Vilniuje, nuvežti taip reikalingų lauktuvių. Grįžę būdavo nekalbūs, nenorėdavo pakenkti giminėms.

Tačiau pasitaiko, kad ir iš Sibiro tremties grįžusiųjų tarpe yra puikių gyvenimo stebėtojų, kurie be kartelio, su jumoru piešia įvairius gyvenimo epizodus, gamtos laikus, džiaugsmus ir rūpesčius. Jų dvasia tvirta, galvosena blavi, žodis lakus.

Tikiu, kad ir Tremties trimito skaitytojams tos mintys bus įdomios.

"Šitas laikotarpis — švenčių laikotarpis. Lenino gimimo diena, paskui Gegužės, paskui Pergalės diena. Mums tiesiog visą mėnesį nėra kada nuleisti vėliavų ir užgesinti šventinių ugnių. Juo labiau, kad mes išsigudriname šventes pailginti. Atidirbame šeštadienį ir sekmadienį, o tada šventės trunka tris - keturias dienas. Aną dieną moteris, atvykusi nuo Kazachstano, beveik pasipiktino: jūs ir dešrą valgo, ir šitiek švėnčiate — kurgi teisingumas! Kas tiesa, tas tiesa, — švenčių proga parduotuvės pilnos, ap-

simoka atvažiuoti ir iš toliau. Žinoma, reikia greitų kojų ir apskrumo, juk niekada nežinai, kurioje parduotuvėje ir kada gausi ko nors šventiško. Bet mes jau supratome kolektyviškumo vertę — vienas kitam nuperkame, pranešame, paskambiname. Taigi Jūsų kandumas, kad mums tenka pasitenkinti vėliavomis ir iliuminacijomis, neturi jokio pagrindo. Mes valgo me net laišą, net kumpį (rūkytą).

Be to, žmogui reikia turėti sunkiai patenkinamų, dargi nepatenkinamų tų reikmių, kitaip — kuo gi galės džiaugtis? Gerai, mums tenka pasigrumti eilėje, kol gauni batukus ar dešros, bet su šituo pirkinium mes gauname nemokamą priedą — jausmą: kad mums pasisėkė, kad laimėjome kažką labai gero. Panašiai jaučia, manau, žvejys ar medžiotojas, grįždamas iš pavykusio žygio".

"Jus, turbūt, pasiekė gandai, kad Lietuvoje trūksta ... duonos. Ir, žinoma, jaudinatės dėl mūsų likimo. Be reikalo. Sumažėjo tik juodos ruginės duonos. Ją pakeitė balta, puri, minkšta, greičiausia kvietinė duona. Mums tai visai natūralu ir suprantama, negali gi Pabaltijys visą laiką būti kažkokiu užsieniu su savais papročiais ir ištekliais".

Mūsų vargšo rublio padėtis žymiai kuklesnė — aprūpinti mūsų kasdieną. Stebuklai — erdvesnis butas, kelionės, deficitiniai daiktai gaunami už nuopelnus. O nuopelnams reikia ir talento, ir sugebėjimo, pagaliau ir noro. Taigi stebuklai — kaip ir dera — ne kiekvienam pasiekiami. Tačiau dėl to niekas neliūdi. Nėra prasmės be reikalo plūktis iki paskutinio — o dargi iki pirmutinio prakaito. Galima dirbti pasidairant, ar kas tikrina, kiek ir, svarbiausia, kaip dirbi".

"Sesers, su kuria gyvenu, sūnus — mano krikštasūnis — gavo butą. Trijų kambarių butą! Žinoma, jums greičiausia atrodo, kad tai menkniekis. Matote,

didžios aukos. Jų gretos retėja, jų žingsniai lėtėja. Reiškime jiems pagarbą ir padėką visada ir visur. Tegul jie jaučia, kad jų auka nebuvo bergždžia, kad jų kovose žuvusių bendraginklių gyvybių auka yra tartum aukuro liepsna, uždegusi Tėvynės meilę mūsų širdyse, kad tikėjimas mumyse tebėra gyvas, kad

Ir vėl suplevėsuos trispalvės laisvoj Tėvynėj,

*Ir vėl suskambės Laisvės Varpas laisvame Kaune,
Ir vėl iš Lietuvos akmenų bus pastatytas didingas
Paminklas Kauno Karo muziejaus sodelyje —
Visiems, kurie kovojo ir gyvybę padėjo
Ant Tėvynės aukuro.*

Tikime, kad suskambėjus Laisvės trimitui, jų dvasia bus su mumis! Mes tikime, kad Jiems danguje angelai vainiką iš deimantų pina.

kad šitą džiaugsmą tinkamai įvertintum, reikia vaikystę praleisti, inžinieriaus diplomą parašyti gyvenant viename kambaryje su motina, seseria ir jos naujagimiu. Šeimos gyvenimą pradėti ir doktorato dizertaciją apginti viename kambaryje su žmona ir jos invalide motina. Paskui 15 metų gyventi dviejuose kambariuose, naudojantis bendra virtuve ir patogumais. Ir vis naujai pertvarkyti butą, kad tilptų viena, paskui kita, pagaliau trečia vaikiška lovute”.

“Pasijutau tiesiog apstulbinta Jūsų laiško ir siuntinuko — gavau juos vieną ir tą pačią dieną. Skarelės — jos gražios, pas mus labai branginamos, bet vistiek tai ir yra skarelės. Bet perukas! Viešpatie geras. Juk tai svajonė, kiekvienos moters svajonė — brangi ir nelengvai pasiekiamą. Siuntinuką gavau anūko krikštynų išvakarėse, taigi buvo puiki proga sublizgėti. Bet sublizgėti norinčių atsirado ir daugiau: kiekviena viešnia panoro išmėginti, pasipuikuoti. Ilgiausiai šita laimė teko krikštamotei. Ji diplomatiškai davė suprasti, kad už tokį daikčiuką nebūtų gaila atiduoti visą savo mėnesinį inžinierišką atlyginimą. Na jau ne!

“Pas mus iki šiol buvo madingas posakis — Amerikos ekonomika paremta moteriškais gorsetukais... Dabar ekonomistams teks pakeisti savo teiginį — su gorsetukais pilnai pajėgūs konkuruoti perukai...”

“Gavau Jūsų dovaną. Labai ačiū! Jūs greičiausiai nė nenujaučiate, kad padovanojot man ne tik indų rinkinį, bet ir porą mėnesių puikaus laukimo. Juk ko nors laukti — tai natūrali žmogaus būseną. O kai laukti nebėra ko, gyvenimas toks beskonis. Bet Jūs šito beskonio gyvenimo — tikrai dar nežinote.

“Indai labai įdomūs ir gražūs. Švelni spalva, grakšti forma. Ir muitas tiesiog juokų vertas: du rubliai. Ir kas dar mane sužavėjo, tai indų supakavimas — kiekvienam daikteliui savas lizdelis. Mes taip nemokame. O gal tik reikalo nėra. Juk kam gi toks gudrus ir patogus įtarinimas? — pirkėjui privilegija. Ko, jau ko, o pirkėjų mums vilioti nereikia. Bedarbių nėra, uždirbame pakankamai, prekes grobyste išgrobstome, o dėl retesnių dargi susipešame. Kam ateis į galvą sielotis, kad kremplėną gavo nesuvyniotą, ar ne tos spalvos, kad storapadžių batukų ne tas dydis. Svarbu gauti, o jau paskui pirkėjai tarp savęs susikeis, perparduos. Šitokius indus susikrautume į sietuką (jį visados nešiojamės atsargai tam atvejui, jei pardotuvėje pasirodytų kas nors nekasdieniška), ir parsineštume. Mūsų užplanuotoji

draugė baltarusė dar praktiškesnė: atvažiuoja su maišu. Užsimetei ant pečių ir neš kiek pakeli. O Amerikoje, kaip girdėti, tai nedaug kas tegali švaisyti pinigais. Didžiąją dalį pirkėjų reikia privilegija, kad be ilgų derybų su kišene ryžtųsi pirkti gerą, bet ne mirtinai reikalingą daiktą, žavų indų rinkinį. Kaip matote, nežiūrint senatvės, aš susigaudau ekonominiuose klausimuose”.

“Dabar pas mus į pirmą vietą — žinoma, po kalbų apie taiką, — statomas rūpestis apsirūpinti maistu. Ar jūsų nestebina, kad mes, kurie gyvename materialistinės pasaulėžiūros vadovaujami, kad mes taip gerai supratome idealistinį dėsni — “ne vien duona gyvas žmogus”, ir pirmiau aprūpinome dvasios maistu — laikraščiu, kinu, klubu, o jau paskui pagalvojome apie duoną?”

“Anuokart rašiau Jums, kokias dideles galimybes suteikia džinsai, kaip tomis galimybėmis pasinaudojau aš. Nusipirkau stalą — tikrą rašomąjį stalą. Mažą, bet labai gražų, labai talpų. Atrodo, kad jame sutelpa ne tik mano rašmenys, bet ir geros mintys, ir prisiminimai. Ir kėdę — labai patogią ir beveik tinkančią prie stalo. Dar stalo lempą — ji šviečia man ir netrukdo kitiems. Nusipirkau dargi mažytį elektrinį šildytuvą, seniai nebuvau tokia turtinga, o vistiek dar neišsėmiau visų savo galimybių. Tiesiog nežinau, ką daryti su džinsų likučiais. Nepirksi gi kokių greitai dylančių kramtomų vertybių!”

“Kaip mus džiugina ir tiesiog stebina mūsų tautiečių visi pasisiekimai! Kad lietuvis nepaskendo taigų pusnyse, tai nieko nepaprasto, — pakako stiprių raumenų. Ir, be to, buvo vistiek savo plačios tėvynės glėbyje. Betgi prasimušti į mokslo ir meno viršūnes dangoraižių šalyje, — reikia būti tikrai gabios ir darbščios tautos vaikais. Mes gi žinome, kaip į ateivius žiūrima Amerikoje — su panieka ir pašaipą, ten nėra tautybių nei rasių vienybės ir lygybės. Jei tik gausiu nupirkti Alseikos knygą, tai atsisiųsiu Jums, ten rasite daug ko, ko, greičiausiai, dar nežinote. Žinoma, negaliu tvirtinti, kad ir pas mus šiuo atžvilgiu idealu. Pasitaiko lietuvių nacionalistų, lenkų — šovinistų, žydų — sionistų, tačiau pagrindinė mūsų šalies masė yra tik savo šalies patriotai”.

“Labai nuoširdžiai dėkojame Jums už sveikinimus ateinančių švenčių proga. Atrodo, kad Jūsų laiškas priartino mums tą brangią šventę — Kalėdas. Tai kas, kad pas mus niekas apie jas nekalba, tai kas — mums šitos dienos paženklintos jų ženklų ir rūpesčių. Taip, deja, ir rūpesčiais. Juk reklama pas mus nemandingas daiktas, niekas nepasakys, kur gau-

ti aguonų šližikams, silkių bent kvapui, grybų "kad nepaklystum girioje", medaus, kad šeimoje būtų su gyvenimas ir meilė, pupų, "kad dantys neskaudėtų", — juk prisimenate, kiek daug burtų ir meilių prietarų surišta su Kūčių vakaru! — Na, visą šitą rekvizitą mums tenka susimedžioti be reklamos pagalbos — labai tyliai ir gerokai iš anksto, nes prieš šventes tų daiktų paklausa labai padidėja, o pasiūla — sumažėja iki nulio".

(*Bus daugiau*)

IŠTRAUKA IŠ LENKŲ LAIKRAŠČIO

Visi tie, kurie nori orientuotis tarp daugiatautinės minios, ypač kaimynų, turi skaityti ne vien tik lietuviškus laikraščius, bet įvairius kitų tautų savaitraščius ar žurnalus. Tik tada galėsime pagauti nuotakas ir rūpesčius, kuriais kitataučiai šiandien gyvena ir žinoti, kas apie mus dedasi.

Kas skaito lenkų savaitraščius ir žurnalus, visuose spaudiniuose ras vis didėjančią lenkų apetitą plėstis į Pabaltijo valstybes ir Ukrainą.

Įmantriausiais žodžiais jie stengiasi nuteikti savo lenkišką visuomenę, įdiegti jiems tautinį patriotizmą ir sustiprinti pretenzijas į kaimyninių valstybių, ypač Lietuvos ir Ukrainos, teritorijas.

Štai, Melbourne leidžiamas lenkų savaitraštis "Tygodnik Polski" 1987 m. 35 Nr. išspausdino Adolf Kolodziej rašinį *Apsilankymas mylimam mieste*, kuriame jis pasisako:

"Be Lvovo, Vilnius yra kitas pasienio miestas, per daugelį amžių surištas su Lenkijos istorija.

Miestas įamžintas literatūroje, liaudies dainose ir lenkų širdyse, kurie kadaise ten gyveno, sukurdami ypatingą lenko tipą, kuris liudija lenkiškumą to užkampio "Zeczspolitos" dviejų tautų. Pabuvus Vilniuje galima tvirtinti, kad ten gyvena apie 40% lenkų. Tik žmonės bijosi atvirai prisipažinti esą lenkai. Lenkų kalbą moka, o kai nėra liudininkų, kalba lenkiškai, kad be ginkluoto konflikto įvyktų pasikeitimas lenkų naudai. Kolodziej girdėjęs, kaip Dominikonų bažnyčioje gieda lenkiškai "Dieve, Lenkiją globok". Kolodziej sako: "Didžiulį ir malonų įspūdį daro ta žmonių malda".

Net katedroje įrengtoje paveikslų galerijoje jis mato Vilniaus ryšį su Lenkija. Jisai savinasi Radvilų, Sapiegų, Tiškevičių portretus, būk tai, jie esą lenkai, nes esą lenkiški ir lotyniški užrašai... Taip pat ir Vilniaus universitete jam tarp profesorių lietuviškai skambančių pavardžių vaidenasi lenkai. Kolodziejus

savinasi ir lietuvių poetą Rimvydą — Adomą Mickevičių, kuris mokėsi Vilniaus universitete..." Kolodziejus rašo: "Liūdna žiūrėti iš Gedimino pilies bokšto į Vilniaus panoramą. Juk tai kadaise buvo lenkų miestas..."

Ir Rasų kapinės patvirtina Kolodziejui Vilniaus miesto lenkiškumą ir lotynišką kultūrą. Mat, ten esąs Pilsudskio kapas ir palaidota jo paties širdis. "Kažin kokia jėga sklinda iš to kapo, kuri lenkams pakelia dvasią ir užkietina sprandą"...

Tai va, lenkas mato tik lenkus arba išgamas, lenkams parsidavusius lietuvius. O nemato, kad Rasų kapinėse guli dr. Jonas Basanavičius, dailininkas Konstantinas Čiurlionis, rašytojas Mykolaitis - Putinas ir daugybė kitų lietuvių kultūros darbuotojų bei patriotų.

Pagyvenęs keletą dienų Vilniuje, miestą jau nepakeičiamai savinasi lenkas Kolodziejus...

Nėra lenkiško dienraščio nei žurnalo, kuriame nebūtų siūloma unija su lenkais, savinimasis Vilniaus ir užgrobtų Vilniaus apylinkių, krikšto jubilėjaus išaukštinimo ir lietuvių žeminimo bei šmeižimo...

Tačiau lietuviški laikraščiai: nei "Tėviškės aidai", nei "Mūsų pastogė" klausa Vilniaus užgrobime 1920 m. spalio 9 d. nepaminėjo nė vienu žodžiu... Šauliai pasiuntė M. P. to lenkiško laikraščio kopiją, kad duotų atkirtį Kolodziejui prieš spalio 9-tąją, tačiau to atkirčio nebuvo.

Argi mūsų remiami ir išlaikomi laikraščiai neprivalėtų reaguoti į skaitytojų pageidavimus?!...

DEVENIŲ KULTŪRINIO FONDO LEIDINIAI

1. B. Bušackis — Radvila Juodasis \$5.00 nuolaida \$3.00
2. V. Karosas — Lietuvos ryšys su Pietų Amerika \$4.00 nuolaida \$2.50
3. J. Statkutė de Rosaless — Baltų kalbos broožai Iberų pusiasalyje \$15.00
4. M. Karaša — Gyvenimo sukuriuose \$15.00 nuolaida \$10.00
5. J. Dagys — Sculptures (meno albumas) ... \$30.00
6. J. Andrius — Lietuvos žemėlapis \$6.65

Užsakymai siunčiami:

Devenių kultūrinis fondas
P. O. Box 10782
St. Petersburg, FL 33733

(atkelta iš psl. 78)

kraštus, kaip vyko Rusijos caro laikais, bet tėvynės meilės vedami būriais ėjo iš kaimų, viensėdijų, miestų su savo maisto krepšiais ir net iš vokiečių pirktais ginklais ginti savo tėvynės. Ir jie visi, savanoriai ir pašauktieji kariai, apgynė Lietuvos nepriklausomybę, kurią saugojo 22 laisvės metus.

lietuvių kultūrą, kurdami naujas lietuviškas tradicijas.

1940 m. birželio įsibrovusioms raudonosios armijos divizionams, taiki Lietuvos kariuomenė nebuvo paruošta šiems netikėtiems įvykiams dėl mūsų valstybės to meto politinių vadovų neapdairumo, neatsakingum o ir nesupratimo sutikti artėjančio karo audras. To pasėkoje Lietuvos kariuo-

lais. Savanoris partizanas šiuo metu dirba pogrindyje, leisdamas slaptą spaudą ir ragindamas tautą priešintis okupantui.

Šis naujasis savanoris partizanas, kaip ir pirmieji savanoriai nepriklausomybės gynėjai, atidavė savo kraštui, savo tautai didžiausią auką — savo gyvybę. Jis kovodamas tikėjo, kad artėja laikas ir valanda sprendi-

Savanoriams: Pociūnui, Kazlauskui ir Vaštokui prisegė gėles š. J. Pečiulienė ir š. V. Pečiulis.

Nuotr. St. Dapkaus

Nepriklausomybės laikais Lietuvos kariuomenė visada buvo nedaloma tautos dalis. Per jos rikiuotės eiles perėjo lietuvių jaunimas, kuris buvo lavinamas ne tik ginklų naudoti, bet ir auklėjamas tėvynės meilės šviesoje ir tautinės sąmonės ugdyme. Kariuomenė tais laisvės laikais buvo pagerbiama visuomenės per rengiamas kariuomenės šventes lapkričio 23 d., kurių metu kariai ir civiliai bendra malda ir vainikais pagerbdavo mūsų žuvusius už tėvynės laisvę. Jaunuo- liai, atlikę tarnybą kariuomenėje, grįždavo į savo gimtuosius sodžius su tvirtais tėvynės meilės idealais ir jungėsi šaulių būriuose, puoselėdami

menė buvo išblaškyta, bet nesunai- kinta, nes jos kariai, pirmos okupaci- jos savanoriai partizanai 1941 m. pavasarį išvijo bolševikų gaujas iš Lietu- vos.

Savanorio partizano vardas savo šviesiausiomis spalvomis sužibėjo 1945 - 52 m. laikotarpyje, kai Lietu- vos jaunimas ir buvę kariai susibūrę miškuose vedė kovą su sovietinio okupanto divizionomis. Žuvo tūksta- nčiai savanorių partizanų ir jų auko- mis lietuvių tautos kamienas buvo ap- saugotas. Šiandien žuvusieji savano- riai partizanai okupuotoje Lituvoje yra apraudojami liaudies sukurtose dainose ir pagerbti slaptais pamink-

mo, kad vėl skambės Lietuvos laisvės varpas, skelbdamas visai Lietuvai, kad ji yra laisva ir nepriklausoma.

Ir išeivijoje išryškėjo naujos rūšies savanoriai kultūrinėje, politinėje ir visuomeninėje veikloje. Tai mūsų išeivijos žymieji visuomenininkai, kurie susiorganizavę į politinius veiksnius veda kovą už Lietuvos išlaisvi- nimą pasauliniu mastu, palaikydami ryšius su Vakarų demokratinėmis val- stybėmis. Kiti susitelkę visuome- ninėse ir kultūrinėse organizacijose vykdo veiklą išlaikyti lietuvių kalbą, kultūrą ir papročius, juos perduoti jaunajai kartai, nuo kurios tautinio są-

moningumo priklausys lietuviškos išeivijos ateitis.

Prelegentas paskaitą užbaigė šiais žodžiais: "Šią prasmingą šventę švęsdami, visi šventai tikime į Lietuvos laisvės ateitį. Tik tėvų patriotiškai išugdyti naujieji šių laikų savanoriai — mūsų jaunimas, džiaugsis ir gerbs savo tėvus ir tęs Lietuvos laisvės kovą, apsišarvavęs mokslu ir patriotizmu."

Po paskaitos veiklus šaulys A. Borchertas buvo pagerbtas Šaulių žvaigždės ordinu. Pirmoji minėjimo dalis buvo užbaigta vėliavų išnešimu.

Koncertinėje dalyje pirmas scenoje pasirodė sol. Algis Simanavičius, kuris, akompanuojant D. Rotkienei, nuotaikingai atliko tris dainas. Atžalyno šokėjai, vadovaujami V. Vitkūnaitės ir A. Zenderienės judriai ir ritmingai atliko tris šokius. Juos papildė K. Janavičiūtė, programos pranešėja, jautriai padeklamavusi "Sesers žodžiai broliui". Pažymėtina, kad Kristina Janavičiūtė, jauna mergytė, gražiai ir gryna lietuvių kalba, be svetimos kalbos akcento bei priemaišų, sklandžiai vadovavo programai, kuri verta visų dalyvių ir rengėjų pagyrimų. Koncertą užtrukusį pusę valandos užbaigė solistas A. Simanavičius, padainavęs "Paskutinis tau sudiev" ("ištrauka iš G. Verdi operos) ir A. Kačanausko "Ten kur Nemunas banguoja". Akompanavo muz. D. Rotkienė.

Padėkos žodį tarė KLB Toronto apylinkės pirm. L. Radzevičius. Programos atlikėjai buvo apdovanoti gėlių žiedais. Minėjimas, užtrukęs pusantros valandos, užbaigtas Lietuvos himnu.

J. Varčius

ST. PETERSBURGE

Š.m. lapkričio mėn. 19 d. Romo Kalantos šaulių kuopa suruošė iškilmingą Lietuvos kariuomenės minėjimą. Nors oras buvo ir nepalankus, tačiau susirinko apie 170 žmo-

nių. Scena buvo papuošta dail. J. Juodžio pieštais Lietuvos kariuomenės ir valstybės simboliais. Minėjimui vadovavo kuopos pirm. V. Gedmintas. Įnešus Romo Kalantos ir Jūrų šaulių kuopų ir Lietuvos vyčių kuopos vėliavas, sugiedota Amerikos ir Lietuvos himnai. Po kun. J. Gasiūno invokacijos, atsistojimu buvo pagerbti žuvusieji Lietuvos laisvės kovose. Minėjime dalyvavo ir buvo pagerbti savanoriai kūrėjai, gyvenę St. Peterburge: mjr. L. Virbickas, B. Daukantas ir Petras Koncė. Jie uždegė žvakutes prisiminti kritusiems kovos draugams. Savanoris kūrėjas J. Punkrys dėl ligos negalėjo dalyvauti.

SPAUSDINAME PLK. LTN. KĘSTUČIO GEDMINO PASKAITOS IŠTRAUKAS

1918 metais lapkričio 23 dieną gimė Nepriklausomos Lietuvos kariuomenė. Nauji Lietuvos pulkai greit ruošėsi karui, nes bolševikų raudonosios armijos vienetai jau žygiavo į Lietuvos teritoriją.

Su dideliu pasiryžimu ir narsumu, Lietuvos pulkai atrėmė bolševikų puolimus ir stūmė juos lauk iš Lietuvos. 1920 m. liepos 12 taika buvo pasirašyta Maskvoje. Šita taika buvo labai svarbi Lietuvai, nes šioj taikoj Sovietų Sąjunga pripažino Lietuvą kaip nepriklausoma valstybę ir aiškiai

Plk. ltn. Kęstutis Gediminas su savo tėvais

Paskaitą skaitė svečias Amerikos kariuomenės plk. ltn. Kęstutis Gedmintas. Paskaita buvo įdomi istoriniais faktais bei pareiškimais dėl atgavimo Lietuvos laisvės.

Meninei programai vadovavo J. Gerdvilienė. D. Mackialienė ir S. Vaškys padeklamavo tai dienai pritaikintų eilėraščių. Sol. O. Armonienė padainavo tris, o vyrų vienetas penkias dainas, akompanuojant A. Mateikai.

nubrėžė Lietuvos rubežių su Rusija. Tai svarbiausia priežastis kodėl mes minėjom kariuomenės šventę, nes be mūsų kariuomenės, rusai nebūtų pripažinę Lietuvą nepriklausoma, nebūtų nustatę rubežių ir būtume buvę pavergti 20 metų anksčiau.

Gaila, kad mūsų kariuomenė neturėjo laiko atsikvėpti, nes bolševikus vežant lauk iš Lietuvos, lenkai užėmė Vilnių. Ir vėl lietuvių kariuomenė gynė mūsų laisvę ir brangią žemę...

1940 metais komunistai neturėjo

jokios intencijos gerbti tos taikos, kuri buvo pasirašyta 1920 m. Maskvoje. Ta taika, davė sovietam laiko suorganizuoti ir sustiprinti savo kariuomenę. Šį kartą sovietai buvo pasiruošę ir birželio 15 d. raudonoji armija okupavo Lietuvą be kautynių. Daugelis mūsų net ir dabar sakom, kad mes praradom savo savigarbą, kad nekovojom 40-tais metais.

Tarp 1940-tų ir 1957-tų metų organizuoti partizanų vienetai kovojo prieš NKVD ir sovietų vienetus. Komunistai gerai žinojo, kad be laisvo pasaulio paramos partizanai negalės ilgai išsilaikyti.

Lietuva yra daug nukentėjus per amžius. Jei ne karas, tai okupacija. Pirma — carai, o dabar komunistai... Tai kokia mūsų ateitis?.. Ar Lietuva amžinai pasiliks po komunistų pjautu?.. Ne... Lietuva vėl bus laisva, tik nežinom kada. Pasaulio politiniai reikalai nuspręs laiką ir tie politiniai įvykiai nebūtinai atsitiks Lietuvoj ar net Europoj... Tai kokie įvykiai išlaisvins Lietuvą?.. Pirma, visi galvoja, kad pasaulinis karas. Taip, pasaulinis karas galėtų išlaisvinti Lietuvą, bet šansas pasaulinio karo yra labai mažas. Nei Amerika, nei sovietai nenori pasaulinio karo, nes abu šonai labai nukentėtų ir gal net sunaikintų pasaulį, kaip kad mes jį dabar žinom su atominiiais ginklais. Varšuvos pakto tautos yra labai stiprios. Yra didelis skirtumas tarp jų dviejų...

Jei būtų pasaulinis karas, ar gali sovietai pasitikėti, kad lenkų, rytų Vokietijos, Čekoslovakijos, Jugoslavijos ir Vengrijos, aš tik paminiu didesnes kariuomenes, parems sovietų armijas karo lauke? 1956-tais metais vengrai labai skaudžiai pamokė rusus. Po Antro pasaulinio karo, rusai paliko savo divizijas Vengrijoj. Per dvyliką metų tos divizijos susigyveno su vengrais. Kai sukilimas prasidėjo, vengrų kariuomenės vienetai parėmė sukilėlius ir net rusų pora vienetų susimušė su NKVD daliniais. Komunistai atitraukė tas divizijas iš Vengrijos ir po vieno mėnesio atvyko naujos tankų divizijos iš Mongolijos numa-

lšinti sukilimo. Vengrai išmoko tą, ką Lietuvos partizanai jau seniai žinojo, kad be laisvo pasaulio paramos, sėkmingas sukilimas yra neįmanomas. Nuo to laiko sovietai neleidžia savo divizijom perilgai sėdėt vienoj vietoj. Vengrų sukilimas pastūmėjo sovietus išformuoti ir grynus lietuvių vienetus.

Amerika prarado gerą progą išlaisvint pavergtas tautas 1956-tais metais. Amerika, tik baigus karą Korėjoje, nenorėjo rizikuoti kariauti su sovietais. Amerikos militarinė jėga buvo labai silpna ir patys žmonės nenorėjo karo. Gaila, kad Afganistanas neatsitiko 1956-tais metais. Rusai tada būtų turėję kovoti Afganistane ir Vengrijoje ir apsaugoti rubežių su Kinija. Neramumai Lietuvoj ir Lenkijoj tada būtų galėję padidėti į pilnus sukilimus. Rusija nebūtų galėjus atremti militarinį spaudimą iš visų pusių.

Kalbant apie dabartinį pasaulį ir militarinius bei politinius didžiūnus, vis kalbam apie Ameriką ir Sovietiją. Mes pamirštam, kad yra pasaulyje miegantis slibinas Kinija, dabar turinti vieną bilijoną žmonių, yra stipriausia militarinė jėga pasaulyje žiūrint tik į kareivių skaičių, tai apie 6 milijonus karių. Dabar sunku įsivaizduoti, kokia armija būtų, jei Kinija mobilizuotų visą tautą? Kinijos armijos skaičius būtų arti šimto milijonų karių. Ar gali rusai laimėti karą prieš tokia armiją? Aš nemanau! Rusų militarinė jėga būtų padalinta tarp tolimųjų rytų, Europos ir Afganistano. Ar nebūtų geras laikas sukilimam...?

Reikia ir į artimuosius rytus pažvelgti. Kaip Iranas ir Irakas paveiks pasaulio militarinę lygsvarą? Jei militarinės lygsvaros palankumas yra Rusijai, galėtų pasinaudoti ta proga užimti Iranų naftos laukus. Amerika jokiū būdu neleistų taip atsitikti, nes be Artimųjų Rytų pigios naftos, Amerikos industrija ir militarinė jėga būtų smarkiai paveiktos. Artimųjų Rytų karas greitai išsiplėstų į pasaulinį karą, nes ne tik Amerika ir Sovietai, bet ir Europos tautos vartoją arabų naftą.

Būtų dar viena proga Lietuvai išsilaisvint.

Mes žinom, kad laisvė Lietuvai yra įmanoma, bet ar mes esame pasiruošę kovot už ta laisvę... Ne, mes, lietuviai, laisvam pasaulyje nesame pasiruošę. Kiek iš mūsų čia šiandien grįžtų į Lietuvą kovoti su ginklu? Gal maža saujelė, — ne dėl to, kad nėra noro, bet, kad daugeliui amžius nebeleis. Lietuvos laisvę iškovos Lietuvos jaunimas. Mums lieka pašalpos darbas. Užsienio lietuvių organizacijos turės apginkluoti ir finansiniai šelpti mūsų naują kariuomenę. Ar yra net viena lietuvių organizacija, kuri galėtų dabar nupirkti nors vieną amerikiečių naują A-1 Abrams tanką, kuris kainuoja 3 milijonus dolerių?... Mums reikia šiandien, ne rytoj: kiškite rankas į kišenes, į pinigines ir aukokite ne dešimkes, bet šimtines, kad mūsų fondai greitai augtų, kad būtų ta priemonė su kuria mes laimėsime Lietuvos laisvę. Tas fondas turi būt vartojamas tik karo laiku pirkti ginklus: — pirma — mūsų partizanam, o paskui mūsų naujai kariuomenei.

Lietuvos laisvė — tai ne tolimas sapnas. Ateis ta diena, kada vėl reikės pakelti ginklus. Bus vėl duotas pirmas įsakymas ir gims mūsų nauja kariuomenė. Vėl plevėsuos trispalvė ant Gedimino kalno be raudonos žvaigždės.

Prieš 24-rius metus aš stojau į Amerikos kariuomenę. Mokinausi, kaip suorganizuoti partizanų kuopas ir batalionus, kaip juos manevruoti kovoje ir mokinaus rusų armijos taktiką. Aš moku, kaip padaryti bombą iš miltų, kaip sunaikinti rusų tanką be raketų. Aš norėjau mokytis rusų kalbą, o ne vietnamičių.

Gaila, kad tuo laiku visos rusų kalbos klasės buvo pilnos. Aš per visą savo karjerą ruošiausi partizaniniam karui. Dabar, mano karjerai baigiantis, aš kaip ir daugelis jūsų, vis dar svajoju, kad vieną dieną aš kovosiu Lietuvos laukuose ir miškuose už tėvynės laisvę...

Šiais žodžiais baigė savo kalbą JAV plk. lt. Kęstutis Gedminas.

LŠST CENTRO VALDYBOS PIRMASIS POSĖDIS

LŠST Centro valdybos posėdis įvyko gruodžio 12 d. Sąjungos pirmininko Mykolo Abariaus namuose. Posėdyje dalyvavo pirmininkas Mykolas Abarius, vicepirmininkas Vincas Tamošiūnas, kapelionas tėvas Jonas Borevičius, SJ, Jūrų šaulių vadovas Bronius Valiukėnas, Kultūros vadovas muz. Stasys Sližys, Moterų vadovė Anelė Kirvaitytė, Tremties trimito redaktorė Stefa Kaunelienė, sekretorius Eduardas Milkus, išdininkas Matas Baukys, ūkio - tiekimo vadovas Juozas Kinčius, foto korespondentas Balys Telyčėnas ir rašantysis šias eilutes.

Pirmininkas Mykolas Abarius pasveikino ir padėkojo, ypatingą padėką reikšdamas atvykusiems iš Čikagos. Pasveikinęs pasakė: svarbiausias mūsų tikslas yra bendradarbiauti su visomis šaulių kuopomis ir šauliais, nežiūrint, kur jie gyventų: Amerikoje, Kanadoje, Australijoje ar kur nors kitur. Mes visi esame Lietuvos šauliai ir visi esame lygūs, tik mes gyvename skirtingose vietose. Mes turime bendradarbiauti su visais visuomeninės veiklos veiksniais: Altu, Vliku, Lietuvių Bendruomene, Jaunimo sąjunga, Balfu, Skautais, Ateitininkais. Remti lietuviškas parapijas ir mūsų tautinių šokių ir chorų vienetus. Negalime užmiršti ir mūsų gražaus žurnalo "Kario", kuris turi "Tremties trimitą", redaguojamą šaulės Stefanijos Kaunelienės. Taip pat ir kitų lietuviškų žurnalų ir laikraščių. Neikime į ginčus, vieni kitiems atleiskime ir draugiškai gyvenkime.

Sąjungos kapelionas ir Šaulių Žvaigždės ordino tarybos pirmininkas tėvas Jonas Borevičius, S. J., savo pranešime didelę reikšmę skyrė religijai, kuria remiasi ir mūsų pavergtos Lietuvos kovotojai. Po religijos turėtų būti vienybė ir gražus sugyvenimas. Nebus pas mus vienybės ir gražaus sugyvenimo — žlugs ir mūsų Šaulių Sąjunga. Kaip Šaulių Žvaigždės ordino tarybos pirmininkas siūlė,

kad šauliai būtų pristatomi apdovanojimui tik už atliktus nuopelnus Lietuvai arba Šaulių Sąjungai ir jokiū būdu, kurie paaukojo pinigų arba įsigijo uniformą. Kiekvienas įsirašantysis į šaulių eiles turėtų užsisakyti žurnalą "Kari" ir įsigyti uniformą.

Sąjungos vicepirmininkas Vincas Tamošiūnas savo pranešime atpaakojo įvykusio prieš 15 metų Detroite šaulių atstovų suvažiavimą, kuriame niekas nenorėjo kandidatuoti į Šaulių Sąjungos pirmininkus. Pertaukos metu tėvui Jonui Borevičiui prašant, sutikau būti kandidatu ir buvau išrinktas. Tose pareigose išbuvau 6 metus. Karyje "Šaulė tremtyje" redagavo šaulė Stefanija Kaunelienė, o "Tremties trimitą" redagavo Petras Petrušaitis. Iš viso — 6 psl. Tai buvo tikra ubagystė. Susitarėme su "Kario" redaktorium Z. Raulinaičiu ir abu skyrius sujungėme į vieną — "Tremties trimitą" ir jo redaktorium paprašyta šaulė Stefanija Kaunelienė, kurią prašome ir toliau jį redaguoti. Išleidome Kosto Jurgėlos redaguotą anglų kalba veikalą, prie kurio paruošimo daug dirbo šaulė Stefanija Kaunelienė, jau mirę Jonas Švoba ir Vladas Mingėla. Jo buvo išleistos kelios laidos ir gauta Šaulių Sąjungai pelno. Toliau Vincas Tamošiūnas kalbėjo apie šaulių nesugyvenimą, jų ginčus, bylas, netvarkingumą ir kitas ydas. Taip pat ir apie laikus, rusams okupuojant II kartą Lietuvą ir kovas su bolševikais.

Išdininkas Matas Baukys savo pranešime pasakė, kad pinigai iš senos valdybos dar neperimti, nes padėti terminuotai, kurių terminas baigiasi vienos sąskaitos gruodžio 22 d., o kitos — gruodžio 31 d. Pasibaigus terminui, pinigai bus persiųsti naujai valdybai. Stasio Butkaus šaulių kuopa sumokėjo nario mokesį už 1988-89 metus 200 dol. ir dar iš vienos kuopos gauta 50 dol. Knygos dar neužvestos.

Moterų vadovė Anelė Kirvaitytė kalbėjo labai entuziastiškai, sakysda-

ma, kad mane mažai kas pažįsta, bet aš turiu daug patyrimo, ilgai dirbau Šaulių sąjungoje Klaipėdoje, turėjau ansamblį, nors paskutinius trejus metus mažai dirbau, bet bandysiu ledus pralaužti — surengsiu kultūrinę savaitę ir suorganizuosiu nors mažą — iš 5 - 10 vaikų ansamblį. Dainavos mums nereikia, turime savo stovyklą "Pilėnus".

Jūrų šaulių vadovas Bronius Valiukėnas pasakė, kad jis dar kaip reikiant neįsitraukė į naujų pareigų darbą, rašo kuopoms sveikinimus.

Ūkio ir Tiekimo vadovas Juozas Kinčius, papasakojęs savo praleistas dienas šaulių eilėse Lietuvoje ir čia, pasiūlė valdybai amnestuoti visus nubautus šaulius ir sutvarkyti apdovanojimo reikalus, nes dabar yra atvejų, kai šaulys, išstarnavęs 2 ar 3 metus, yra apdovanojamas, o tuo tarpu išstarnavęs 15 ar daugiau metų — lieka užmirštas.

Sekretorius Eduardas Milkuskas, apibūdinęs savo šaulišką veiklą Lietuvoje, pasakė, kad jis kaip sekretorius tik užrašo ir kitame posėdyje paaiškės, ar gerai viską užrašė.

Tremties trimito redaktorė Stefanija Kaunelienė pasakė, kad ji parašė į Tremties trimitą vdamąjį ir jame pažymėjo, ką kiekvienas centro valdybos narys turėtų dirbti. Anksčiau, kai Kultūros vadovu buvo Jonas Švoba ir spaudos - informacijos — Vladas Mingėla, jie parūpindavo medžiagos ir Tremties trimitui. Šaulių sąjungos pirmininkas Karolis Milkovaitis buvo darbštus žmogus, bet jis neturėjo visų darbų naujai išrinktam pirmininkui, o dirbkime visi ir bendromis jėgomis daug ką padarysime.

Kanadoje statomam paminklui paskirta 300 kanadiškų dolerių. Susikaupimu ir kun. Jono Borevičiaus sukalbėta maldele prisiminti mirę valdybos nariai: Jurgis Baublys, Jonas Švoba, Vladas Mingėla ir Alfonsas Žiedas.

Klausimų ir sumanymų skyriuje buvo aptarti įvairūs reikalai: apdovanojimai, šaulių ginčai, kurie mums garbės nedaro, piniginiai reikalai, turimos šaulių sandėlyje knygos ir kiti. Pirmininkas Mykolas Abarius posėdį pravedė labai sklandžiai ir gražiai. Po posėdžio fotografas Balys Telyčėnas padarė bendrą Centro valdybos nuotrauką ir kiekvieno nario atskirai. Onutė Abarienė apkrovė posėdžio stalą pietums skirtais maisto patiekalais, kurie buvo pradėti tėvui Jonui Borevičiui sukalbėjus maldą ir palaiminus valgius.

A. Grinius

KAI VEIKIAMA SUTARTINAI...

1987 m. spalio mėn. 31 d. Melbourne DLK Vytenio šaulių kuopa suruošė iškilmingą metinį susirinkimą, į kurį buvo kviečiami dalyvauti ir svečiai. Susirinkime šaulės ir šauliai vasarinėmis uniformomis. Salė papuošta Tautos, Australijos ir kuopos vėliavomis. Iškilmingą susirinkimą atidarė šaulių kuopos pirmininkas Juozas Kvietelaitis Daukšos žodžiais:

“Visais amžiais tautos kalbėjo savo gimtąja kalba. Ne žemės derlingumu, ne rūbų skirtingumu, ne šalies gamtos gražumu, ne miestų ir pilių tvirtumu tautos išsilaiko, bet vartodamos savo gimtąją kalbą. Atimk iš tautiečių gimtąją kalbą ir tautos nebėra...”

Sekretriati pakvietė B. Kaminską, o vicepirmininke garbės šaulę Laima Lipkevičienę. Tylos minute buvo pagerbti visi dėl Lietuvos žuvę tautiečiai ir mirę kuopos šauliai...

Programoje, be eilės kuopą liečiančių reikalų, buvo paminėta tautos poeto Maironio 125 metų gimimo sukaktis.

Spalio mėn. 9-ji diena — Vilniaus užgrobimas — prisiminta ir šaulių kuopos įsikūrimo šešerių metų sukaktis.

Sienoje pakabintas didžiulis plakatas su tautos poeto Maironio eilėraščio žodžiais:

*Pavojų motina tėvynė.
Ateina audra iš pietų!*

*Tai lenkas, išgama tautų,
Mums neša pančius ir žudyne...*

Plakato kairėje didelis Maironio portretas, dešinėje — Gedimino pilies bokštas su tautos vėliava. Viršuje miestą puolantis baltas lenkų aras. Išplatinta 100 lapelių atsisaukimų dėl spalio 9 d. St. Varankos žodžiais, kurie rado atgarsį...

Apie tautos poetą Maironį skaitė šaulė O. Pocienė, pabrėždama, kad tiek Rymvydas — Adomas Mickevičius, tiek Jonas Mačiulis — Maironis atėjo į lietuvių tautą visiems laikams... Dar nė vienas kitas leituvis poetas nėra jų pralenkęs. Po paskaitos, šaulys Viktoras Pleškūnas padeklamavo poeto Maironio eilėrašį “Ašaros tarp juokų”. Prisimenant spalio 9 dieną Vilniaus užgrobimą, kalbėjo Laima Lipkevičienė. Ji perskaitė vertimą iš Melbourne leidžiamo lenkų laikraščio Tygodnik Polski iš 1987 m. 9.5 d. Nr. 35, pabrėždama, kad sienoje pakabintame didžiuliam plakate poeto Maironio žodžiai tinka ir šioms mūsų dienoms. Pranas Bartaška paskaitė K. Vabalėlio eilėrašį “Neik su velniu obuolianti, o su lenku bičiuolianti”.

Nors Vilniuje dabar dominuoja lietuviai ir savo numylėtą sostinę puošia statybomis, kaip operos rūmai, nauji gyvenamieji kvartalai; vertingomis skulptūromis, kaip “Rytas” ir t.t., lenkų spaudoje ir kiekvieno lenko mintyje Vilnius laikomas Lenkijos pakraščio miestu. Ir išivijoje lenkai visai diskriminuoja lietuvius. Dėl Vilniaus, o gal ir dėl visos Lietuvos, mums teks kariauti su lenkais. Todėl turime ruoštis jau dabar...

Europos pirmininko J. Kvietelaičio pranešime buvo pabrėžta, kad išivijoje nėra sunku išlaikyti lietuvių kalbą, jei šeimoje kalbama lietuviškai ir rūpinamasi Lietuvos reikalais. J. Kvietelaitis šauliams pristato, kaip pavyzdį vyresniųjų ir jaunesniųjų Didžiųjų šeimas, Arų šeimą. Zdoniaus ir Juškų šeimas ir visą eilę kitų šeimų.

Europos pirmininko pranešime buvo iškeltos ir apibūdintos veiklios šaulės moterys. Poetei A. Palai-

mai buvo įteiktas Australijos Lietuvių Fondo 200 dolerių čekis, skirta parama jos knygų išspausdinimo išlaidoms padengti.

Ūkio viršininkė Ona Szntimrey pranešė apie jos atliktus darbus ir Šaulių kuopai įteikė (jos esktra uždirbtų pinigų) 60 dol. čekį.

Iškilmingas susirinkimas užbaigiamas menine saviveikla, kurioje deklamacijomis gražiai pasirodė šauliai: Viktoras Pleškūnas, Pranas Bartaška, V. Lipkevičius. Lūpine armonikėle pagrojo A. Karašauskas.

Po Tautos himno, visi dalyviai susirinko pasivaišinti suneštine vakariene... Iškilmingas susirinkimas praėjo sklandžiai, glaudžiai draugiškoje nuotaikoje.

Susirinkimo dalyvis

TAUTOS POETAS MAIRONIS

Kaip lietuviai vyskupą Motiejų Valančių laiko lietuvių tautos pedagogu, taip Maironį — tautos poetu. Maironio dar nepralenkė nė vienas lietuvis poetas.

Tikroji poeto Maironio pavardė yra Jonas Mačiulis, o Maironis tik jo pasirinktas literatūrinis slapyvardis.

M aironis — Jonas Mačiulis gimė 1862 metais lapkričio mėn. 2 d. Bernotų vienkiemyje, netoli Raseinių miesto. Maironio tėvai nebuvo baudžiauninkai, kaip daugelio iš mūsų proseneliai, bet nuo baudžiaivos laisvi lietuviai valstiečiai. Nuo seno galėdami dirbti tik savo ūkyje, buvo gana pasiturintys. Maironio tėvas, be savo ūkio, valdė dar ir nusigyvenusį, prasiskolinusį Pasandvario palivarką.

Maironio — Jono Mačiulio tėvas turėjo kapitalo. Jis nutarė savo Jonuką leisti į mokslus. Jonukas pasirodė darbštus, tvarkingas ir gabus mokslui berniukas. Iš jaunų dienų jis lengvai spręsdavo matematikos užduotis. Gimnazijos mokytojams atrodė, kad iš Jonuko išaugs garsus matematikas. Nuo šeštos klasės Jonukas ėmė domėtis ir linkti prie literatūros. La-

Maironio paminklas Kaune
Skulp. G. Jakūbonis

bai daug skaitė: klasikų veikalus ir žurnalus.

Baigęs Kauno gimnaziją, Jonas Mačiulis išvyko į Kijevo universitetą studijuoti visuotinę ir pasaulinę literatūrą. Studijuodamas irgi labai daug skaitė ir tapo labai išsilavinusiu jaunuoliu. Kijeve studijavęs tik metus, jis grįžo į tėvynę ir įstojo į Kauno kunigų seminariją. Kad jis taptų kunigu, pageidavo Maironio tėvai. O ir jis pats numatė, kad gyvendamas tėvynėje, jis geriau galės prisidėti

prie lietuvių užguitos ir lenkų suniekintos tautos prisikėlimo... Maironis, susidūręs su bendramoksliais, kurie didžiavosi savo tėvynėmis, savo kalbomis ir įvairiais kultūriniais bei istoriniais paminklais, pasijuto neturįs po savo kojomis pagrindo. Neturįs, kuo prieš bendramokslius didžiutis. Tai veikė į jautraus jaunuolio, Jono Mačiulio ambiciją. Jis pradėjo ieškoti savo, kaip lietuvių, atramai pagrindo... Jis pradėjo domėtis Lietuvos istorija, istoriniais ir kultūriniais paminklais. Lietuvos valstybės valdovais, tėvynės turtais bei gamtos grožiu ir t.t. Jonas Mačiulis pasijuto ne tik tolygus moksladraugiams, bet visus juos viršijantis. Parašė trumpą Lietuvos istoriją. Labai didžiavosi ir vertino Didįjį Lietuvos kunigaikštį Kęstutį, dėl jo kilnaus žmoniškumo. Pirmoji Jono Mačiulio - Maironio kūryba buvo išspausdinta 1895 metais. Knyga pavadinta *Pavasario balsai* Maironio slapyvardžiu, kuris virto antrąja jo pavarde. Iki šiol ja poetas ir tebevadinamas.

Klieriku būdamas, Maironis taip pat pasižymėjo gabumais ir darbštumu. Seminarijos vadovybė jį pasiuntė į Peterburgo dvasinę akademiją tobulintis teologijoje. Akademiją baigęs, Maironis buvo tos pačios akademijos profesorium. Lankėsi Italijoje, Šveicarijoje, keliones aprašinėjo eilėraščiais. Maironis po I pasaulinio karo buvo Kauno kunigų seminarijos rektorium, profesorium, o Vytauto Didžiojo universitete, be teologijos mokslų, dėstė pasaulinės literatūros kursą.

Iš pasakymo matome, kad Maironis buvo aukšto mokslo bei išsilavinimo asmenybė, nesustingęs ant savo diplomų, bet nuolat skaitydamas studijavo tautos ir tėvynės meilės fakultetą, kurio kaip tik trūksta daugeliui asmenų, besididžiuojančių fakultetais...

Maironis yra pavyzdys daugeliui iš mūsų, kurie neturi diplomų, bet daug skaito, daug žino, širdyje turėdami tautos ir tėvynės meilę, dažnai ir diplomuotus pralenkia... Ką

Maironis sukūrė ir parašė, mes visi žinome. Giedame Marija, Marija. Dainuojame Kur bėga Šešupė, Kur lygūs laukai, Trakų, štai, garbinga pilis. Kai širdį Tau skausmas Lietuva brangi, Užtrauksim naują giesmę, broliai, ir daugybę kitų.

Poetas Maironis, būdamas labai jautrus, greitai perprato lenkų veidmainišką būdą, lenkų nekentė ir nuo jų šalinosi. O sulenkėjusius lietuvius jis satyriniais eilėraščiais pliekė pa juokdamas, kad "oičyzna" jiems rūpi, ne meilė tėvynės. Skanumynus ir balius pamėgusius lenkus įspėjo, kad muzikas nuo Volgos ateis, kuriam turėsite paklusti. Tie Maironio žodžiai dabar jau yra išsipildę.

Maironis mirė 1932 m.

A. Palaima

Apie Maironį paskaitą skaito
š. Pocienė

KAS MAN DARBO

M a i r o n i s

Kas man darbo, jog tėvynę
spaudžia sopuliai,
Jog piktieji, ją pamynę,
Žudo taip baisiai.

Duok stiklę šen brolyti,
Duok užliet vargus,
Šimtą metų pamatyti
Duota mums nebus!...

Kas man darbo, jog bažnyčia
Verkia kruvinai,
Jog ją žeidžia tarsi tyčia
Patys jos vaikai.

Užrūkyti duok, brolyti,
Dūmai teužsklis,
Reikia dūmais uždaryti
Sąžinei akis...

Kas man darbo, jog jaunimą
Žudo mums gudai,
Jog per mokslą — apjakimą
Duoda vien tiktai.

Žalią stalą trauk, brolyti,
Vintui skleisk būbnus,
Dienos ilgos.. Kas daryti,
Ilgu taip nebus!...

Kas man, jog vaikus bedieviai
Žudo amžinai,
Jog jau žalių medžio žievę
Kerta kirminai.

Popai į cerkves, brolyti,
Gena mūs vaikus...
Bet vienam, kas bedaryti?!...
Kaip sau bus, tebus!...

Kas man jog jau pasileido
Kaltės kaip vanduo,
Jog ant žydinčiojo veido
Gelsta jau ruduo...

Kas man darbo, brolyti...
Juk žingsnius vaikų
Ir vedžioti ir taisyti —
Darbas kunigų!...

Kas man darbo, joguei vargšo
Niekas neužstos,
Jog lopais iš tolo barkšo,
Miršta be plutos...

E, jau vargšai tie, brolyti,
Visada jie bus...
Liepk vežėjui užkinkyti,
Trauksim į svečius!...

Kas man darbo, jog barzdociiai
Žydai siaubia mus,
Jog jų geismams ir jų sočiai
Vis gana nebus...

E, be žydo jau, brolyti,
Apsisuks galva,
Juk ir pirkti, ar taisyti
Kas padės tada?...

Sako, gelbėti draugiją
Reikia jau gyvai,
Kas man darbo, tekirmija
Kad tik man gerai...

Kas man darbo, tai brolyti,
Suvadink šunis,
Trauksme kiškių vaikyti,
Kaip tik kiek prašvis...

Sako: kibkim į tvėrimą
Dėl tėvų šalies,
Sako — be pasišventimo
Saulė jai nušvies...

Kas man darbo, juk, brolyti,
Atsiras tokie,
Kur norės save žudyti...
Tepasišvenčia jie.

Sako, sentėvių liežuvis
Tai dvasia tautos;
Sako, išgama lietuvis
Be tėvų kalbos...

Kas man ta kalba, brolyti,
Juo ji man brangi?
Dar čia būru palaikyti
Gal mane visi...

Sako, mokslas — tai galybė,
Ginklas ir viltis;
Sako, duos mums jis didybę
Atidengs akis.

Kam tas mokslas man, brolyti,
Proto man gana,
Kas daug nori išmanyti,
Tam apsvaigs galva!...

Kas man darbo, kad ir rečia
Ant manęs kiti,
Juk ir jie, aukštai išlėkę,
Nusileis visi.

Miegas lenkia man, brolyti,
Galvą jau seniai;
Eikim sau pasivartyti
Lovoje saldžiai.

ČIKAGOS DAUKANTĖNAI PRIEŠKALĖDINĖJE NUOTAIKOJE

Šv. Kalėdos — meilės, taikos ir dvasinės ramybės džiaugsminga Kristaus gimimo šventė, kurią išgyvena pakilioje nuotaikoje visas krikščioniškasis pasaulis; laukia jos suaugę bei

maži vaikai, švenčiame mes ir švenčia mūsų broliai bei sesės pavergtoje tėvynėje Lietuvoje.

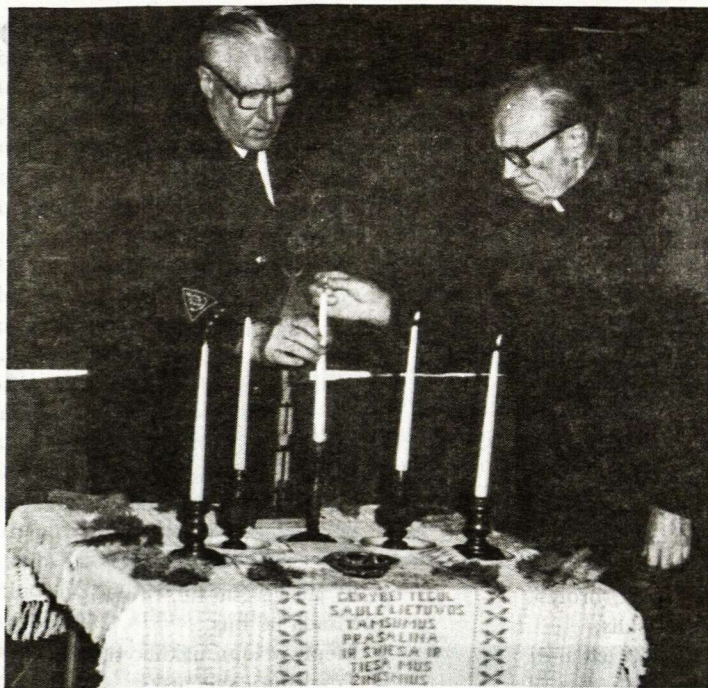
Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa Čikagoje šią giliai prasmingą ir di-

dingą šventę jau daugelį metų pradeda savo prieškalėdiniu labdaros pasiūkimu, aplankydama lietuvius senelius, gyvenančius Šv. Šeimos namuose, Lemonte, Ill. Tokia dau-

kantėnų moterų kilnų tikslą turinti išvyka, aplankyti rudenėjančio gyvenimo dienas sulaukusius tautiečius ir su dovanomis pasveikinti juos artėjančių Šv. Kalėdų proga, buvo suorganizuota ir šiais metais gruodžio 16 d., kada grupelė jūrų šaulių moterų nuvyko į senelių namus, juos ten aplankė, paguodė, pasveikino ir apdovanojo. Šia proga seselėms kazimierietėms kuopos vardu buvo įteikta kukli auka. Tos išvykos dalyvės, jūrų šaulės su džiaugsmu Šv. Šeimos namuose buvo sutiktos ir su dėkingumu buvo išlydėtos į Čikagą, kur jų laukė Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos rengiamos Kūčių vakarienės gausūs ir skubūs pasiruošimo baigiamieji darbai.

Vos kelioms dienoms praslinkus, š. m. gruodžio 20 d. daukantėnai, jų šeimų nariai ir jūriniai šauliškos veiklos rėmėjai bei svečiai gausiai rinkosi Šaulių namuose į kuopos prieškalėdinį renginį — Kūčių vakarienę. Suvažiavo ir susirinko netoli 200 asmenų, užpildžiusių Šaulių namų salės patalpas. Čia visų laukė tradiciniais Kūčių valgiais gausiai apkrauti stalai, graži, meniškai lietuviškais ornamentais papuošta Kalėdų eglutė, grojamos kalėdinės muzikos bei giesmių garsai, na, ir malonūs šio renginio šeiminkai — uniformuoti jūrų šauliai ir šaulės.

Paminėtina, kad į šį jūrų šaulių prieškalėdinį renginį specialiai iš Detroito atvyko LŠST pirmininkas M. Abarius su ponia, dalyvavo Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės pirm. V. Išganaitis, LŠST vyr. kapelionas tėv. J. Borevičius, S.J., jūrų kpt. B. Krištopaitis su ponia, Mažosios Lietuvos Rezistencinio Sąjūdžio valdybos pareigūnas A. Regis, Cicero "Klaipėda" jūros šaulių kuopos pirm. J. Mikulis su ponia, LŠST ordenų komisijos narė ir Lietuvių Bendruomenės veikėja B. Jasaitienė, iš Beverly Shores atvykę svečiai p.p. Galiniai, keli okupuotos Lietuvos ekskursantai, na, ir daugelis kitų, kurių čia visų ir neįmanoma išvardinti. Organizuotai dalyvavo Vytauto Didžiojo šaulių

Vyr. kapelionas tėv. J. Borevičius uždega švakutę.
Nuotr. A. Aleksandravičiaus

rinktinės gausi šaulių grupė, Cicero Klaipėdos j. š. kuopos nariai, Brighton Parko Namų savininkų dr-jos nariai ir Budraitis Realty Co. tarnautojai, sudarydami atskirus stalus. Taip pat matėme Čikagos skyriaus ramovėnus ir birutininkes.

3 v. p.p. Gen. T. Daukanto j. š. kuopos pirmininkui E. Vengianskui tarus visiems pasveikinimo žodį ir pristačius gerbės svečius, Kūčių vakaronės programa buvo pradėta tradicinėmis žvakučių uždegimo ir Kalėdų eglės įžiebimo apeigomis. Lietuvos laisvės kovų dalyvių, karių, partizanų ir šaulių, žuvusių kovose prisiminimui žvakutę uždegė V. Išganaitis, mirusių kuopos narių ir šaulių atminimui — žvakutę uždegė A. Regis, kenčiančių Sibiro taigose ištrėmimą, kalinamų ir persekiojamų prisiminimui — tėv. J. Borevičius, už lietuvių jūreivius, plaukiojančius plačiuose pasaulio vandenynuose po svetima vėliava — jūr. kpt. B. Krištopaitis ir už pavergtą, bet kovojančią brangią tėvynę Lietuvą, seses bei

brolius ir artimuosius Lietuvoje — J. Mikulis.

Kalėdų eglę, jungiančią visus šios vakarienės dalyvius su broliais ir sesėmis bei giminėmis Tėvynėje, taręs sveikinimo žodį, įžiebė LŠST pirmininkas M. Abarius. Žvakučių uždegimo ir kelėdinės eglės įžiebimo apeigos buvo baigtos visiems sugiedojus dabar okupuotoje Lietuvoje vietoje Lietuvos himno lietuvių giedamos dainos "Lietuva brangi" vieną posmą.

Kviečiamas Šaulių sąjungos vyr. kapel. tėv. J. Borevičius Kūčių vakarienės palaiminimo maldoms, kurias sukalbėjęs ir sugiedojus kalėdinę giesmę "Sveikas, Jėzau gimusis", buvo laužiami paplotėliai, vienų kitiems linkima linksmų Kalėdų bei laimingų Naujųjų metų ir pradedamos Kūčių vaišės, Vaišinamasi tradiciais Kūčių patiekalais k. a. kelių rūšių skaniai pagaminta žuvimi, silkėmis, įvairiais vinigretais, bulvine mišraine, šližikėliais su pienu, kisieliumi, įvairiais pyragais, kava ir kitais įvairiais

Moterų sekstetas gieda kalėdines giesmes
Nuot. A. Aleksandravičiaus

su pasninku patiekalais, kurių buvo, kaip kad lietuviški papročiai reikalauja, daugiau dvylikos. Kas norėjo, galėjo is skanaus vynelio paragauti.

Kiek užkandus ir pasivaišinus, kuopos pirmininkas E. Vengianskas kviečia Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės dainininkes E. Alekniene, F. Brauniene, M. Radzevičiene, A. Latoniene, S. Rudokiene, J. Paškevičiene ir I. Pociene pagiedoti kalėdines giesmes, kurias, grupės vadovui muz. J. Sodaičiui akomponuojant, skambiais ir darniai išlygintais balsais pagieda: "Ateik džiaugsmingai", "Nakties tyloje", "Tyliają naktį", "Ties Betliejum", "Kalėdos" ir "Sveikas, Jėzau gimusis". Už gražiai atliktą kalėdinių giesmių programą daininkėms ir muz. J. Sodaičiui visų dalyvavusių vardu buvo išreikšta padėka ir gausiai paplota.

Išklausius kalėdinių giesmių, gauta žinia, kad ir Kalėdų Senelis (V. Zinkus) su dovanomis jau atvyko į Šaulių namus. Pasigirsta garsūs skambalo garsai ir Kalėdų senelis, didžiulį sunkų maišą įvairių dovanų, jūrų šauliams J. Marui ir N. Martinkui padedant, nešinas atžygiuoja prie eglės. Sujudo salė. Šaukiami prieš tai dalyvaujančių ištraukti numeriukai ir pagal juos dalinamos dovanos. Vieni jas gavo pasižadėję 1988 m. būti geresni, kiti — kaip svečiai, o kai kurios vieš-

nios, už dovanas turėjo net Kalėdų senelį pabučiuoti. Visi gavo, jų niekam netrūko. Ir taip visus pralinksminęs, Kalėdų senelis dovanas išdalinęs, kaip atvyko skambalu skambindamas, taip triukšmingai ir išvyko. Dėkojama seneliui ir jo padėdėjams. Kuopos pirmininkui Z. Vengianskui, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vardu, palinkėjus visiems linksmų bei džiaugsmingų Šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų, baigiama Kūčių vakarienės programa.

Dar valandėlę kiek pabendrauta, kavute bei skanėstais pasivaišinta, ir apie 8 val. pakilioje nuotaikoje buvo skirstomasi į namus, už kelių dienų savo šeimos ratelyje artėjančias Šv. Kalėdas švęsti.

Baigiant tenka pasidžiaugti čia kalbamo jūrų šaulių priekalkėdinio renginio visokeriopu pasisekimu ir sveikinti Gen. T. Daukanto kuopą, įžengusią į savo sėkmingos šauliškoji pasireiškimo 25 metų sukaktuvinius metus, kurie, kiek žinoma, 1988 m. rudenį, iškilmingai Čikagoje bus paminėti. Tad geriausios sėkmės Lietuvos Šaulių sąjungos tremtyje pirmiesiems jūriniai šauliškosios organizuotos veiklos pionieriams, Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos nariams bei vadovams 1988-siais sukaktuviniais metais.

Koresp.

ŠVYTURIO JŪROS ŠAULIŲ KUOPOS BENDROS KŪČIOS

Švyturio jūros šaulių kuopos šaulės, moterų vadovės Onutės Seleenienės vadovaujamos, gruodžio 23 d. 12:00 val. Šv. Antano parapijos salėje suruošė tradicines jau kelinti metai iš eilės bendras Kūčias, į kurias atvyko apie 100 asmenų — šaulių ir svečių.

Salės priekyje stovėjo papuošta šiaudinukais Kalėdų eglutė, o prie jos dvi žvakės, stalai padengti dekoruotomis staltiesėmis ir papuošti gėlėmis.

Kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas pasveikino atvykusius svečius, pabrėždamas, kad Kūčios ir Kalėdos yra tradicinės šventės. Šauliai jungiasi į vieną didelę šeimą ir bendrai švenčia šią šventę, kurioje mes pavalgome Kūčių vakariene, prisimename Lietuvą, joje paliktus ir vergiją nešančius brolius ir seseris. Taip pat ir Sibirian ištremtuosius. Baigęs žodį, pakvietė parapijos kleboną kun. Alfonsą Baboną ir Lietuvos bendruomenės Mičigano apygardos pirmininko Vytautą Kutkų uždegti žvakutes už žuvusius dėl Lietuvos laisvės kūrėjus savanorius, šaulius, partizanus ir dabar kovojančius. Invokaciją ir maldą prieš Kūčias sukalbėjo kun. Alfonsas Babonas.

Valgyti Kūčias pradėjome plotkeliais, kuriuos laužėme vienas su kitu ir linkėjome linksmų švenčių. Sesės šaulės apkrovė stalus įvairiais be mėsos Kūčių valgiais.

Žurnalistas ir buvęs žurnalistų Detroito skyriaus pirmininkas Stasys Garliauskas papasakojo apie švenčiamas Lietuvoje Kūčias ir su jomis susijusius burtus.

Danutė Barauskaitė paskaitė eilėrašį "Kalėdų naktis" ir paskambino pianinu vieną kūrinėlį. Laimutė Lungytė paskaitė "Kalėdų varpeliai". Svečiai joms padėjo plojimais.

Muz. Stasio Sližio vadovaujami visi pagiedojome: "Tyliają naktį", "Gul šiandieną", "Piemenėliai" ir "Sveikas, Jėzau". Stasys Sližys pagyrė už

gražų giedojimą ir pareiškė, jei kada jo choras išbėgiotų, jis mielai mus visus pakviestų į chorą.

Kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas padėkojo parapijos klebonui kun. Alfonsui Babonui už sukalbėtą maldą, žurn. Stasiui Garliauskui už paskaitą, Danutei Barauskaitei ir Laimutei Lungytei už paskaitytus eilėraščius, Stasiui Sližiui ir pravedimą bendro giedojimo, moterų vadovei Onutei Selenienei ir jos talkininkėms už Kūčių paruošimą, svečiams už gausų atsilankymą ir palinkėjo visiems linksmų Kalėdų švenčių ir laimingų Naujų metų!

Kūčių valgius ruošiant, Onutei Selenienei talkininkavo: Stefanija Telyčėnienė, Liuda Mazionienė, Salomėja Grigaitienė, Elena Bražiūnienė, Onutė Abarienė, Bronė Vasiliauskienė ir Sofija Sirutienė. Kūčios buvo gerai paruoštos ir pakilioje nuotaikoje pravestos. Padėka priklauso Švyturio jūrų šaulių kuopos pirmininkui Broniui Valiukėnui ir moterų vadovei Onutei Selenienei ir pamintoms talkininkėms.

PAS CICERO ŠAULIUS

Pirmą kartą Cicero jūrų šaulių kuopos "Klaipėda" valdyba buvo sukviesta posėdžio pas pirmininką Juozą Mikulį. Suvažiavę valdybos nariai į Westchesterį, stebėjosi taip puikiai įruošta pirmininko rezidencija.

Posėdžio metu pirmininkas painformavo apie įvykusį šaulių atstovų suvažiavimą, kuris palyginti praėjo labai sklandžiai ir kad į centro valdybą išrinkus pirmininku Mykolą Abarių, cv dabar sudaryta Detroite. Jūrų šaulių vadovu išrinktas Bronius Valiukėnas. Visi susirinkusieji buvo labai patenkinti, kad pagaliau šaulių centro valdyboje baigėsi intrigos ir kad į centro valdybą yra išrinktas ir mūsų kuopos pirmininkas Juozas Mikulis.

Diskusijose iškilo klausimas dėl metinio baliaus, nes Čikagos šaulių namai labai pabrangino savo salę. Nutarta metinį balių ruošti savoje Šv. Antano parapijos salėje 1988 metų spalio mėn. 8 d. Kasininkas Jonas Deckeris pranešė, kad dabar Tautos ir Lietuvių fondams esame iš kuopos kasos įnešę po 500 dol. Kuopos 25 metų sukaktuvinį leidinį sutiko redaguoti žurnalistas Vaclovas Prūsas. Švenčių proga nutarta su dovanėlėmis aplankyti slaugymo namuose esančias kuopos šaules Dobilienę ir Gailienę.

Po posėdžio visi dalyviai buvo pakviesti į apatines patalpas, kur buvo paruoštos vaišės, nes paaiškėjo, kad kuopos kasininkui Jonui Dėkeriui suėjo 80 garbingų metų. Jam buvo sugiedota ilgiausių metų ir įteikta dovanėlė.

Valgėm, gėrėm ir vistiek daug kas liko, tad išeinant šeimininkė Mikulienė dar pridėjo ir išsinešti. Be šeimininkės vaišės ruošė Ašoklienė, Pranskevičienė, Skamienė ir Skopienė.

—S. Paulauskas

VYTAUTO DIDŽIOJO ŠAULIŲ RINKTINĖ AUKOJA

Rinktinės vadovybė, žinodama pinigų reikalingumą socialinei, kultūrinei ir visuomeninei veiklai, 1987 metais aukomis išmokėjo 3,651 dolerį sekančioms organizacijoms ir institucijoms:

Mokykloms: Brighton Parke, Marquette Parke, kristijono Donelaičio ir Vasario 16-tosios gimnazijai — 600 dol.;

Spaudai: Draugui, Laisvajai Lietuvai, Sandarai, Lietuvių balsui, Lietuvos, Pasaulio lietuviui, Europos lietuviui, Laiškams lietuviams, Mūsų žinioms, Kariui ir Lietuvių Katalikų

Bažnyčios Kronikai — 560 dol.;

Radio programoms: Margačiui, Lietuvos aidams ir T. Šluto — 325 dol.;

Įvairioms organizacijoms ir institucijoms: Balfui, Altui, Konsului, Tautos fondui, Lietuvių fondui, Baltų lygai, Lietuvių teisėms ginti, Dainavos ansambliui, Operai, Uragvajaus tautinių šokių grupei, Jaunimo centrui, Socialinių reikalų tarybai, Lietuvos vyčiams, Balzeko kultūros muziejui, Archit. Muloکو knygai, Rudauskui ir kun. J. Borevičiaus pagerbimui — 2,166 dol.

Prie rinktinės veikia Vasario 16-tosios gimnazijai šelpti būrelis. Čia uoliai aukas renka ne tik iš rinktinės šaulių, bet ir rinktinei nepriklausančių, Janina Pileckienė. 1987 m. surinko ir pasiuntė gimnazijai 1,814 dol. Padėka priklauso rinkėjai ir aukotojams.

A. Balčytis

S N A I G Ė S

— Kas esate jūs, iš tiesų,
Speigų dukros ar fėjos,
Vis krintančios iš debesų,
Grakščiai šokančios vėjuos?

— Mes ašaros Žemės
Lopelio mažyčio,
Kur dangus aptemęs
Virš senolių gryčių.

Kur jo vaikų širdį
Kraupi dalis slegia,
Kur niekas negirdi,
Kai jų laisvę vagia.

— Ašaros ledinės,
Lietuvos vargdiinės.

St. Radžiūnas

MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

A. A. KPT. PRANAS ŽITKUS

1987 m. spalio 14 d. mirė kpt. Pranas Žitkus, kilimo panevėžietis. Buvo gimęs 1898 m. rugsėjo 29 d.

A. a. kpt. Pranas Žitkus

Baigęs Kaune karo mokyklą, ilgensį laiką tarnavo Panevėžio karo komendantūroje, vėliau buvo perkeltas į Kauną ir tarnavo kariuomenės intendantūroje. Buvo apdovanotas Vytauto Didžiojo 5-jo laipsnio ordinu, D.L.K. Gedimino 4-jo laipsnio ordinu ir Nepriklausomybės medaliu.

Panevėžyje susipažino su Geigų šeima, kurių stambiame ūkyje vykdavo lietuvių susibūrimai. Pranas Žitkus vedė Geigų šeimos jauniausią dukrą Janiną. Gresiant antrai bolševikų okupacijai, su šeima gyveno Vo-

kietijoje ir atvykęs į JAV įsikūrė Čikagoje. Priklausė karių "Ramovės" sąjungai ir kitoms organizacijoms, kurias visokeriopai rėmė. Su žmona Janina uoliai lankė susirinkimus, kultūrinius parengimus, minėjimus bei šventes ir priklausė tai didžiajai tyliajai grupei, kuri visuomeninėje veikloje ieškojo perlų. Prenumeravo daug laikraščių bei žurnalų, mėgo skaityti, su artimaisiais diskutuoti spaudos straipsnius. Paskutiniaisiais metais ilgesnį laiką kovojęs su sveikatos negalavimais, žmonos Janinos labai rūpestingai globojamas, viltingai leido dienas.

Spalio 16 dienos vakare artimieji, bičiuliai, draugai, pažįstami gausiai susirinko atsisveikinti su a. a. kpt. Pranu Žitkum, kuriam "švietė ramybė ir gyvenimo viltis nauja". Po rožančiaus ir Marijos giesmės atsisveikinimas buvo pradėtas žymaus religinio poeto Kazimiero Žitkaus, vienvardžio su amžinybėn iškeliauvusiu kpt. Pranu Žitkum, eilėraščio posmu, prasmingais žodžiais išsakančiu gyvenimo paslaptis: "Te meilė pamoko mus šiandien aukotis, Temoko kantriai iškentėti vargus. Skausmai ir nelaimės — tai žemiškos stotys, Po jų mūsų lauks amžinasis dangus".

A. a. Prano Žitkaus gyvenimo kelią galima išsakyti šv. Pauliaus žodžiais: "Iškovojo gerą kovą, baigiau bėgimą, išsaugojau tikėjimą". Išsaugojo jis taip pat meilę ir tikėjimą Lietuvai, rėmė jos laisvinimo darbus. Spindėjo aukštaitišku draugiškumu, vaišingumu, mėgo su artimaisiais bendrauti, svečiuotis. kariškai džen-telmeniškas, manieringai elegantiškas pokalbiuose buvo santūrus, pa-

garbiai išklaudydamas kitų nuomones.

Karių "Ramovės" Čikagos skyriaus vardu atsisveikino pirmininkas kpt. Andrius Juškevičius. Lietuvos nepriklausomybės metais skambėjo priesaikos žodžiai gimtajai žemei, prie jų jungėsi kariai, aukomis iškovojo tautai laisvę, prisidėję prie jos kūrimo ir klestėjimo.

Kunigaikštienės Birutės karių šeimų moterų draugijos vardu atsisveikino pirmininkė Juzė Ivašauskienė. Birutės palikto legendarinio lietuviško kraičio puoselėtojos, nemarios tradicijos tęsėjos, organizaciniuose ryšiuose su ramovėnais buvo broliai ir seserys. Nario išsiskyrimą visos skaudžiai išgyvena.

Artimų draugų ir savo šeimos vardu atsisveikino Eugenijus Bartkus. Ilgų metų pažintis prasidėjo studijuojant Vokietijoje su velionio sūnumi a. a. Edvardu. Jautriais žodžiais išsakė a. a. Prano Žitkaus gyvenimo kelią, šeimų ryšius.

Spalio 17 d. po Mišių kpt. Pr. Žitkus buvo palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse. Velionį palydėjo per 100 žmonių. Ramovėnai grabnešiai atliko tradicinį paskutinį patarnavimą. Velionio artimieji ant karsto bėrė Lietuvos žemės trupinius, gėlių žiedus ir ašaras su maldomis. Himno garsai palydėjo ištikimą savo žemės sūnų.

Vytautas Kasniūnas

Apgailestautina klaida:

1987 m. "Kario" Nr. 10, p. 479, nekrologe išspausdinta Krikščiūnas, o turi būti Kriščiūnas.

**MIRĖ DR. VINCO KUDIRKOS
KUOPOS ŠAULYS, SAVANORIS
a. a. JUOZAS MILIAUSKAS**

Lapkričio 16 d. skaudžios vėžio ligos iškankintas, žmonos Janinos, vaikų, žento maldomis ir ašaromis lydimas Šv. Vincento ligoninėje mirė Dr. Vinco Kudirkos kuopos šaulys, savanoris a. a. Juozas Miliauskas, 71 metų amžiaus.

Gimė Lietuvoje gausioje ūkininko šeimoje. Augo trys seserys ir šeši broliai. Juozas buvo vyriausias. Jo širdyje degė gili meilė tėvynei Lietuvai. Savanoriu išėjo į kariuomenę. Tarnavo ulonuose, kaip sąžiningas, drausmingas karys savo pareigose užsitarnavo puskarininko laipsnį. Jo žodžiais tariant, tai buvo gražiausias jaunystės dienų gyvenimo laikotarpis, praleistas kariuomenėje turint geriausią draugą, mylimą žirgą "Žaibas". Tuos gražius prisiminimus dažnai pasakodavo savo šeimai su ašaromis akyse. Karo metais Juozas daug iškentėjo. Buvo tiltų sargybos viršininkas. Atėjus kritiškam momentui, paliko vadai, bet Juozas dar tvirtai budėjo savo pareigose iki paskutinės akimirkos, kad traukdamasis į Vokietiją jau neturėjo galimybių pasiekti tėviškę ir pasakyti paskutinį sudiev tėvams, broliams, seserims. Pateko į Vokietiją, vėliau Prancūziją, perėjo Svetimšalių legioną. Teko išgyventi šešetą mėnesių amerikiečių nelaisvėje. Tuo laiku amerikiečiai ir rusai - bolševikai buvo didžiausi sąjungininkai. Karui pasibaigus, po kurio laiko nutarė karo belaisvius pabaltiečius atiduoti "tėvui Stalinui", kurio Raudonoji armija jau buvo okupavusi pabaltijo kraštus. Na, ir sukrovė į traukinį. Dievui padedant, paskutiniam Vokietijos mieste (vardas pamirštas), prieš įvažiuojant traukiniui į rusų zoną, jis sustojo. Juozas su keliais bendro likimo draugais, pasinaudodamas nakties tamsa, pabėgo. Po didelio vargo ir naujų bėdų pasisekė pasiekti lietuvių lagerį amerikiečių zonoje Vokietijoje, bet lagerio lietuvių vadovybė nenorėjo jų priimti. Kreipėsi pas amerikiečius.

**A. a. psk. Juozas Miliauskas
ulonų uniformoje**

Išsiaiškinus, kas jie tokie yra, amerikietis karininkas atvežė juos į lagerį ir lietuvių lagerio vadovybei įsakė, kad šie vyrai būtų priimti.

1948 m. prasidėjus didžiajai emigracijos bangai iš Vokietijos į užjūrį, Juozas su draugais išvyko darbams į Kanadą.

1954 m. atvyko į JAV, apsigėdė ir 33 metus su žmona Janina išgyveno Worcester. Išaugino gražią šeimą: dvi dukteris ir sūnų. Išmokslino ir paruošė gyvenimui. Matydamas šiame krašte visokeriopą laisvę, rūpinosi, kad tik vaikai išliktų tvirtais katalikais ir lietuviais. Visą gyvenimą jų širdyse skatino Dievo ir Lietuvos meilę.

Priklausė Šv. Kazimiero parapijai ir jos vyrų chorui, Lietuvių Bendruomenei. Narys Lietuvių fondo, Dr.

Vinco Kudirkos šaulių kuopos. Garbės narys Lietuvių meno mėgėjų ratelio. Sekretorius Lietuvių labdaros dr-jos 23 metus. Fundatorius ir rėmėjas Marijos Nek. Prasidėjimo Seselių vienuolijos, Tėv marijonų, Tėvų pranciškonų. Priklausė Šv. Judo Tado Gildai. Rėmė ir skaitė lietuvišką katalikišką spaudą, knygas.

Niekam ir niekada neatsakė pagalbos, kas tik kreipdavosi į jį. Jau sirgdamas, pernai metų vasarą sukaupęs paskutines jėgas važiavo su kuopos pirm. g. š. K. Čėsna į savanorio, šaulio Verbos laidotuves Putname, atstovaudami Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopai. 30 metų išdirbo "Furn-Crafts, Inc." baldų dirbtuvėje kaip dailidė. Darbovietės vadovybė, vos jam pradėjus dirbti, pastebėjo Juozo sugebėjimą, sąžiningumą ir paskyrė jį darbų prižiūrėtoju. Šiose pareigose išbuvo iki 1986 m., kada pradėjo reikštis pirmieji besiantinančios skaudžios ligos simptomai.

Turėjo Dievo duotą talentą, didelių gabumų medžio drožiniuose, prie kurių praleisdavo laisvalaikius. Jo meniški drožiniai puošia ir mūsų atstovybės Washingtone rūmų sienas. Jo rankų darbas ir mūsų diecezijos valdytojo vysk. T. Harrington ganytojiška lazda. Tai buvo jo mėgiamiausias darbas, kurį dirbo, kol pajėgė, nežiūrind, kad skaudžios ligos simptomai jau pradėjo jo stiprų organizmą pamažu naikinti, nors gydytojai visa galima medicinos pagalba bandė ją sulaukyti. Daugiau metų laiko vedė žūtbutinę kovą su kepenų vėžiu, pasitikėdamas Dievo pagalba savo stipriu organizmu, kad jis šią kovą laimės. Deja, Aukščiausio planuose mano mylimam vyrui buvo skirtas kitas kelias, nežiūrind, kad jis visą gyvenimą buvo tvirtas, kaip ažuolas. Niekada nesirgęs, gydytojų kabinetų nelankęs. Bet vėžio liga jį palaužė. Lapkričio 16 d. Šv. Vincento ligoninėje po didelių skausmų Juozo Miliausko — mylimo vyro, vaikų tėvo sustojo plakusi amžiams stipri širdis...

Kūnas buvo pašarvotas dir. Dirsas - Kazlauskas laidotuvių namuose. Karstas buvo pridengtas Lietuvos trišpalve, o šalia karsto stovėjo Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopos vėliava. Šauliai ir šaulės stovėjo garbės sargyboje. Šeimai pageidaujant, vietoj gėlių aukos buvo skiriamos Lietuvių katalikų religinei šalpai ir Marijos Nek. Prasidėjimo seselių vienuolijai. Lapkričio 18 d. į laidotuvių namus atvyko provincijolė seselė Paulė su būriu seselių ir jai vadovaujant sukalbėjo rožančių. Joms pabaigus, rožančiaus kalbėjimas buvo tęsiamas, vadovaujant Marijai Dabrilienei. Lapkričio 19 vakare laidotuvių namuose rožančių sukalbėjo Šv. Kazimiero parapijos asistentas kun. J. Petrauskas, MIC. Po jo su bendros idėjos broliu a. a. šauliu J. Miliausku atsisveikino Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopos pirm. g. š. K. Čėsna ir Martyno Jankaus šaulių kuopos pirm. g. š. S. Gofensienė, kuri buvo atvykusi su broliais ir sesėmis šauliais -ėmis.

Lapkričio 20 a. a. šaulio J. Miliausko kūnas buvo atlydėtas į Šv. Kazimiero parapijos bažnyčią, kurioje už jo sielą šv. Mišias koncelebravo septyni kunigai. Pagrindinis celebrantas kun. J. Steponaitis pasakė ir pamokslą, nes velionį gerai pažinojo nuo jaunų dienų, o prieš 33 metus palaimino Juozo ir Janinos moterystę šitoje pačioje bažnyčioje. Kartu koncelebravo: LŠST Trakų rinktinės kapelionas kun. R. Šakalys, OFM, prelatas V. Balčiūnas, Seselių kapelionas kun. dr V. Cukuras, kun. A. Petraitis, kun. J. Petrauskas, MIC, kun. A. Yankauskas. Šv. Mišių skaitinius skaitė provincijolė seselė Paulė ir LŠST centro garbės šaulys inž. Juozas Stašaitis, Martyno Jankaus kuopos. Giedojo parapijos vyrų choras (kuriame a. a. Juozas taip pat daug metų giedojo ir dainavo), vadovaujamas dirigentės muz. O. Keršytės. Išlydint karstą iš bažnyčios, choras giedojo visus jaudinančią giesmę "Arčiau prie Dievo", kuri daugeliui iš akių išspaudė ašaras. Pamaldose dalyvavo daug žmonių. Seselės, kunigai koncelebravusieji

**A. A.
SOFIJAI VIZGIRDIENEI**

mirus, jos sūnų REMIGIJŲ ir šeimą
nuoširdžiai užjaučia

LOS ANGELES J. DAUMANTO
ŠAULIŲ KUOPA

**LŠST Kultūros Vadovui STASIUI SLIŽIUI,
jo žmonai NATALIJAI ir dukrai REGINAI su šeima,
mylimam broliui muzikui — chorvedžiui**

**A.A.
BRONIUI SLIŽIUI**

peranksti Lietuvoje amžinybėn iškeliavus,
nuoširdi užuojauta.

TREMTIES TRIMITAS

Worchesterio Vinco Kudirkos kp. šauliui, savanoriui

**A. A.
JUOZUI MILIAUSKUI**

per anksti mirus, nuoširdi užuojauta sesei,
Tremties trimito bendradarbei JANINAI MILIAUSKIENEI,
jos dukroms bei sūnui.

TREMTIES TRIMITAS

L.K.V.S. "Ramovė" Canberros skyriaus aktyviam nariui

**A. A.
VLADUI BIVEINIUI**

staiga miurus, jo žmoną KAROLINĄ, dukrą Gražinę, žentą
Eric, anūkus Nemirą, Justiną ir broį Alfonsą Kanadoje giliai
užjaučiame ir kartu liūdime.

Canberros "Ramovės" skyriaus ramovėnai

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARIUI AUKOJO

\$6.00

Bl. Daukantas, FL
J. Pakalnis, CT
K. Stasaitis, MI

\$5.00

V. Andriukonis, MA
M. Barauskas, CA
V. Bartkus, CA
A. Bielkus, IL
J. Bušauskas, ONT
J. Citulis, OH
J. Janušauskas, IL
Vl. Jegelevičius, ONT
V. Lesniauskas, IL
L. Kapeckas, CT
J. Kavaliūnas, FL
Aug. Laucis, IL
V. Lesniauskas, IL
V. Margaitis, MA
E. Milkus, MI
St. Neniškis, IL
Aug. Pocius, IL
S. Pocauskas, QUE
A. Ramanauskas, FL
A. Rugys, FL
V. Saras, CA
V. Šalčiūnas, FL
S. Smaizienė, AR
B. Stankus, CA

J. Telycenas, ONT
J. Undraitis, IL
Č. Vainora, Vokietija
J. Venckus, MA
A. Vengrys, IL
G. Žemaitis, OH
A. Zubavičius, AR
X.Y. Hamilton, ONT

\$4.00

J. Andriukaitis, ONT

\$3.00

B. Arūnas, ONT
V. Apeikis, CA
St. Augonis, MA
J. Augustinčius, IL
Vl. Bačiulis, OH
J. Babrys, FL
M. Babickas, IL
Vl. Bajerčius, MA
Al. Balsys, NY
L. Baltušis, WI
J. Bartkus, OH
J. Baranauskas, IL
J. Bironas, MI
kun. J. Borevičius, SJ, IL
J. Buibnys, IL
Vc. Butkys, NY
J. Černius, FL
Alf. Bruzga, IL
Vl. Dainys, MA
L. Dambrauskas, IN
Pr. Damijonaitis, FL
Z. Dučmanas, OH
A. Galdikas, CA
J. Gasperas, IL
G. Gepneris, MI
K. Gasperaitis, FL
J. Gelumbauskas, CT
St. Giedrikis, FL
A. Grabauskas, FL
B. Gražulis, MI
Vl. Grabauskas, IN
L. Gudis, IL
Pr. Gustas, CA
A. Grinius, MI
A. J. Jankūnas, IL
V. Jonikas, AR
St. Ilevičius, FL
A. Kairys, IL

šv. Mišias ir pamaldų dalyviai, kurių išsitiesė ilga automobilių vilkstinė, pravežė karstą pro namus ir nulydėjo į amžino poilsio vietą Nek. Marijos Prasidėjimo seselių "Dangaus Vartai" kapines. Visi šv. Mišias koncelebravusieji kunigai atliko paskutines religines apeigas, kurias savo gražiu giedojimu praturtino seselės. Nuo karsto buvo nuimta, suvyniota Lietuvos trispalvė vėliava, kurią LŠST Trakų rinktinės pirm. g. š. A. Zenkus įteikė našlei Janinai, Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopos sekretorei, o karstas buvo apibertas žeme ir sudžiovintų gėlyčių žiedais, parvežtais iš Karo muziejaus sodelio Lietuvoje. Atsisveikinimo žodį tarė Worcesterio apylinkės LB pirmininkas S. Rudys. Sugiedota Viešpaties angelas ir Lietuvos himnas. Visus laidotuvių dalyvius seselės pakvietė pietums į vienuolyną.

Nuliūdime pasilieka žmona Janina Miliauskienė, dukters: Bernadeta Harris, Teresė Miliauskaitė ir sūnus Juozas Miliauskas, jr., giminės Čikagoje, Kanadoje, seserys, broliai ir kiti giminės Lietuvoje.

A. a. savanoris, šaulys Juozas Miliauskas palieka savo šeimai rūpestingo vyro, vaikų tėvo, o pavergtai tėvynei Lietuvai kruopštaus ir sąžiningo kovotojo, niekada nebijančio pasakyti tiesos žodį už tautinius ir religinius principus, pavyzdį.

1953 m. jis liudijo JAV Kongreso sudarytoje Kersten'o komisijoje – Select Committee To Investigate The Incorporation Of The Baltic States Into the USSR, apie 1941 m. besitraukiančių iš Lietuvos bolševikų nužudytus tris kunigus: V. Balsį, J. Petriką ir J. Dabrilą. Jie iš Lankeliškių klebonijos tą rytą, kada prasidėjo karas su Vokietija, buvo bolševikų atvežti į Budavonės mišką ir žiauriausiu būdu nužudyti netoli a. a. J. Miliausko tėviškės.

Jis iki mirties skaudžiai pergyveno trijų didžiųjų veiksnių nesutarimus pavergtos Lietuvos laisvinimo darbe ir tą skausmą nusinešė su savimi į amžinybę, nes jo vienintelis troški-

mas buvo bendras visų darbas pavergtai Lietuvai dėl jos laisvės.

Ilsėkis Viešpaties ramybėje, a. a. mano mylimas vyras, vaikų tėvas, svetingoje Amerikos žemėje po tiek daug iškentėtų kančių ir skausmų šiame pasaulyje, nesulaukęs brėkstančio laisvės ryto mūsų tėvynei Lietuvai.

Mes kiekvieną dieną pinsime tau niekada nevystančių gėlių — maldų vainikus, o ant Tavo kapo žibančios žvakutės liepsnelė simbolizuos amžiną šviesą.

Žmona Janina Miliauskienė

P. Koncė, FL
 Pr. Karalius, V.I.
 M. Kapočiūnas, NY
 M. Kizis, ONT
 J. Kirstukas, MT
 A. Klimaitis, Australija
 S. Korius, CA
 Kl. Kuzmickas, Australija
 Al. Lapkus, NY
 M. Lisauskas, CT
 St. Lungys, FL
 A. Lukas, ONT
 Br. Masiokas, CO
 P. Matekūnas, NY
 J. Maskeliūnas, MA
 J. Mažeika, IL
 J. Mazulaitis, ONT
 A. Mažeika, NY
 Pr. Meškauskas, ONT
 J. Mikalonis, CA
 K. Miliūnas, WI
 M. Miniauskas, Vokietija
 K. Milkovaitis, CA
 R. Namikas, ONT

J. Navikas, CT
 Vc. Nenortas, CT
 M. Norkūnas, MAN
 J. Narušas, OH
 St. Paleckas, IL
 St. Paulauskas, IL
 St. Paplauskas, CA
 J. Paulėnas, IL
 J. Prakapas, CA
 A. Pileckas, FL
 C. Praleika, NJ
 P. Okinčisas, IL
 V. Ramanauskas, IL
 J. Raškauskas, OH
 J. Rimkevičius, IL
 J. Rovas, ONT
 J. Rudzinskas, MI
 J. Rudzevičius, CA
 A. Rudokas, ONT
 V. Rupšys, MA
 O. Stasiulis, ONT
 Br. Saulėnas, ONT
 St. Šimkus, Vokietija
 B. Stalioraitis, Ont.

V. Stasiūnas, FL
 A. Stankevičius, IL
 Pr. Skardis, OH
 prof. V. Skuodis, IL
 Br. Strikaitis, CA
 A. Šeputis, ONT
 J. Šiaučiūnas, IL
 Al. Shukis, FL
 J. Švabas, IL
 B. Telycenas, MI
 V. Taraška, OH
 V. Tamulis, OH
 K. Tutinas, ONT
 L. Trilupaitis, DC
 P. Tyla, FL
 V. Urniežius, MAN
 J. Varnas, CA
 K. Vieraitis, IL
 Al. Vaitiekaitis
 MI, J. White, FL
 Osv. Žadvydas, CA.

“KARIUI” AUKOJO:

\$100.00
 “Aušros” šaulių kp. Miami, FL

\$33.00
 Z. Raulinaitis, NJ
 J. Stankūnas, MI
 M. Vitkus, FL

\$28.00
 K. Venclauskas, CA

\$25.00
 Dr. Vinco Kudirkos šaulių kp. MA
 per Fr. Spirauskas
 J. Babilius, FL

\$23.00
 K. Bačauskas, NY
 Kun. A. Račauskas, FL

\$21.00
 V. Patašius, Australia

\$18.00
 Al. Karaša, MD
 J. Virpša, IL

\$17.00
 V. Statkus, IL

\$16.00
 M. Dambrauskas, AZ
 R. Juškaitė, MI

\$14.00
 St. Petrauskas, MI

\$13.00
 Pr. Budvidis, ONT
 Br. Keturakis, WI
 M. Milušauskas, IL
 Al. Spirikaitis, OH
 R. Vilkas, FL

\$12.00
 J. Palukaitis, MI

\$11.00
 Pr. Kotkis, Vokietija

\$10.00
 D. Alseikienė, CA
 P. Babickas, MA
 J. Balbatas, OH
 A. Daukantas, CA
 Br. Galinis, MA
 A. Grigalauskas, MA
 A. Gudonis, FL
 J. Pranckus, ONT
 S. Ratas, Australia
 St. Skirmantas, CA
 A. Sparkevičius, N.M.
 B. Stankus, CA
 P. Višniauskas, OH

Visiems aukojusiems nuoširdus ačiū!

